

ИЗДАТЕЛ

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

година VIII

2006 / брой 1-2

В броя:

- Издателски процеси между двете световни войни
- Полиграфисти, издатели и университетски преподаватели в дискусия за образователните стратегии в бранша
 - Студентска национална научна конференция в СВУБИТ - София
 - По повод на един юбилей
 - Нови книги - рецензии и отзиви

ИЗДАТЕЛСТВО

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГODINA VIII, № 1-2, 2006

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

СПЕЦИАЛИЗИРАНО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ

ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев. Издателски процеси между двете световни войни	2
Стела Асенова. Национална среща ЕКСПОПРИНТ-ПАК 2006	12
Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, доц. д.и.н. Александра Куманова. Азучен списък на заглавията на актуални за България	
периодични и продължаващи чуждестранни издания	15
Гл. ас. д-р София Василева. Културно дружество “Българско родно изкуство”	22
Надя Владимирова. 19 май 2006 г. – Втора студентска научна конференция и изложба на СВУБИТ	25
Гергана Трифонова. Интердисциплинарен книговедско-библиотеко- ведски контекст на енциклопедията “Българска книга”	27
Събина Ефтимова. Нов труд – компендиум по медийна психология с насоченост на спротивно чио издание	30
Камелия Везирова. Съвременна научна конференция за модерния музей	32
Илиян Сюлемезов. Съществен труд за историята на българската цивилизация	33
Цветелина Цветкова. Нов съществен принос по народния календар	35
Теодора Витанова. Картографиране на историко-археологически обект – нов подход в представянето на резервата “Сборяново”	36
Ива Конярска. Първо комплексно историко-културно изследване на долината на розите и тракийските владетели	38
Биляна Панайотова. Ново изследване на древния град – албум за стария Несебър	39
Емилия Николаева. Пролетен панаир на книгата	41
Николай Палашев. Информационна ефективност на комуникационните канали	42
Чаедар Чернев. Как, защо и от кого бяха изгубени нашите книги, издадени отвъд границите на освободена България	46
Гл. ас. д-р Жоржета Назърска. Непозната Живка Драгнева	58
Люба Цветкова. Книгоиздателски и книгоразпространителски професионални области – начало и развой	
до освобождението на България	63
Христина Ралева. Остров Тасос	70
Доц. д-р Елена Георгиева. Стихията на Лъчезар Георгиев и духовното многообразие на твореца	73
Доц. д-р Петър Парижков. Хуманитарна библиография	79
Ст.н.с. д-р Диана Ралева. Картина на библиографската сфера на планетата	81

ДИРЕКТОР

проф. д-р ик.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Главен редактор

доц. д-р Лъчезар Георгиев

Зам.-главен редактор

доц. д-р Петър Парижков

проф. д-н Иван Харалампиев

доц. д-р Стефан Коларов

доц. д-р Атанас Дерменджиев

доц. д-р Мария Младенова

Технически редактор

Райна Карабоева

Коректор

Цветанка Рашкова

Графичен дизайн

Стефан Василев

Научни консултанти

проф. д-н Ани Гергова

проф. д-р Анчо Калоянов

ISSN 1310-4624

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Специализирано висше училище по
библиотекознание и информационни технологии

ИЗДАТЕЛСКИ ПРОЦЕСИ МЕЖДУ ДВЕТЕ СВЕТОВНИ ВОЙНИ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

Продължение от брой 4, 2005

Между двете световни войни Стоян Атанасов е вече един от утвърдените български книгоиздатели. Той поддържа преки връзки или кореспондира с много български автори на учебна и художествена литература, преводачи, белетристи. Съумява да създаде своеобразен сътруднически екип, да привлече най-авторитетни имена, което говори за добър мениджърски подход на отговорен за съдбата на българската книга издател. Пример за това е кореспонденцията му с писателя, изкуствоведа и преводача Николай Райнов. Повечето от писмата на писателя са адресирани до Стоян Атанасов по повод на искания за конкретни суми, но съдържат и интересни сведения за техните взаимоотношения, които несъмнено са били не само на професионална основа. Често семействата на издателя и писателя прекарват заедно, но ангажиментите на издателя са големи и той отсъства от една интелектуална компания. Затова в едно писмо, писано извън София и вероятно пратено по сина – бъдещия писател Богомил Райнов, с дата 22 август 1932 г. Н. Райнов се обръща към Атанасов с „*Любезни Стояне*“ и пише: „*Моля те, дай на Богомила малко пари да ми донесе, че е належащо купуването на разни работи. Малката ни колония е много наскърбена, че не изваш...*“³⁶

Често на издателя е писано да влеза в ролята на кредитор и да подпомага немалкото финансови несгоди на писателя. В писмо с неуточнена дата, вероятно от май 1932 г., Николай Райнов описва свой битов проблем и моли за парична подкрепа: „*Утре заран слугинята си отива, та трябва следобяд да ѝ платя. Има да взема 7200 лв.; 3000 л. ще gage – надявам се – секретарят на Академията – като аванс. А другите 4000 ще те моля да мидадеш ти. Тоя случай ме срецина съвсем неподготвен:*

*тя беше обещала да остане, ала днес се скраха решително с баба Катя – и тя си „gage оставката“. Иначе бих можал постепенно да ѝ отделя на страна заплатата... Освен това, моля те да съобщиш на Ан. Тюрбо по телефона (№ не знам, вж. телефона „Ундервъг – Елион – Фишер“, А.Д. за канцеларски машини, бул. „Мария–Луиза, 9) да почака няколко дена с вносната от 1000 лв., която трябваше да получи от мене на 1 т.м. срещу пишещата машина. Още 2000 лв. имам да му дължа, та някак си успокой го, че ще си ги получи. Мене ми е тъкмо сега неудобно да правя сам това. Поздрави Славянка, децата и тебе. Твойят Николай Райнов“³⁷. С други думи, обвързвайки се с подобно приятелство и ползвайки услугите на талантливия си сътрудник, издателят е трябвало да се грижи и за личните му проблеми, и да подсигури доставката на пишеща машина, от която писателят несъмнено е имал нужда. Вляво горе над текста на писмото Ст. Атанасов е написал революция: „*Дадени 4000 лв. 5.V. 32*“. Тези разходи са били приспадани от общия хонорар, който издателят е дължал на Н. Райнов.*

В някои писма от посочената кореспонденция между писател и издател личи творческата атмосфера, в която се осъществява работата на преводача, свързана с бъдещи издателски проекти: „*Слугинята си отива, та ще трябва да ѝ платя. Моля те, дай на Бояна 2500 лв., ако можеш. Дай му и книгата „През гори и пустини“, а за мене – по 2 екз. от „Вечни поеми“ и „Кораб на безсмъртните“ и 1 екз. от „Заратустра“ (да преработя превода). Сега превеждам малките разказчета от френската книга*“³⁸. Вляво горе на листа издателят Ст. Атанасов е отбелязал: „*Дадени 2500 лв. 30.IX.33 г.* Очевидно издателят е ползвал за нуждите на своята дейност Н. Райнов не само като автор, но и като преводач, владеещ

няколко езика. Особено важен е приносът на Н. Райнов в осъществяването на две издания на „Така каза Заратустра“ от Фридрих Ницше. Още през 1905 г. издателят Ст. Атанасов печата в собствената си печатница книгата на големия немски философ, в превод на Димитър Дечев. През 1915 г. „Тъй рече Заратустра“ в превод на Мара Белчева е издадена от пловдивското издателство и печатница „Христо Г. Данов“. През 1919 г. Стоян Атанасов в своята библиотека „Самообразование“ издава нов вариант на книгата под заглавие „Тъй каза Заратустра. Книга за вси и никого“ в превод на Николай Райнов... Изданието поставя началото на серията „Най-хубавите книги“ №1–15. През 30-те години на XX век, верен на своята взискателност, като Н. Райнов прави нов коригиран превод и книгата е издадена от Стоян Атанасов през 1938 г., като отпечатването става в столичната печатница на П.К. Овчаров. Обемът на изданието е 296 страници, а тиражът е значителен – 4000 екземпляра. Изданието е включено в библиотека „Прометей“ под №3–5. От горното писмо става ясно, че преработката „Тъй каза Заратустра“ е започнала след 30 септември 1933 г. В цитираното писмо Н. Райнов споменава и за книгата си „Вечни поеми“ . Подзаглавието на изданието е „Песни за человека и земята“, а книгата е издадена от Ст. Атанасов през 1928 г. в тираж 3000 екземпляра. Другата книга, за която говори Н. Райнов – „Кораб на безсмъртните“, също е издадена от Ст. Атанасов през 1928 г. в същия тираж. Интересно, че за този период са налице датирани сведения, които говорят за активно сътрудничество между издателя и Н. Райнов във връзка с подготовката на ръководства по рисуване и книги в библиотека „Самообразование“ . В писмо си от 5 септември 1929 г., София, Н. Райнов пише на издателя: „Любезни Стояне, Получих карта от Хр. Г. Данови, че били пристигнали поръчаните от мене чрез тях книги – „Histoire de l'Art“, 16 тома, от Андре Мишел; стойността им е 8660 лв. Ако не разполагаш в тоя миг с такава сума и ако имаш сметка с издателството, моля те, поговори с Веселина Данов по телефона, па прати своя човек да вземе за своя сметка книгите и да ми ги донесе; трябват ми много, отдавна ги чакам. Прати и ръководствата по рисуване, наедно с програмата от Министерството. Отбележи ми на едно листче, кога смяташ да печаташ оная книжка от „Самообразование“, дето ще се помести началото на „Изкуството през вековете“, за да бъда на време готов с ръкописът и клишиетата (особено е важно – последните да се при-

готвят, за да се дадат на цинкографа).“³⁹ Документът ясно сочи, че Н. Райнов е бил наясно с целия издателско-полиграфически процес и има определени изисквания за висококачественото въпроизвеждане на оригиналите. Още през 1924 г. Домът на изкуствата и печата в Пловдив издава малката му книга „Зараждане на изкуствата и печата“, а през 1943 г. Стоян Атанасов издава в Библиотека „Разни изкуства“ № 4 друго съчинение на Н. Райнов: „Как се печати книга. Печатарско изкуство“. При това изданието е в необично голям тираж от 6000 екземпляра, което означава, че творбите на талантливия автор са имали очевидна пазарна ориентираност със своя приложен характер. От посоченото писмо се разбира, че Н. Райнов си доставя с посредничеството на издателство „Хр. Г. Данов“ безспорно скъпата и високо ценена от изкуствоведите шестнадесеттомна „История на изкуството“ от Андре Мишел. Изданието е било от съществено значение за творческите замисли на Н. Райнов да напише и издаде със съдействието на Ст. Атанасов дванадесеттомната „История на пластичните изкуства“, реализирана през периода 1931–1939 г. и том първи на „История на изкуството“ (С., Ив. Коюмджиев, печ. Бр. Миладинови, 1943. 576 с.).

В друг документ, подписан в София на 1 юни 1932 г. Н. Райнов дава съгласие за преиздаването на учебна литература с негово участие: „По въпроса за христоматиите за прогимназиалните класове заявявам Ви, че съм съгласен да ми се плаща по 5000 лв. за всяко ново, допълнено или преработено издание... Същите условия важат и за читанките за отделенията“⁴⁰.

През юни 1932 г. Николай Райнов моли своя издател: „Любезни Стояне, Ако можеш, прати ми малко пари, че още не сме получили заплати, а ми трябват днес. Прати и нещо за превод от приказничната поредица...“⁴¹ Горе вляво на бележката с почерка на Ст. Атанасов е отбелязано: „Дадени 2000 лв София 3 (VI) 32“.

Във връзка със записването на сина си Богомил Райнов в гимназия, на 6 юли 1933 г. Николай Райнов отново се обръща за помощ към издателя: „Любезни Стояне, прати ми, моля те, 2000 лв., че трябва да дам на Богомила такса да се запише днес в гимназията. Извинявам се, но съм принуден да се обърна към тебе.“⁴² И този път издателят се отнася с разбиране към искането на своя сътрудник. Но на 4 октомври 1933 г. Николай Райнов търси съдействие от издателството: „Понеже имам крайна нужда за пари, дай ми обещаното, ако можеш сега – вместо на 15 т.м. Много ме болят зъби, та не мога да

гойда сам" и допълва: "Прати ми и по 3 екз. от следните сборници и приказки: "Северни приказки, Старият гарван, Славянски приказки."⁴³ Вероятно тук става дума за получаване на безплатни екземпляри от авторските детски книги на Николай Райнов „Северни приказки“, „Приказки на стария гарван“ и „Славянски приказки“, включени в поредицата „Приказки от цял свят“ на издателство „Стоян Атанасов“. В поредицата са включени още много авторски детски книги на Николай Райнов, в които авторството е уточнено, като „преразказал“ съответната приказка: „Дървото на приказките“ (1931); „Златното пърне“ (1931); „Вълшебни приказки“ (1931); „Приказки на добрата фея“ (1931); „Кристалния дворец“ (1931); „Морската царица“ (1931); „Царски приказки“ (1931); „Източни приказки“ (1932); „Магьосникът. Разни приказки“ (1932); „Торба приказки за русалки, самодиви, царски синове и др.“ (1932); „Златната рибка“ (1932); „Книга на чудесата“ (1932); „Морски деца. Негърски и други приказки“ (1933); „Зеленото джудже“ (1933); „Омагьосано царство. Избрани приказки“ (1933); „Славянски приказки“ (1933); „Персийски приказки“ (1933); „Индийски приказки“ (1933); „Царица Роза“ (1933); „Алмазите на Изток“ (1934); „Бисерна огърлица“ (1934); „Най-хубави български приказки“ (1934); „Хубави стари приказки“ (1934); „Веселите деца“ (1934); „Седемте чудовища. По Пеншон, Нури, Метиве, Еле, Авло, Морен и Робида“ (1934). Несъмнено преразказането е включвало не само превод, но свободна преработка и съставителство на текстове от един или повече автори, както и литературна обработка на популярни детски произведения от богатата творческата палитра на народите по света. Като добър познавач на няколко езика Николай Райнов успешно свършва нелеката си задача и допринася тези произведения, макар и адаптирани, да станат достояние и на българския читател. Заглавието на приказките се е избирало да бъде интригуващо, ориентирано към максимално широка аудитория. Полиграфическото изпълнение на поредицата се осъществява отначало в софийските печатници „С. М. Стайков“ и „Нов живот“, а впоследствие в добре оборудваната с шрифтове, линии и украсни орнаменти столична печатница „Херман Поле“. Обемът на изданията се е движки между 100 – 200 страници, а тиражът варира от 4000 до 6000 екземпляра.

Съвместната работа на Николай Райнов с издателя Стоян Атанасов по издаването на детско-юношески книги и поредици започва още в края на Първата

световна война. Още през 1918 г. Стоян Атанасов издава книгата на Н. Райнов „Сънчеви приказки“ в тираж 5000 екземпляра. Изданието се осъществява в Придворна печатница, в обем 147 с. с илюстрации към текста. През 1924 г. издателят реализира в печатница „С. М. Стайков“ книгата на Н. Райнов: „Златното птиче. Български приказки“ (1925 с.). На следващата година Стоян Атанасов издава в поредицата „Най-хубави приказки“ книгата на Н. Райнов „Юнак над юнаци“ (1925 с.), също в печатница „С. М. Стайков“. През 20-те години писателят сътрудничи и на други издателства с авторски детски издания: „Али баба и разбойниците; Завистливият съсед“ са адаптирани от Н. Райнов арабски приказки, издадени от софийското издателство „Хемус“ в библиотека „Детска радост“, печатани през 1927 от печатница „Едисон“; пак през 1927 г. в същата библиотека и печатница излиза и арабската приказка „Вълшебният кон“; през 1930 г. пак в печатница „Едисон“ се печата в същата поредица и „Синбад морякът. Арабска приказка“. И трите книжки са от по трийсетина страници. Но през 1927 г. „Хемус“ издава една по-значима литературна обработка на Н. Райнов – книгата „Хиляда и една нощ“, с чернобели и цветни илюстрации в текста, в обем 176 с. Отново за доброто реализиране на илюстрациите е избрана печатница „Едисон“, като през 1942 г. се прави и второ издание на книгата. И издателството на Ив. Куюмджиев се опитва да положи основите на нова библиотечна поредица за деца „Приказна детска библиотека Гнездо“, като в №1 на серията попада малката книжка с илюстрации „Самодивско царство“, излязла в печатницата на Армейския военно-издателски фонд.

Макар да сътрудничи с детско-юношески авторски книги на няколко софийски издателства, все пак основният принос на Николай Райнов е в творческата му работа с издателство „Стоян Атанасов“ и в реализирането през 30-те години на амбициозната поредица „Приказки от цял свят“.

В края на 30-те години на ХХ век Николай Райнов започва началото на нов издателски проект – подготовката на деветтомна поредица от литературни беседи-очерци „Вечното в нашата литература. Български класици“, в която влизат от книга I до книга IX. Изданието е осъществено от Стоян Атанасов през 1941 г. в печатница „П.К. Овчаров“. Тиражът е 6000 екземпляра. Деветте книжки разглеждат творчество на Добри Чинтулов, Петко Славейков, Любен Каравелов, Васил Друмев, Христо Ботев, Иван Вазов, Захари Стоянов, Михалаки

Георгиев, Константин Величков, Стоян Михайловски, Алекс Константинов, Пенчо Славейков, Тодор Г. Влайков, Кирил Христов, Антон Страшимиров, Пейо Яворов, Теодор Траянов, Елин Пелин, Петко Ю. Тодоров, Йордан Йовков, Николай Лилиев и Димчо Дебелянов. В една запазена сметко-разписка от 30 юли 1941 г. виждаме, че за книги VII (Пейо Яворов, Теодор Траянов) и VIII (Елин Пелин, П.Ю. Тодоров) издателят е броил 24 000 лева на Н. Райнов⁴⁴.

Същевременно книгоиздателство „Ст. Атанасов“ работи и с други автори. „Подписаният Руси К. Лазаров – четем в друг документ, – удостоверявам, че получих от сумата 2000 (две хиляди) лева аванс от издателството на г. Атанасов срещу хонорара за учебника ми по благонравие.“⁴⁵ Сред печатаните автори са още Никола Манев, Любен Казанджиев, братя Иван и Никола Данчови и др.⁴⁵

С основание може да се предположи, че издателският бизнес на издателя Стоян Атанасов е вървял добре. Той изплаща добри суми на авторите си, особено на приносните за престижа и утвърждаване авторитета на издателството. Така постъпва не само с Николай Райнов, но и с братя Данчови, автори на „Българска енциклопедия“. Само за втората част на енциклопедията например на авторите са платени авансово 10 000 лева⁴⁶.

Обикновено издателят е подписвал договор за издаването на съответната книга с автора или съавторите. Ето моделът на един издателски договор:

Днес....подписаните Христо Николов, Никола Монев и Иван Великов от една страна и Стоян Атанасов книгоиздател, София, от друга страна, се уговорихме за следното:

1) *Хр. Николов, Н. Монев и Ив. Великов се задължават да пригответят буквар и читанка за първо отделение и го предадат своевременно на издателя.*

2) *Ст. Атанасов се задължава да приготви 4 екземпляра от учебника, тъй както го изисква правилникът и го внесе на конкурсно одобрение в Министерството на Нар. Просвещение, като всички необходими за това такси и разноски са за негова сметка.*

3) *Ако бъде учебникът одобрен, Ст. Атанасов ще отпечата необходимото количество екземпляри, за което ще бъдат известни и авторите. Коректурите и необходимите поправки и допълнения на букваря се извършват безвъзмездно и своевременно от авторите.*

4) *Авторите имат право да получат хонорар 12% от стойността на продадените учебници, като не се*

смятат изпратените образци и подаръци. Изплащането на прилагашият се хонорар става всяка година, най-късно до месец Януари (крайт). Хонорарът се разпределя между авторите така: Христо Николов получава 4.5%, а остналите 7.5 процента се разпределят по равно между Н. Монев и Ив. Великов.

5) *Настоящето споразумение важи за два конкурсни и изборни периода, съгласно правилниците и наредбите на Министерството.*

6) *Ако през течение на уговорените два периода договорът не е бил нарушен от страна на издателя, тогава договорът автоматически остава в сила отново.*

Настоящият договор се състави в 4 екземпляра.

Договорители:

Към графата „Договорители“ следват подписите на договарящите се съавтори и на издателя, обербани със съответните марки. Очевидно договорът е напълно законен и юридически издържан според държавните изисквания, като двете страни могат по законен път да отстояват своите права по него. Ето и резултатите от това издателско споразумение – през 1936 г. Ст. Атанасов отпечатва в печатница „П.К. Овчаров“ книгата на Христо Николов, Никола Монев и Иван Великов „Буквар и първа читанка“, в обем 92 страници, с 4 л. илюстрации, в огромния тираж от 60 000 екземпляра, като е направена и допечатка от 4000 екземпляра в същата година, а на следващата година е издадено още едно издание в 4000 екземпляра, през 1938 г. излиза и трето издание в 15 000 тираж, при това последните четири листа илюстрации са цветни.

През следващите години Стоян Атанасов променя някои параметри от модела на издателския договор, като чрез законното договаряне с авторите кандидатства отново пред Министерството на народното просвещение по ежегодно обявяваните конкурси за учебници. Ще приведем за пример още един такъв издателски договор:

„Долуподписаните Ив. Русев, Петър Горянски и Николай Матеев от една страна, и Стоян Атанасов, от друга страна, днес, на 24 май 1940, се споразумяхме върху следното:

1) *Ив. Русев, П. Горянски и Н. Матеев се задължават да пригответят ХРИСТОМАТИИ за I, II и III класове на прогимназията, съгласно изискванията на програмата и правилниците на Министерството на Народното Просвещение, и да ги предадат своевременно на изда-*

теля в пет еднообразни екземпляра, написани на пишуща машина.

2) Стоян Атанасов се задължава да внесе навреме ХРИСТОМАТИТЕ на конкурсано одобрение в Министерството на Народното Просвещение, като всички необходими за това такси и разноски включително и разноските по написване христоматиите на машина, са за негова сметка. Ако учебниците бъдат одобрени, издателят ще отпечата необходимото количество екземпляри, за което ще бъдат известени авторите. Коректурите и необходимите поправки и допълнение научебниците се извършват безвъзмездно от авторите. Стоян Атанасов се грижи за илюстрирането клиширането на христоматиите и ако е потребно дава на художника да изработи нови картини и рисунки.

3) Авторите получават хонорар 11% от брутото стойност на продадените учебници, като се не смятат изпратените образци и подаръци. Изплащането на прилагащия се хонорар става всяка година най-късно до края на м. февруари.

4) Авторите имат право на аванс срещу хонорара един месец след окончателното одобряване на учебниците.

5) Настоящето споразумение важи за два конкурсни или изборни периода, съгласно правилниците и наредбите на Министерството на Нар. Просвещение.

6) При евентуално сменяванена до сега съществуващи режим за писане и издаване на учебници, авторите и издателят съвзаимно задължават да уредят своите взаимоотношения в кръга на добрата етика и законите.

Издател:.....

Автори:.....⁴⁴⁸

Последната клауза от договора отразява, макар и все още не толкова ясно изразена, тревогата на издателя от несигурната международна ситуация – Европа е на прaga на Втората световна война, тревожни дни се задават и за страната, което би могло да обърка добрите издателски взаимоотношения и да внесе неочеквани, дори нежелани промени в иначе добре уредената и действаща система на книгоиздаването у нас между двете световни войни. С процент е намален размерът на авторския хонорар, и тук, види се, някои неблагоприятни фактори са си казали думата. От друга страна става ясно, че издателят Ст. Атанасов продължава да залага на сигурната и осигуряваща надежден пазар конкурсна система при издаването на учебници, където решаващ фактор е думата на Министерството на народното просвещение – там издателят вече е изградил

контакти и авторитет, които му осигуряват успех при кандидатстването за издаването на учебна и учебно-помощна литература. От цитирания договор се вижда и още нещо – Ст. Атанасов продължава да има изисквания, съобразени със съществуващата издателска практика – за прегледно представен, написан на пишеща машина оригинал; за подобряване оформяването на изданието по отношение на неговото илюстриране и подготовката на качествени клишета, благодарение на които и печатът да бъде с високо качество. Още повече тук става дума за големи тиражи, за сериозни инвестиции, а и за утвърждаване издателския имидж на вечеrenomирания марка „Стоян Атанасов“.

Когато говорим за стриктното оформяне на издателската документация на това столично издателство, редно е да кажем и за т. нар. от самия Атанасов допълнителни „спогодби“, в които се уточняват допълнителни условия, наред с общите към съответния издателски договор, или направо служат за двустранно споразумение между автора и издателя. В това отношение Стоян Атанасов е стриктен. Той изпраща писмо, носещо неговия адрес, мястото и датата на изпращане. Посочва се, че издателството приема даденото издание за печат, начините на оформяне и отпечатване на книгата, дължащите се суми за разноски от страна на издателя, общият авторски хонорар, авансовите плащания и пр. Тъй като известието се възприема за официален документ, обикновено върху него авторът отбелязва, че е получил писмото с посоченото съдържание и че е съгласен с него. При получаване на сумата тя се отбелязва собственоръчно, с отбелязване на датата. За пример ще дадем едно писмо на Стоян Атанасов, изпратено от София на 12 септември 1938 г. до д-р Христо Дамянов, пак в столицата, във връзка с издаването на негова книга:

„Книгоиздателството ни приема да откупи френското Ви букварче и първа читанка при следните условия:

1) Ведно с това писмо, надлежно подписано и подпечатано, ще получите в брой 16610 лв.;

а) 3000 (три хиляди) лева такса за рецензия и одобрение.

б) 8000 (осем хиляди) лева хонорар за рисунките и

в) 5610/пет хиляди шестстотин и десет) лева за клишета.

2) Хонорар за букварчето ще получите 12000 (дванадесет хиляди) лева, платени на два пъти: 5000 при излизане на букварчето от печат и 7000 лева през втората половина на м. януари 1939 година.

- 3) Вие ръководите печатането безвъзмездно.
- 4) За методичните упътвания също хонорар не Ви се предвижда, освен 120 бесплатни броя, получени направо от печатницата.
- 5) Книгоиздателството приема Вашите задължения спрямо М.Н. П.: Букварчето няма да има цена по-голяма от 20 лева и външната корица ще бъде от два цвята: син и черен на бледо жълт фон [фон – Л. Г.]
- 6) От букварчето Вие получавате безвъзмездно направо от печатницата 120 (сто и двайсесе) броя.
- 7) Книгоиздателството няма право за едно издание да печати повече от 20 000 екз. без съгласието на автора.
- 8) За всяко ново издание Вие получавате нов 12000 лева и 200 броя от новото издание безвъзмездно. При същите условия може да се отпечатат и втората част, която ще носи заглавие, одобрено по взаимно съгласие.
- 9) Тая наша спогодба важи само за 12 учебни години, начиная от 1-и септември 1938 год.

С почит: Ст. Атанасов⁴⁹

Отдолу с почерка на автора е отбелязано: „Получих писмото Ви с горното съдържание и Ви заявявам, че съм съгласен с него“, а впоследствие е добавен и друг негов текст, с който се декларира, че е получил сумата от 16610 лв.⁵⁰

Тук се вижда още, че за да компенсира напълно автора по отношение на авторския хонорар и усилията му върху създаването на книгата, издателят му предава безвъзмездно и определено количество екземпляри от тиража. Регламентира се и горната граница за едно издание – не повече от 20 000 екземпляра. В случая обаче става дума за интересен случай, когато сам авторът е поел по своя инициатива съответни издателски разходи като рецензиране и одобрение пред Министерството на народното просвещение, за илюстрирането на изданието и е платил за клишетата в съответната печатница. Така книгата излиза през 1939 г. в столичната печатница „С. М. Стайков“, с рисунки на Д. Тодоров – Жарава, в тираж 6000 екземпляра, на френски език, със заглавие „J`appends le français“ (88 с.; с ил.).

Сред сътрудниците на издателството при написване на учебници и помощна литература са и преподаватели от училищата, на които Стоян Атанасов разчита, че с авторитета и присъствието си ще осигурят успешно реализиране на издателската продукция. Забелязва се, че поставените срокове за издаване и реализация на първото издание са по-малки, отколкото при другите

видове издания. Писмата до съответния автор следват предварителното устно споразумение и имат характер на окончателно договаряне по издателските въпроси и относно авторовото възнаграждение, каквото е например следното писмо на издателя с дата 1 септември 1939 г., София, до В. Николов, учител в столичното занаятчийско училище:

„В потвържение на устното ни споразумение, относително съставената от Вас „ХРИСТОМАТИЯ И ПИСМОВОДСТВО“ за занаятчийските училища, чест имам да Ви съобщя следното:

1) Съгласен съм да поема издаването на въпросния учебник, който ще печатам и препечатвам в каквото количество намеря за добре, в един период от три (3) години, след което ще има ново преработено издание, след като се пласират отпечатаните екземпляри.

2) Хонорар за този учебник ще получите еднократно сумата (30000 (тридесет хиляди лева за отпечатаните екземпляри през тригодишния период. Срокът на изплащането на този хонораре – когато се отпечатава в завършен вид учебникът и се издава заповед от съответното м-во за окончателното му одобрение.

3) Коректурите правите Вие сам за своя сметка.⁵¹

Наред с усилията си да привлича авторски колективи, предимно от съставители на учебна и справочно-енциклопедична литература, Стоян Атанасов търси възможности да привлече и самостоятелно авторите. През 1938 г. той издава разказите за деца и юноши „Писмата на един ученик“ от Никола Стоянов Монев и на 11 май с.г. му предлага договор, с който да подготви три читанки за втори, трети и четвърти клас. В договора Ст. Атанасов се задължава да внесе читанките за „конкурсно одобрение в Министерството на Народното Просвещение“, като всички необходими за това такси и разноски са за негова сметка⁵², а в случай че бъдат одобрени ще извести за отпечатването на необходимото количество екземпляри, ще се грижи за клиширането на илюстрациите в читанките и ако сметне за нужно, ще „дава на художник да изработи нови картини и рисунки⁵³. Размерът на авторския хонорар се определя на 10% от брутото стойност на продадените учебници⁵³.

Издаването на учебна и учебно-помощна литература е сред приоритетите на издателя, оттам идват сигурни приходи, затова той разчита на надеждни и проверени от издателската практика автори. Сред тях е Димитър Добролюбов – Ст. Атанасов издава неговите учебни и

методически книги за началния курс през 30-те – началото на 40-те години на века, при това повечето са в значителни тиражи, като при учебниците те достигат 30 000 – 48 000 екземпляра. Отпечатването се извършва в печатниците „Херман Поле“, „С. М. Стайков“, „Нов живот“, „Книгограф“, „Немечек“. Сред по-важните издания на Д. Добролюбов, реализирани от издателството, са „Езикови упражнения“ в отделни книги за отделенията (1930), „Тетрадка за практическа работа по отечествознание. IV отд.“ (1930), „Рисуването и писането в I и II отделения“ (1930), „Практическа работа по родинознание и отчество. Метод, бележки“ (1930), „Наблюдавай природата“ (1930), „Развитие на устната и писмената реч. Граматика, правопис и съчинения“ (1932), „Езикови упражнения“ в три отделни книги за I, II и III клас на народните прогимназии“ (1932), „Вероучение“ (1936), „Граматика“ (1937), „Гражданско учение“ (1938), „Отечествознание“ (в съавт. със С. А. Стоянов, 1941), „Моделирането в основното училище“ (1942). Издателят Ст. Атанасов е изпращал споразумителни писма с подробности по издаването на съответното учебно издание и указане на авторския хонорар, а Д. Добролюбов ги е одобрявал и поставял подписа си под споразумението⁵⁴.

Докато работата по издаването на учебна книжница е вървяла сравнително добре и е носела своите приходи, при работата върху обемистата, трудна за съставяне „Българска енциклопедия“ (С., 1936. 2, 1720 с. 5000 тир.) на Никола Г. Данчов и Иван Г. Данчов са се появявали епизодично финансови проблеми. Макар че към 21 ноември 1938 г. от едно писмо-уверение за изчистени плащания от страна на издателството, подписано от Н. Г. Данчов, се вижда, че и двете страни са удовлетворени от изчистените плащания по издаването на енциклопедията, Ст. Атанасов очевидно е поискал допълзване, допълване или разширяване на изданието⁵⁵. Очевидно той е финансирал идеята си, като е дал известен авансов хонорар на авторите. Колкото и коректни обаче да са били един към друг страните, все пак Никола Г. Данчов през следващите години е бил принуждан да моли за материална подкрепа във връзка с окончателното приключване на тази нова част от голямото свое начинание, вероятно с нови енциклопедични статии по т. нар. „българска част“ на енциклопедията. Същевременно той с беспокойство се интересува за правилната на срешените отпечатани страници и настоява двамата съавтори да ги коригират преди пов-

торното отпечатване. Това се вижда и от едно негово писмо от София с дата 15 март 1940 г.:

Госп. Атанасов,

„В началото на ноемврий м.г. получих от Вас срещу г[орно]то издание на Енциклопедията 10000 лева и с това бях много улеснен в работата си. – Сега Ви моля да ми дадете към края на този месец още 12–14000 лв.

Вие знаете много добре, че Енциклипедията, особено българската ѝ част, изисква изоставяне на всичко друго и пълно отдаване ней. Не само това: работата е свързана и със значителни разходи.

След получаването на тази сума, аз няма да Ви беспокоя до ноемврий, когато пак ще ми са потребни 10-тина хиляди лв.

Ако ще допълните стр[аници] на Енциклипедията, като отпечатате техни коли повторно – без нито най-малко да мислите за нас – дайте ни да коригираме ние! Дори – аз настоятелно моля за това, та да не се допуснат грешки.

С най-хубави поздрави
Вашият Н.Г. Данчов⁵⁶

Колкото и да се е стремял да бъде толерантен към авторите издателят, в началото на 40-те години се появяват затруднения с печатници, доставка на хартия, недобре подгответи ръкописи, които са затруднявали набора на книгата. Случаят с разправията между издателя и писателя Любен Казанджиев е показателен, че не всичко е вървяло гладко в издателския процес. На 5 октомври 1942 г. писателят изпраща споразумително писмо до издателството на Ст. Атанасов, в което се казва:

„Съгласен съм да издадете книгата ми върху български език (заглавието ще определите вие) при следните условия:

1) Преотстъпвам Ви авторското си право за едно българско издание от максимум 4000 (четири хиляди) екземпляра. Продажната цена ще определите вие. Размерът на печатната кола също. Шрифт обикновен.

2) Хонорарът ми ще бъде по 2000 (две хиляди) лева на печатна кола, при максимум 22 печатни коли. За повече от 22 коли евентуално не ще претендирям за хонорар.

3) Към гореказания хонорар ще получа от Вас 300 екземпляра от книгата бесплатно със свободно пласиране от моя страна.

4) Хонорарът ми ще се изплати така: 15 000 (петнадесет хиляди) лева при склучване на споразумението; 10 000 (десет хиляди) лева при отпечатването на

единадесетата кола; останъкът при завършване на печата, заедно с което ще получа и триста бесплатни екземпляра от книгата.

5) Пристъпвам към печат не по-късно от седмица след споразумението ни. Печатането ще трае не по-дълго от три месеци, освен при настъпването на форсажорни обществени пречки. Ако издателството задържи печатането или пласирането на книгата, следва да ми заплати целия хонорар без задръжки. Иначе получавам правото да прекърся изданието на друго издателство, без връщане на получените аванси.

6) Издателството се задължава да има свой коректор на книгата ми, въпреки че аз ще направя щателен преглед на втора и трета коректури. Моята корекция ще бъде предимно на текста, а не на дребните печатни грешки.

7) В случай на неустойка от моя страна – без форсажорни причини – задължавам се да ви върна получените аванси с 12 % лихва за изтеклото време, ако настоявате, ще ги смятаме като търговско капаро за цялата сделка.⁵⁷

Под текста Л. Казанджиев записва ръкописно в споразумителното писмо, че петият и шестият от пунктовете се изоставят поради доброволното споразумение с издателя, и че се задължава да уреди въпроса за отпускането на хартия пред Дирекцията на националната пропаганда, като подписва и разписка за 15 000 аванс от страна на издателството⁵⁸.

Дотук всичко изглежда наред. Най-вероятно, както е речено и в споразумителното писмо, на книгата се поставя заглавието „Българският народен езиков гений. Книга за превъзходствата на българския език над другите езици в света“.

Книгата действително излиза, но година по-късно.. Заглавието отговаря на тогавашната обществено-политическа обстановка и на нагласите в обществото. Л. Казанджиев вече е извесен с полемиката в печата, която възниква около двутомната му книга „Анти Нитче. Книга за изобличаване на един голям лъжефилософ-лъжепророк и за утвърждаване духовните ценности, отречени от него“ (1931–1932). Сега обстановката е друга. Писателят бърза, може би с оглед на събитията, а е възможно да е имал собствени намерения за бързо и успешно реализиране на изданието. Печатница „Книпеграф“ обаче забавя отпечатването на „Българският народен езиков гений“. Л. Казанджиев е вбесен и отпраща нотариален протест до издателството, в който четем:

„...Сигурно добре си спомняте, че аз ви предложих да намеря печатница, която да отпечата книгата ми за два месеци. Вие отблъснахте моето предложение, понеже ми заявихте, че печатница „Книпеграф“ поема такова едно задължение. При това условие аз лично предадох ръкописа на книгата ми „Българският езиков гений“ в печатница „Книпеграф“ на 15 октомври 1942 година, като получих сам лично уверение от собствениците ѝ, че книгата от около 22 печатни коли, ще бъде отпечатана за два месеци, т.е. до към 15–20 декември с.г. До тази дата не бе отпечатана, обаче, нито една единствена кола. Днес сме средата на месец февруари 1943 година – четири месеца от започване на печата – а са отпечатани фактически само четири коли от книгата.

Въпреки всички настоявания, скандали и писмени предупреждения, собствениците на печатницата нехаят напълно. Вам се дават уверения за ускорение на работата, които са най-плоски залъгвания, забравяни още с вашето излизане. Стратегията на печатарите, с оглед да печелят време, се състои в набиране, първо, на няколко шпалти, без да се корегират и без да се печатат. След това се корегира набраното (без да продължава набора и без пък да се печати) и, най-после, само се печати набраното, без да се набира наново, нито да се корегир. По този „утра модерен“ и експедитивен начин на книгопечатане се достига резултат една кола печатна на месец.“⁵⁹

От днешни позици, когато компютърната предпечатна подготовка внесе истинска техническа революция в книгоиздателския процес и значително улесни полиграфическата дейност, спестявайки трудоемката на борна дейност, тези тревоги изглеждат далечни и дори някак непонятни. В онова време, когато все още малка част от известните столични печатници са познавали линотипния и монотипния набор, въпросът за своеевременното набиране, за коригирането на шпалтите и колите е бил сериозен технологически въпрос, който е стоял дори и пред авторитетни полиграфически предприятия като „Книпеграф“. Заедно с това текстът сочи и обстоятелството, че не винаги наличните мощности са били използвани рационално, или пък наборът на една книга се е протакал във времето поради недостатъчно добра организация. Едва ли може да допуснем, както го обяснява самият възмутен автор, че работата на „Книпеграф“ не е била наред. Фактът, че издател като Стоян Атанасов е работил с тази печатница и е печатал немалко от своите издания там, е достатъчно красно-

речив. Разгневеният Л. Казанджиев в цитираната нотариална покана посочва, че не разполага нито с време, нито с нерви, нито със здраве или средства да изчаква толкова бавно набиране, коригиране и печатане на книгата си, затова иска обезщетяване по 1000 лева дневно, считано от 1 януари 1943 г. заради накърняване на търговските му интереси и във връзка с пласмента на неговите екземпляри от изданието, а ако в срок от 5 март с.г. издателят не застави собствениците на „Книпграф“ да спазят срока, ще счита че издателството се отказва от изданието; в този случай, без да се отказва от обезщетението си, авторът ще го предостави на друго издателство или ще го издаде сам⁶⁰.

Въщност се оказва, че честолюбивият Л. Казанджиев не е съвсем прав. В своите ръкописни бележки върху една бланка на издателството Ст. Атанасов е отбелязал, че ръкописът е невъзможен да се чете поради небрежното му написване и е станал нечетлив; авторът бави коректурите; не е готов целият ръкопис, а го предава на части, а освен това ръкописът следва да е предаден на пишеща машина, което авторът не е сторил. При това не е осигурена хартия и печатницата „кара на стара запазена хартия“, макар че Л. Казанджиев се е ангажирал с доставката на съответното количество за своята книга, използвайки лични свои контакти с Дирекцията на националната пропаганда⁶¹.

Става ясно, че авторът не е спазил изискванията и дори печатницата сама да е допуснala пропуски в организирането на работата си, то вината не е само нейна, нито на издателството.

По тази интересна издателска история откриваме и и още един документ – допълнителна уговорка от ноември 1942 г., в която с почерка на Л. Казанджиев тиражът се увеличава от 4000 на 5000 екземпляра, като 1000 екземпляра стават безплатно хонорарно право на автора – тях Л. Казанджиев може да пласира само в държавни и обществени учреждения, а не на дребно чрез книжари или продавачи, до изчерпването на основния издателски тираж. В уговорката се казва още, че авторските екземпляри остават на съхранение и за контрол в издателството, но при случай биха могли да се приберат от автора⁶².

Изглежда най-после автор и издател са се разбрали, та „Българският народен езиков гений“ излиза от печат през 1943 г. в печатница „Книпграф“ в посочения тираж от 5000 екземпляра, в немалкия обем от 448 страници.

Използвайки обществено-политическата конюнктура и противата процеси в окупирани земи от Егейска Тракия и Македония, където българското самосъзнание е било силен, книгата е могла да разчита на определен успех, още повече, че и самите държавни институции са насърчавали подобен тип книжнина с оглед на водената през периода политика.

Между 1928–1936 г. „Стоян Атанасов“ издава и „Съчинения“ в четири тома на придобилия известност писател Иван Кирилов – повести, романът „Габарите“, драми-легенди и комедии. Несъмнено дейността на Стоян Атанасов има важно значение за издателските процеси между двете световни войни. Той съумява да привлече добър сътруднически екип и да реализира амбициозна програма, която е в полза на българската книга.

Приносите на Стоян Атанасов са забелязани от негови съвременници. Струва ми се, че много точна оценка на делото му дава писателят Георги Караславов в големата си студия „Борба за първенство“, публикувана в столичното списание „Сердика“ през 1941 г.⁶³:

„Богат принос в развитието на българската книжнина и отделно на книжината в столицата, е дало книгоиздателството на Стоян Атанасов. При него се появи, разви се и досега работи писателят Николай Райнов.

Преди години Ст. Атанасов издава съчиненията на К. Величков в осем тома под редакцията и с предговор от Иван Вазов⁶⁴. За времето си това издание се отличаваше със своята изящност. Атанасов е издал и известния Величков превод на „Ад“ от Данте. През последните години той издава съчиненията на Т. Трайнов и еднотомната „Българска енциклопедия“ от Никола и Иван Данчови“.

Г. Караславов има основание да отбележи на първо място като водеща заслуга на Ст. Атанасов издаването на осемтомните „Съчинения“ на Константин Величков. Това издаване се осъществява с предговор и редакция от Иван Вазов, между 1911 и 1914 г., като излиза и още един том, считан за продължение на многотомното издание и на практика явяващ се девети том, под заглавие „Чуждестранни литератури. Европейски писатели. Френска, италианска, испанска, полска, руска литератури“ (С., 1915. 283 с.). Според коричното описание трети, четвърти и осми том излизат със заглавие „Пълно събрание на съчиненията“ на Константин Величков. Тук трябва да добавим и още един малко познат издателски

факт – през 1919 г. Стоян Атанасов издава най-популярното произведение на Константин Величков, мемоарно-документалната му повест „В тъмница“. Спомени от 1876 г., като приложение на сп. „Маяк“ (215 с.)⁶⁵.

Колкото до Теодор Траянов, един от най-изявените представители на българския символизъм, следва да допълним, че издателят Ст. Атанасов прави „Пълно събрание на съчиненията“ му за един дванадесетгодишен период – първият том „Освободеният човек“ излиза през 1929 г., като обхваща творби на поета от 1905–1911 г., вторият том „Земя и дух“, съдържащ творби между 1921–1926 г., включително второто преработено и допълнено издание на „Български балади“, е издадено през 1941 г. Третият том „Пантеон“ е отпечатан през 1934 г. Първият и третият том се печатат в 4000, а вторият том в 6000 екземпляра. Заедно с това Ст. Атанасов издава и адаптираната от Т. Траянов детска книга „Най-хубавите басни за деца“ (С., печ. Херман Поле, 1934). Сред приносите на Ст. Атанасов е и издаването на музикални произведения, създаването на нотна печатница⁶⁶.

Както се вижда, заслугите на Стоян Атанасов за българската книжовност са многопосочни – издаване на художествена литература и популяризиране на български автори, издания за деца и юноши, учебна и учебно-помощна литература, научнопопулярни книги в различни области на знанието. Издателят умеет да работи добре с авторите, да ги привлича, да изгради своеобразен екип от постоянни сътрудници, които между двете световни войни със своите стойностни произведения дават един достоен, разнообразен и стойностен облик на издателството. Самата организация на издателската дейност е изведена на едно много добро равнище, съобразена е с работата на различни институции и работи в полза на родната книга.

Следва

БЕЛЕЖКИ

³⁶ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.27.

³⁷ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.22.

³⁸ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.30.

³⁹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.17.

⁴⁰ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.23.

⁴¹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.25.

⁴² НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.28.

⁴³ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.29.

⁴⁴ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.15.

⁴⁵ НБКМ – БИА, ф. №560, а.е.3, л.10. Очевидно става дума за книгата на Р. Лазаров „Учебник по благонравие. За I и II курс на доп. занаятч. у-ща“ (С., Ст. Атанасов; печ. Книгограф, 1939. 112 с. 10 000 тир.).

⁴⁶ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.14.

⁴⁷ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.6.

⁴⁸ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.2.

⁴⁹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.1, л.3.

⁵⁰ Пак там, гърб на листа.

⁵¹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.1, л.6. писмото е по повод издаването на третото прераб. изд. на книгата от Васил Николов „Христоматия и писмоводство. Учебник за I и II чирашки курс на доп. занаятч. у-ща“ (С., Ст. Атанасов; печ. П. К. Овчаров, 1939. 223 с. с ил. 10 000 тир.). Отделно, през 1941 г. Ст. Атанасов издава и „Христоматия. За практ. и доп. земед. у-ща“ от Васил Николов (216 с. с ил. 10 000 тир.).

⁵² НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.1.

⁵³ Пак там. Липсват сведения за излизането точно в този вид на посочените в договора издания, което говори, че не винаги сключваните договори са гарантирани издаването, в случай че не е получено одобрение от Министерството на народното просвещение.

⁵⁴ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.1, л.1 (*Лисмо на Ст. Атанасов до Д. Г. Добромиров, София, 27 февр. 1931*).

⁵⁵ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.6.

⁵⁶ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.8.

⁵⁷ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.9.

⁵⁸ Пак там.

⁵⁹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.11.

⁶⁰ Пак там.

⁶¹ НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.2, л.12.

⁶² НБКМ – БИА, ф.№560, а.е.3, л.5.

⁶³ *Караславов, Г. Борба за първенство. – С е р д и к а* (Месечно списание на столичната община), 5, 1941, №2–3, с.32.

⁶⁴ Това многотомно съчинение се печата в Придворна печатница Ив Кадела. Известно е още едно издание на тома „Повести, разкази, спомени“ от 1910 г., отпечатано в печатницата С. М. Стайков, в обем 320 с.

⁶⁵ *Български книги 1878–1944. Т.1. С., НБКМ, 1978, с.360.*

⁶⁶ В книгата си „Книжовни пристрастия“ (С., 2000, с.197) Ани Гергова посочва, че Стоян Атанасов „издава за първи път музикални произведения и основава печатница за ноти“.

НАЦИОНАЛНА СРЕЩА ЕКСПОПРИНТ-ПАК 2006

Стела Асенова

На 6 април 2006 г. в Интер Експо център – София, се проведе национална среща по проблемите на образованието в областта на полиграфията и издателското дело. Престижният форум беше организиран за втора поредна година в рамките на Международната изложба за полиграфия, издателска дейност и опаковки „EXPOPRINT&PACK“. Освен любезните домакини от Експо-центъра и съорганизаторите от Съюза на печатарската индустрия в България и редакцията на сп. „Полиграфия“, сред гостите бяха Ваня Добрева – зам.-министър на просветното министерство, г-н Иван Иванов – мениджър на „Булгарреклама“, видният книgovед и преподавател в СУ „Св. Кл. Охридски“ проф. д-р Ани Гергова, главният редактор на сп. „Издател“ и ръководител на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ доц. д-р Лъчезар Георгиев, издатели от столицата, специалисти, студенти от Специализираното висше училищепо библиотекознание и информационни технологии.

Ще предадем в резюмиран вид становищата на някои от участниците, които се обръщат с лице към важните и наболели въпроси за полиграфическото и издателското образование у нас.

Петър Кънев, Председател на Съюза на печатарската индустрия, депутат от Народното събрание на РБ

Имаме сериозни претенции към чуждоезиковата подготовка на полиграфическите кадри. По този въпрос следва да се помисли много отговорно и професионално... Безпокой ме и това, че в Европа няма данни за нашето развитие като полиграфически дейност, а у нас полиграфията е важен икономически отрасъл. Имаме сериозен ръст при потреблението на хартии, офсетови пластини, мастила и други важни консумативи; налице е и интерес към закупуване на полиграфически предприятия. У нас в момента има между 1600–2000 печатници, но само малка част са значимите. От наша страна пратихме няколко студенти в Москва, преговаряме с германски специалисти, със столичния Химически университет, където също има полиграфическа специалност...

Проф. Татяна Маркелова, представител на Московския държавен университет по печата

Нашият университет обучава 8000 студенти в пет факултета. Полиграфическото обучение обхваща всички етапи на производството. Завършилите са много добри специалисти. „Компютърната революция“ дава нови възможности за разкриване на нови специалности и по отношение внедряване на информационните технологии в полиграфията, както и в обучението на студентите ни. Имаме устойчиви контакти с „Макинтош“ и „Епъл-академия“ за обучение по цифров печат. Разполагаме със специално интернет-студио за осъществяване на комуникация на студенти и преподаватели. Важен факт е и това, че студентите ни създават още в първи курс собствен мултимедиен продукт. Изучават се чужди езици, дава се сертификат на „Тойфел“. Университетът ни има за цел непрестанно да издига качеството на завършващите специалисти.

Помагат ни световни фирми от Германия, Франция, САЩ. Учебният процес е на високо равнище, но продължава да се усъвършенства.

Ваня Добрева, зам.-министър на МОН

Поставените тук проблеми са актуални за европейското бъдеще на България. Въпросът за кадрите, които са свързани с икономика и в частност с полиграфическата индустрия, е особено важен. Връзката образование-пазар е двустраниен процес. Бизнесът наравно с държавата следва да поеме своите отговорности. Бъдещето е и на контактите по въпросите, които тук обсъждаме...

Васил Василев, дългогодишен главен редактор на сп. „Полиграфия“ и съорганизатор на срещата

При миналогодишната среща упрекът бе за материалната база у нас и за възможностите за ползването ѝ – това зависи и от Съюза на печатарската индустрия в България. Имаме и друг важен проблем – да опазим кирилицата в контекста на евроинтеграцията. Тъкмо днес, в това динамично и глобално съвремие, е важно тя да бъде опазена, съхранена, популяризирана... От друга страна, Съюзът на печатарската индустрия би могъл да помогне много и за полиграфическото образование у нас. Разкриването на един национален образователен център ще е в състояние да осъществи благородните ни подбуди и идеи...

Проф. д-р Ани Гергова, водещ специалист по проблемите на книгоиздаванието

Не бива за професиите да се търси нагласа и отговорност само у потребителите. Първата работа е да се осигурят преподаватели и условия за обучение. Вече е отживяло времето на строгото парцелиране на професиите. Контактите между различните професии на печатното слово трябва да се активизират, да се засилят връзките между печат и книгоиздаване, между книгоиздателска дейност и книготорговия, а не бива да се подценява и въпросът на изграждане на квалифицирани библиотечно-информационни специалисти. Трябва да се преценява каква е проблемната област на готвените специалисти – тя трябва да се обогатява с междуинните дисциплини. Важен е и въпросът за съотношението между висше образо-

вание и наука. Малко са хабилитираните лица, затова и от гилдията следва да се предявят изисквания пред Висшата атестационна комисия... Надеждни са преките контакти на студенти с други университети. Договорът за обмен на преподаватели дава много. В преходни периоди ролята на материалната база, на печатарската индустрия нараства и това е безспорен факт...

Цвятко Стойчев, художник в областта на графичния дизайн и книгата

Не може да не оценим положителната роля на Московския държавен университет по печата... Искам да се върна обаче на нашите си проблеми. Наблюдава се сериозен спад в коректорската и редакторската професия. Проблем се оказа и кирилицата с трудния пазар на нейния софтуер.

Иван Нейчев от фирма „Хермес-Софт“

Ние разработваме шрифтове на кирилица. Усилителята ни са големи. И трудностите също. Не забелязваме сериозни стъпки за популяризирането им у нас и в чужбина. Има добра школа в разработването на български шрифтове, има и дълголетни традиции. Нужна е инициатива на институционално ниво...

Детелин Евтимов, управител на издателство „Класика“

Приветствам инициативата на Съюза на печатарската индустрия в България за създаването на образователен център. Образоването трябва да е в съответствие с Болонския процес, с кредитната му система. Има сериозни изкривявания в професията – трябва да се завърши първо бакалавър, специалистът да работи и след това да се обучава по магистърска програма – вече след като изграденият бакалавър се е доказъл. И друго, важно е да се владее немски език, когато се говори за полиграфия. Нека продължи партньорството между Съюза на печатарската индустрия и висшите ни учебни заведения. Смята, че специалността Книгоиздаване е модерна. Трябва да продължат усилията, да се увеличава материалната база, да се търсят подходящи преподаватели и добре да се мотивират, да се мотивират младите хора. Нужна е подкрепа и от страна на образователното министерство. Нека продължават и международните контакти в областта на висшето образование...

05 - 08. 04. 2006

EXPO

PRINT&PACK

международн специализирана изложба

 Интер Експо Център - София

**Доц. д-р Лъчезар Георгиев, ръководител
на катедра Библиотекознание и масови
комуникации при ВТУ „Св. св. Кирил
и Методий“**

Искам да споделя пред почитаемите гости, че при ръководената от мен катедра има вече изградена специалност Книгоиздаване, от която неотдавна излизе и първият випуск. Интересът към специалността е голям. Учебните програми и планове са добри, професионално и ориентирани, като дават същевременно и добро езиково обучение, и знания за видовете медии, за оформителски подходи, за икономиката и маркетинга в книгоиздаването, изучава се дори и дисциплина, даваща знанията за полиграфическите про-

цеси, а има и дисциплини с общоокултурен характер. За бъдещите специалисти в издателското дело обаче са необходими още много неща – не само компютри, но и най-нов издателски софтуер, а и възможности за наблюдаване на издателските и полиграфическите процеси отблизо. За съжаление, въпреки големите ни усилия, невинаги издателите, а особено пък печатниците, откливат на молбите ни. Считам, че издателите, и печатарите, колкото и да са заети с производствения процес и всички свои многобройни задачи, все пак трябва някак по-отблизо да бъдат, както се казва, лице в лице с нашите проблеми, да ни предоставят повече възможности за наблюдение, защото това са издателските кадри, които знаят теоретично много, но им липсва определено реалната практическа дейност... Ние ползваме базата на книгоиздателския комплекс „Св. св. Кирил и Методий“, там има и дигитален, и офсетов печат, водим практика и в някои местни печатници, но е нужно да се влеза и в по-големи печатарски предприятия със значителни мощности, не само в града, но дори и в столицата, а и в по-големите издателски и печатарски. Подобни проблеми имаме и в Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии, където също преподавам професионално ориентирани към издателското и печатарското дело дисциплини. Студентите искат да видят, да пипнат, да усетят. Тенденция е, че някои печатници вече затварят врати при строги мерки за сигурност. Навсякътка е оправдано, но едва ли обслужва общите ни образователни проблеми... Ще добавя и това, че подкрепям идеята на Съюза на печатарската индустрия в България за създаването в София на образователен център, свързан с полиграфическото обучение. Готови сме да окажем необходимото съдействие.

**Д-р Станка Недева, Институт
по целулоза и хартия**

Независимо че днес 90 на сто от хартията у нас е вносна, все пак в нашия институт можем да анализираме нейните свойства, да извършваме анализ на консумативите, с което бихме подпомогнали полиграфическата индустрия. В помощ на обучаващите се може да бъде и нашето списание "Целулоза и хартия", на което съм главен редактор, и в което има доста полезни сведения и знания за хартиеното производство, за картоните, за видовете консумативи, за някои печатни процеси.

Издател

АЗБУЧЕН СПИСЪК НА ЗАГЛАВИЯТА (И ТЕХНИТЕ ИНТЕРНЕТ АДРЕСИ И ЕЛЕКТРОННА ПОЩА) НА АКТУАЛНИ ЗА БЪЛГАРИЯ ПЕРИОДИЧНИ И ПРОДЪЛЖАВАЩИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИЗДАНИЯ

(По сродните интердисциплинарни области библиография – библиографознание – книгознание – архивно дело – библиотекознание – информатика – информационни технологии)

проф. г.к.н. Стоян Денчев
доц. г.н.н. Александра Куманова

Посвещава се на мисията на апостола на планетарната библиографска сфера – проф. Тодор Боров (1901–1993 г.) и 105-годишнината от рождението му – личност, която олицетворява миналото, настоящето и бъдещето на изграждането на инфосферата като стратегия за архитектите ѝ.

*Настоящият списък е *min* възможна цялостна моментна компактна вторично-документална картина на чуждестранната за България панорама от периодични и продължаващи публикации от евро-американския ареал на планетата по информационно-коммуникативния цикъл на знанието, до които има достъп у нас по сведения на Сводния каталог за чуждестранни периодични издания (Вж: Чуждестранни периодични издания в България (Нар. б-ка „Св. св. Кирил и Методий“; Ред.: В. Табакова, К. Бъчварова; Общ. ред.: Т. Николова; Техн. ред.: Н. Богданова: [В 2 ч.: Ч. I–II]. С., 1999–2001: Ч. I: Издания на кирилица. 1996–1998. 1999. 683 с.; Ч. II: Издания на латиница. 1999–2000. – 2001. 348 с. – Срб.: Чуждестранни периодични издания в България. 2001–2003) Нар. б-ка*

, Св. св. Кирил и Методий“; [Отг. ред.: Т. Николова; Ред.: Ел. Попиванова, К. Бъчварова, Н. Богданова и др.]: [В 2 ч.: Ч. I–II:] Ч. I: Издания на кирилица; Ч. II: Издания на латиница. – [Нов. изд.]. С., 2005. – 424 с.].

Цитираните библиографски източници са първоначалната основа за съставянето на списъка, допълен със сведения: както от личните архиви на авторите от чуждестранни периодични издания, така и в резултат от издирвания по международните универсални вторично-документални източници на информация (Вж: Куманова, А. В. Введение в гуманитарную библиографию: [В 2-х ч.: Ч. I–II]. – Ч. II: Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии: Библиографоведч. исслед.: Курс лекц. по общ. библиографовед.) Гос. высш. инст. библиотековед.

¹ Goethe, J. W. Faust: Tragödie. T. 1-2. – Leipzig; Dresden, 1961–1963. Т. 1. 1961. S. 69. – Срб.: „О, печал, / скръб и жал! / Погледни, погледни, (един свят в съсипни) разпилял се е тук.“ (Гьоте, Й. В. Фауст: Трагедия: В 2 ч. / Прев. от нем.: В. Петров. София, 2001, с. 74).

и информ. технолог. – Болгария; Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств – Россия. С., 2005. – С. LV.).

За базова стратегия на предприетото моделиране е избрана перспективната възможност за извършване на индивидуални информационно-комуникативни актове без посредници чрез средствата на съвременните информационни технологии.

Списъкът е представен в алфавитно-хронологичен порядък на третирания в него материал от 105 (!) номерирани названия и е предназначен за целите на учебно-педагогическия процес на специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ). Задачата му е – консолидиране на учебните дисциплини (и практики) около единния информационен ресурс на интердисциплинарното ядро от изданията на инфосферата за текущо отражение на новостите, публикациите и други феномени в областта на писмените комуникации чрез инструментариума на научната информация, очертаващ системното многообразие на информационното моделиране на планетата.

Появили се в края на XVII-XVIII в. чрез възникването на научноизследователските академии, свързани с тяхната дейност като първи **научни издания, периодичните публикации** и днес чертаят перспективите на научната информация, явявайки се интелигабилни трасета на инфосферата за многообразна аналитико-синтетична обработка на информацията.

Вторично-документалният израз на представените тук издания като траста на библиографското равнище на инфосферата – традиционни и електронни – е вдъхновен от заложения **методологичен подход** в знаменития пътеводител – без аналог в България (!) (чуждестранни аналоги: световнозначимите историографски шедеври на библиографията като планетарна цялост: трудовете на **К. Геснер** (1545–1555 г.), **Ф. Лабе** (1664 г.), **А. Тейсие** (1686 г.), **Е. Г. Пеньо** (1812 г.), **Ж. П. Намюр** (1832 г.), **Ю. Петцхолдт** (1866 г.), **Д. Пауър** (1870 г.), **Д. Сабин** (1877 г.), **Л. Вале** (1883, 1887 г.), **Ш. В. Ланглау** (1896 г.), **А. Стайн** (1897 г.), **В. Грундтвиг** (1903 г.), **А. Г. С. Джозефсън** (1913 г.), **Г. Шнайдер** (1923–1936 г.), **Т. Бестерман** (1939–1940, 1965–1966 г.), **К. Р. Симон** (1941, 1963 г.), **Л.-Н. Малклес** (1950–1976 г.), **А. Тейлър** (1955 г.), **И. В. Гудовшкова** (1977 г.):

Боров, Т. Пътят (Разр. – наша. – С. Д., А. К.) към книгите: Увод в библиогр. – С.: Бълг. библиогр. ин-т „Елин Пелин“, 1942. VIII, 156 с. С. 137–146: Бел.; С. 147–156: Азб. указ. на кн. – Посв. ... Никола В. Михов...

Причината за установената аналогия между цитираните библиографски образци е в **троичния им**

корен на обхват и значимост за вторично-документалния свят: 1) планетарност; 2) историографичност; 3) класификационност; описаният корен е сърцевина на **библиографската ретикула (Gestalt-план на инфосферата)** (Срв.: Куманова, А. В. Суть информационной сетки: *Проф. Т. Боров.*) Цит. съч. – С. XVIII–XX; 165.).

В раздела „Библиография на библиографиите“ на назования труп на **Т. Боров** (Цит. съч., с. 112–133.) намираме особено актуалния и днес **методологичен синтез на вторично-документално трасиране, райониране, картографиране на инфосферата.** (Comp.: Cadastral map. () [Harrod, Leonard Montague.] Harrod's librarians' glossary: 9,000 terms used in information management, library science, publishing, the book trades and archive management) [Libr. of Congr. Cataloging-in-Publ. Data;] Compil. by Ray Prytherch. - 8th ed. – Aldershot, 1996. – P. 101; Taylor, Anne. Map; Maps and the library user. () International Encyclopedia of Information and Library Science) Ed. by John Feather and Paul Sturges. – L.; N. Y., 2003. – P. 406–407; 407.)

Именно феноменологията на цитирания труп на **Т. Боров** е фундаментът – **библиографски, концептуален, ментален** – на лекционния му курс „*Увод в науката*“. Срв.: „На новите послушници („студентите от всички факултети“ „в по-напредналите културни страни“ „в чужбина“). – Т. Б. – Бел.: С. Д., А. К.) във великия храм на науката се дават някои практически указания по използване (Букв.: използване. – Т. Б. – Бел.: С. Д., А. К.) на библиотеките и на книгите, и им се посочват основните помагала за научна работа – библиографиите, които слагат началото на организираност в научния живот и спасяват човечеството от много излишни лутания и безплодно пилеене на време“ (**Боров, Т.** Цит. съч., с. 4.).

Многообразните проблеми, които поставя „страшното развитие на книжното производство, и изобщо – разрастването на научния живот на света“ (Т. Б. – Бел.: С. Д., А. К.), могат, според **Т. Боров**, да бъдат овладяни под две посоки (!), перспективни и в началото на XXI в. чрез характерната за този век постмодерна обединимост на всички трансформации се една в друга сфери на битието (реалността) и познанието (реалността и съзнанието):

„1. Чрез организация, от национална към интернационална, на научния живот в света; и

2. Чрез библиографията, разбирана в най-широкия смисъл на думата.“. – Боров, Т. Пак там. – С. 12. (Подчерт. и разр. – наши. – С. Д., А. К.)

Историко-культурната последователност на развитието на интердисциплинарното планетарно

информационно моделиране – **информационно – знаниево общество** – е сформулирана авангардно и футуристично преди повече от шест десетилетия от видния български учен – библиограф, книговед, хуманист **проф. Тодор Боров** – със световна известност и блестяща академична осведоменост по международното ниво на установяване на връзки в информационната реалност: „**библиографията ни създава или поне ни сочи най-сигурните пътища към безкрайния мир на книгите, а значи – към знанието.** < ... > Разбира се, книгите не са едничките извори на човешкото знание, още по-малко – на човешкото познание. Но в тях лежи заключен един огромен прекрасен мир, в който заслужава да можем да влезем и да се движим свободно и сигурно.“. – Боров, Т. Цит. съч. – С. 133. (*Подчерт.* – *наше.* – С. Д., А. К.)

Авангардно и футуристично и днес продължава да звучи приведената тук формулировка на **проф. Тодор Боров** – както за съдържанието (интердисциплинарност) на информацията, така и по отношение на софтуерния инструментариум на информационното търсене (съставяне, съхранение, разпространение на информация) в съответствие с троичния корен на вторично-документалния свят: **планетарност – историографичност – класификационност на информационната реалност**.

Четири милиарда години – почти толкова, колкото е възрастта на земната кора, са били необходими на етнобиогеоценоза (термин: **Л. Н. Гумильов**) за появата на сцената на историята, преди четиридесет хиляди години, на *Homo sapiens sapiens* (*по-нататък: Homo sapiens*), в ДНК на когото е записан миграционният път на популацията, четен чрез нивото на генетиката, като комплексно знание за информационните процеси на реалността (природата) и съзнанието (мисленето). Притежаващ висш разум с голямо развитие на центровете за асоциация и способност към обобщения, *Homo sapiens*'т, именно преди четиридесет хиляди години, започва продължаващото и днес изследване на системните порядъци на живота (реалността и съзнанието), които изучава, търсейки информация, и търси информация, изучавайки ги – сърцевина на (хуманитарната) планетарната информационно-комуникативна сфера и феноменология на всеки единичен информационно-комуникативен акт в нея.

Науката (= „*стрелата, която надминава целта* <...>, *стрелата, която не я достига*“ – понятия: **M.**

дъо Монтен) и библиографията (= „*попадения в целта*“ – понятие: **Д. С. Лихачов**) – „*почвата, върху която расте съвременната култура*“ (**Д. С. Лихачов**) картографират в (епистемологично – вторично-документално) системно, на различни, отразяващи се едно в друго, равнища, на единството на инфосферата (информационната картина на света), придръжайки се към (феноменологичния) универсален логически порядък (на третиране на информационните реалии): „**понятие – същност – структура – форма**“ (**А. А. Любашев**), извеждайки **културната реалност** (: символ) в системно-генетична (исторически-закономерна) планетарна – космическа – цялост над **физическата реалност** (: атом) и **биологичната реалност** (: клетка) като симетрични „*форми на космогония*“ (термин: **В. И. Вернадски**), изразими чрез („вечни“, „извънвремеви“ численни) съотношения – глецище, кристализирано и изразимо чрез възгledа: безпорядък е по-лош от несправедливостта (**Й. В. Гьоте**).

Сред порядъците – физическа, биологична, културна – реалност на инфосферата (See: **White, L. A. The evolution of culture. The development of civilization to the fall Rome.** – N. Y., 1959; срв.: **Уайт, Л. [А.]** Науката за културата: Изследв. на човека и цивилизацията) Прев. от англ.: **Б. И. Николов**; Предг.: **Е. В. Михайлова**. – С., 1988.) информационното моделиране на връзки обхваща равнища на: фактите (I), първично-документалната (II) и вторично-документалната (III) информация; на метасистемите (IV) и философските картини (V).

Вторично-документалната информация на популацията *Homo sapiens* днес чрез универсалните международни библиографски източници (на информация) трасира инфосферата на съответно – библиографско – равнище и като културологично, и като реално феноменологично информационно-комуникативно цяло, моделирайки я ментално широкоаспектно в (окултурена системна) **информационна среда** (термин: **С. Г. Денчев**) на планетата.

Чрез периодичните и продължаващите издания (на планетата) (разглеждани като системно цяло, библиографски структурирана информационна среда) наблюдаваме **интердисциплинарно картографиране** (See: *Op. cit. Ibid.*), **пътя** (Вж: **Боров, Т. Цит. съч. Пак там.**) на човешкото познание, кумулирани и генериращи информационно-комуникативната сфера, – света, в който „**можем да влезем и да се движим свободно и сигурно**“ (**Боров, Т. Цит. съч. Пак там.**).

Описаната феноменология на вторично-документално трасиране на инфосферата е онтология на

информационната среда, защото „Човекът разширява Пътя (Срв.: интеракции: системен елемент: концепция на С. Г. Денчев), а не Пътят разширява човека.“ (Конфуций) прев.: В. В. Малевин), защото не съществува друго разстояние освен това, което интелектът не може да обхване – да обхване чрез феноменалната си способност естествено системно да вписва в единно многомерно цяло изкуствено разделените времена и пространства на общия дом, общото дело (термини: Н. Ф. Фьодоров) – планетата Земя, обвита от мембраната (лат.: membrana) – памет (лат.: memoria) на интелигibilното цяло ноосфера (термин: В. И. Вернадски, П. Тейяр де Шарден, Е. Леруа) – семиосфера (термин: Ю. М. Лотман, Т. А. Сибицк, У. Еко) – инфосфера (термин: Р. С. Гиляревски и др.).

Глобално доминиране или глобално лидерство (термин: З. Бжежински) структурира нови, трансформиращи се на планетарно равнище, научно-практически информационни ресори (области на дейност), сред които през ХХI в. се откроява със синкретизма си трансдисциплината в постмодерния неокласически парадигмален контекст на знанията **наука за информирането** (термин: И. Коен), резонираща в съответни периодични публикации.

Събирачки в единство разпиляните информационни реалии от различни аналитико-синтетични порядъци на документалния свят (Срв.: Й. В. Гьоте. - Вж: Цит. епиграф на настоящото изложение.), библиографската феноменология изгражда (възсъздава, възстановява) – на вторично-документално равнище (!) – интелигibilната цялост на инфосферата – мисия на историографските шедевори (сред които на планетарно равнище на разглеждане наблюдаваме и уникалния *труд на проф. Тодор Боров*). Именно тази – **библиографска, концептуална, ментална** – феноменология на инфосферата прави възможна задачата на извлечане на хомологични (класификационни) редове на самите порядъци на системния информационно-комуникативен свят (и на отделните негови информационни реалии, и на периодичните и продължаващите издания, в частност).

Цитираният уникален *труд на проф. Тодор Боров* е нишката на историографията (на библиографията), следвайки която, и откриваме инфосферните простори, и сами панорамно, в културологично значим смисъл, биваме открити и от тях, защото системност въобще е **задачата - наука – изкуство да се знае системното многообразие на света** в съответствие с историко-культурното му изра-

жение, защото системното знание трансплантира в битието **системна реалност** (Срв.: „Знанието съществува, за да се разпространява.“ – Р. У. Емерсон.).

Така библиографията, подобно на ролята си в до-технотронното общество, и в епохата на високите информационни технологии, се проявява – като „нишката на Ариадна“, – извеждайки „на безсъртните приличащи“ (Омир) прев.: Ал. Милев, Бл. Димитрова герой-преобразувател Тесей (Разбираи: читателя, ползвателя на информацията. – С. Д., А. К.) от лабиринта (и ограниченията) на информационната среда в знаниевата системност (и диалогизма-компас: интеракционизъм) на инфосферата.

Така, с усиливащо се от технотронната мембра на инфосферата звучене, подсилено от **вечнозеленото** (символ: лат.: viridis – зелен; млад, цветущ, силен; viriditas – зеленина; virido – зеленея се, зелен съм; нар. ез.: „зелена улица“) **мастило**, с което сам неизменно пише, **методологичният подход на проф. Тодор Боров** (срв.: Боров: псевд.: символ: [в Изт. Азия:] „Дърво на живота“: непоклатимост: „вечно зелено“; [в много древни култури:] „мирова ос“, „дърво на познанието“, „Христовия кръст“) ни води отново „до библиотекарство, до ръководство на библиотеки, на Българския библиографски институт <...>, до книгознание <...>, информатика <...>, наукознание“ (Боров, Т. Живот с книги. Вместо оправдание <...>. () Боров, Т. Живот с книги. 1942–1972. – С., 1973. – С. 8.), защото точно този подход е архисъвременната необходимост за многомерното информационно моделиране.

Приведеният *по-долу* списък е съставен към 30 януари 2006 г. по предложение на редколегията на „*Трудовете на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии*“ – отговор на идеята за него на ректора на СВУБИТ

проф. Стоян Денчев – в съответствие с целите на операционализация и оптимизация на индивидуалния информационно-комуникативен акт в учебно-педагогическия процес (ефективно академично пребиваване в инфосферата) в съвременен и футуристичен трансдисциплинарен знаниев аспект.

През летния семестър на учебната 2005–2006 г. списъкът многократно е използван в самостоятелната научноизследователска дейност на студентите на СВУБИТ, резултатите от която са докладвани от тях на II студентска научна конференция и изложба „*Информационно разнообразие на света*“ (*Information diversity of the world*) (София, 9 май 2006 г.).

1. Альманах библиофила) Санкт-Петербург. об-во библиофилов. - 1929- . - Санкт-Петербург.
publisher@nlr.ru
2. Библиография: Науч.-практ. журн. - 1933- . - Москва.
 До 1992, кн. 2: Загл.: Сов. библиография.
<http://www.bookchamber.ru> bookch@postman.ru
bci@aha.ru
3. Библиотека. - 1923- . - Москва.
 До 1991 г.: Загл.: Библиотекарь.
<http://www.liber.ru>
4. Библиотековедение) Рос. гос. библ. - 1952- . - Москва.
 До 1992, кн. 6: Загл.: Сов. библиотековедение.
<http://www.rsl.ru>
5. Библиотековедение и библиография за рубежом. - 1958- . - Москва.
<http://www.rsl.ru>
6. Библиотечное дело. - 2003- . - Санкт-Петербург.
<http://www.bibliograf.ru> bibliograf@inbox.ru info@bibliograf.ru
7. Библиотечное дело и библиография: Библиогр. информ. - 1994- . - Москва.
irgb@glas.apc.org
8. Бюллетень международных научных съездов, конференций, конгрессов, выставок / ВИНИТИ. - 1960- . - Москва.
<http://www.viniti.ru> market@viniti
9. Историко-библиографические исследования: Сб. науч. тр.) Рос. нац. б-ка. - 1990- . - Ленинград/Санкт-Петербург.
publisher@nlr.ru
10. Книга. Исследования и материалы. - 1959- . - Москва.
<http://www.naukaran.ru> secret@naukaran.ru
11. Книжное дело. - 1993- . - Москва.
<http://www.akademkniga> bookreal@maik.ru bookman@maik.ru
12. Книжное дело в России во второй половине XIX - начале XX века: Сб. науч. тр.) Рос. нац. б-ка. - 1988- . - Ленинград/Санкт-Петербург.
publisher@nlr.ru
13. Книжное обозрение. - 1966- . - Москва.
<http://www.knigoboz.ru>
14. Книжный бизнес: Журн. для профессионалов. - 1994- . - Москва.
<http://www.eksмо.ru> osipova@drofa.ru td-shkolnik@mtu-net.ru
15. Научно-техническая информация: Сер. 1: Организация и методика информационной работы) ВИНИТИ. - 1967- . - Москва.
<http://www.viniti.ru>
16. Научно-техническая информация: Сер. 2: Информационные процессы и системы / ВИНИТИ. - 1967- . - Москва.
- <http://www.viniti.ru>
17. Реферативный журнал. Информатика: Отд. вып.) ВИНИТИ. - 1963- . - Москва.
<http://www.viniti.ru> market@viniti_msk.su
18. Слово. - 1936- . - Москва.
 До 1989 г.: Загл.: В мире книг.
<http://www.publist.com/search/show.asp?PLID=147088>
19. Экспресс-информация. Информатика) ВИНИТИ. - 1979- . - Москва.
<http://www.viniti.ru>
20. Abstract bulletin of the Institute of Paper Science and Technology. - 1930- . - Atlanta.
http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/622262/description#description
21. Advances in Computers. - 1960. - San Diego, Cal.
<http://www.informatik.uni-trier.de/~ley/db/journals/ac/>
22. Advances in Environmental Science and Technology. - 1969- . - New York.
http://www.periodicals.com/stock_e/a/ttl01532.html
23. Advances in Librarianship. - 1970- . - New York.
<http://www.academicpress.com>
24. American Libraries) ALA Bul. - 1907- . - Chicago, Ill.
<http://www.ala.org/alonline>)
25. American Reference Books Annual. - 1970- . - Englewood.
<http://lu.com/showbook.cfm?isbn=1591581672>
26. Annals of Library Science and Documentation. - 1954- . - New Delhi.
http://eprints.rclis.org/view/journtitle/Annals_of_Library_Science_and_Documentation.html
27. Annual Bibliography of the History of the Printed Book and Libraries. - 1973- . - Hague.
<http://www.springer.com/sgw/cda/frontpage/0,11855,4-40361-69-33111014-0,00.html>
28. BFB: Bibliotheksforum bayern. - 1973- . - Pullach b. Munchen.
<http://www.videoabend.de/abos/bibliotheksforum-bayern-bfb-abo.htm>
29. Biblio est-east) EU. - 1994- . - Bruxells.
http://europa.eu.int/comm/libraries/sb_europa/biblioest/index_en.htm
30. Bibliografia analityczna bibliotekoznawstwa: informacji naukowej: Pismienictwo zagraniczne. - 1951- . - Warszawa.
wyd.sbp-portal@wp.pl sprzedaz_sbp@wp.pl
31. Bibliografia wydawnictw ciaglych. - 1960- . - Warszawa.
<http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=16>
32. Bibliografia zawartosci czasopism. - 1947- . - Warszawa.
http://www.kioskonline.pl/product_info.php?cPath=30&products_id=1068
33. Bibliotekarz. - 1934- . - Warszawa.

- <http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/biblkarz.htm>
34. Bibliothek Forshung und Praxis. - 1977- . - Munchen.
<http://www.hdg.de/pdf/Zeitschriften.pdf>
35. Der Bibliothekar. - 1946- . - Berlin.
 До 1949 г.: Загл.: Der Volksbibliothekar.
<http://www.hdg.de/pdf/Zeitschriften.pdf>
36. The Book Collector. - 1952- . - London.
<http://www.thebookcollector.co.uk>
 info@thebookcollector.co.uk
37. The Bookseller. - 1858- . - London.
<http://www.thebookseller.com>
38. Borsenblatt für den Deutsche Buchhandel. - 1934- . - Leipzig.
<http://www.hdg.de/pdf/Zeitschriften.pdf>
39. Borsenblatt für den Deutschen Buchhandel. - 1945- . - Fr/M.
http://www.boersenblatt.net/template/b3_tpl_home/
40. Bulletin analytique de documentation politique, économique et sociale contemporaine. - 1946- . - Paris.
http://www.docufin.fgov.be/websedsdd/intersalgfr/studiedienst/bib/pdf/revues_2002_08.pdf
41. Bulletin d'informations) Assoc. des bibliothécaires Francais. - 1956- . - Paris.
http://www.abf.asso.fr/rubrique.php3?id_rubrique=32ph.gascuel@hol.fr
42. Bulletin du Bibliophile. - 1834- . - Paris.
<http://perso.wanadoo.fr/sun.evrard/volantes/bulletin-biblio.htm>
43. Imprimatur. - 1930- . - Hamburg.
<http://www.tomfolio.com/bookdetailssu.asp?b=36481&m=220>
44. Informing Science: The International Journal of an Emerging Discipline: I^oSITE. - 1997- . - Vol. 1, N 1. - Santa Rosa.
<http://inform.nu/>
45. Information Science Abstracts. - 1966- . - New York.
http://www.virtualref.com/_verifier/142.htm
46. Information Technologies and Libraries. - 1982- . - Chicago, Ill.
 До 1982 г.: Загл.: Journal of Library Automation.
<http://www.ala.org/ala/lita/litapublications/ital/italinformation.htm>
47. Innovation and Technology Transfer) EC. - 1980- . - Luxembourg.
 До 1982 г.: Загл.: Journal of Library Automation.
<http://www.cordis.lu/itt/itt-en/home.html>
48. Intellectual Property Journal. - 1984- . - Scarborough, Ont.
<http://www.innovationlaw.org/English/Library-Acquisitions--I.html>
49. International Journal of Intelligent Systems. - 1986- . - Chichester, Sussex.
<http://www.informatik.uni-trier.de/~ley/db/journals/ijis>
50. Journal of Experimental and Theoretical Artificial Intelligence. - 1989- . - London.
- http://www.library.northwestern.edu/sel/ejournals/sel_list_j.html
51. Journal of Information Technology Education: JITE. - 2002- . - Vol. 1, N 1. - Santa Rosa.
<http://jite.org/>
52. Knizni znacka. - 1994- . - Praha.
<http://www.exlibrisweb.cz/casopis.htm>
53. Kniznice a informacie. - 1991- . - Martin.
 До 1991 г.: Загл.: Kniznice a vedecke informacie.
http://www.neografa.sk_neografa@neografa.sk
54. Knjiga. - 1953- . - Ljubljana.
http://www.publist.com/search/show.asp?PLID=163803&PAGE=mn # data_top
55. Knjiznica. - 1957- . - Ljubljana.
<http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si>
56. Kničnica. - 2000- . - Martin.
<http://www.snk.sk>
- Kniznica@snk.sk budinska@snk.sk
57. Koenyveskonyvtar. - 1958- . - Debrecen.
<http://konyveskonyvtar.lib.unideb.hu>
- http://www.lib.unideb.hu_office@lib.unideb.hu
58. The Library: The Transactions of the Bibliographical Society. - 1889- . - London.
<http://www.bibsoc.org.uk/library.htm>
- jnl.orders@oup.co.uk
59. Library and Information Science Research. - 1979- . - Norwood, NJ.
http://www.proquest.co.uk/products/ch_titlelists.html
60. Library Journal. - 1876- . - New York.
<http://www.brodart.com> http://www.books.mcgraw-hill.com rebecca_seger@mcgraw-hil.com
61. Library Quarterly. - 1931- . - Chicago.
<http://www.journals.uchicago.edu/LQ/home.html>
62. Libri: Int. libr. rev. - 1951- . - Copenhagen.
http://www.saur.de_CustomerService_Saur@csi.com
63. Libri e riviste d'Italia. - 1950- . - Roma.
<http://www.um.es/biblio/revistas/cathemero-julio2001.pdf>
64. LISA. Library and Information Science Abstracts. - 1950- . - London.
<http://www.csa.com/factsheets/lisa-set-c.php>
65. Media, Culture and Society. - 1979- . - London.
<http://mcs.sagepub.com/>
66. Media Perspektiven. - 1970- . - Fr/M.
<http://www.ard-werbung.de/mp/>
67. Modern Russian Literature and Culture: Studies and Texts. - 1979- . - Berkeley, Cal.
<http://www.berkslav.com/#S1>
68. Narodni knihovna. - 1963- . - Praha.
 До 1990 г.: Загл.: Zpravodaj statni knihovny CSR.
<http://full.nkp.cz/nkk/NKKR.html>
69. NATO Advanced Science Institutes Series. Ser. I: Global Environmental Change) North Atlant. Treaty Org. - 1991. - New York etc.
<http://atlantis.ncmr.gr/abbrevno.htm>

- <http://www.csa.com/factsheets/supplements/zoorecssl.php#n>
 70. New Library World. - 1898- . - London.
 До 1971 г.: Загл.: Library World.
<http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewContainer.do?containerType=Journal&containerId=10796>
 71. New Review of Academic Librarianship. - 1995- . - London.
<http://www.tandf.co.uk/journals/titles/13614533.asp>
 72. Newsletter of the IFLA Section on Document Delivery and Interlending) Int. Fed. of Libr. Assoc. A Institutions. - ... - . Gottingen.
[# Newsletter](http://www.ifla.org/VII/s15/index.htm)
 73. Newsletter of the IFLA Section of National Libraries) Int. Fed. of Libr. Assoc. A Institutions. - ... - . Copenhagen.
[# Newsletter](http://www.ifla.org/VII/s31/index.htm)
 74. Newsletter of the IFLA Section on Serial Publications) Int. Fed. of Libr. Assoc. A Institutions. - 1983- . - Pittsburgh, Pa.
[# Newsletter](http://www.ifla.org/VII/s16/index.htm)
 75. Pamietnik literacki. - 1902- . - Warszawa.
<http://www.ibl.waw.pl/index.php?strona=211>
 76. Papers of the Bibliographical Society of America. - 1907- . - New York.
<http://www.bibsocamer.org/Papers/default.htm>
 77. Personal Computer world. - 1978- . - London.
<http://www.pcw.co.uk> letters@pcw.co.uk
 78. Poradnik bibliotekarza. - 1949- . - Warszawa.
<http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/poradnik.htm>
 79. Prace Instytutu bibliograficznego. - 1964- . - Warszawa.
<http://www.bn.org.pl/index.php?id=5&swydaw=5>
 80. Prace Instytutu Podstaw informatyki) Pol. Akad. Nauk. - 1927- . - Warszawa.
<http://www.lib.cas.cz/www/evip/EVIP-P.HTM>
 81. Przegl^Nd biblioteczny. - 1927- . - Warszawa.
http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/przeglad_bibl.html
przegladbiblioteczny.iinsb@uw.edu.pl
 82. Przewodnik bibliograficzny. - 1945- . - Warszawa.
<http://www.piasa.org/library/periodicals.html> <http://www.lib.cas.cz/www/evip/EVIP-P.HTM>
 83. Readers Digest: Almanac A. Yearbook. - 1968- . - Pleasantville, N. Y.
 Пар. изд. на др. ез.
<http://www.readersdigest.co.uk>
 84. Readers Digest: Brit. ed. - 1939- . - London.
 Пар. изд. на др. ез.
<http://www.5poundcoin.com>
 85. Reader's Digest: USA ed. - 1922- . - Pleasantville, N. Y.
 Глар. изд. на др. ез.
<http://www.readersdigest.co.uk>
 86. Reader's Guide to Periodical Literature. - 1900- . - New York.
http://www.lib.utc.edu/guides/d/D1_readersgd.pdf
 87. Schéma et schematization. Revue de schématologie et de bibliologie. - Paris.
<http://ssb.artemis.jussieu.fr/ssb>
- estivals. ssb.aib@wanadoo.fr
 88. School Library Journal: The Mag. of Childrens. Young adult and School Librarians. - 1954- . - Philadelphia, Pa.
<http://www.brodart.com>
 89. The UNESCO courier. - 1948- . - Paris.
<http://www.unesco.org/courier>
 90. UNESCO List of Documents and Publications. - 1975- . - Paris.
http://unesdoc.unesco.org/ulis/search_form.html
 91. UNESCO Sources. - 1989- . - Paris.
 Изд. и на фр. ез.: Sources UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/ulis/srcs.html>
 92. UNESCO Statistical Yearbook. - 1952- . - Paris.
<http://www.uis.unesco.org/statsen/statistics/yearbook/YBIndexNew.htm>
 93. UNEVOC INFO / UNESCO. - 1994- . - Paris.
<http://www.unevoc.unesco.org/publications/public01.htm>
 94. UNIDO Links) United Nations Industr. Development Organization. - 1967- . - Vienna.
 До 1994 г.: Загл.: UNIDO Newsletter.
<http://www.publist.com/search/show.asp?PLID=164672>
<http://www.worldcatlibraries.org/wcpa/top3mset/c9496f02f7c9ebf6.html>
 95. Western Humanities Review. - 1947- . - Salt Lake City, Ut.
<http://www.webdelsol.com/WHR>
 whr@mail. hum.utah.edu
 96. Western Journal of Communication. - 1992- . - Salt Lake City, Ut.
<http://www.csufresno.edu/comm/wjcpolicy.htm>
 97. World of Learning. - 1947- . - London.
<http://www.worldoflearning.com>
 98. World Literature Today. - 1927- . - Norman, Okla.
<http://www.ou.edu/worldlit/wlt>
 99. World Press Review. - 1961- . - New York.
<http://www.worldpress.org>
 100. World Science Report) UNESCO. - 1993- . - Paris.
http://www.unesco.org/science/publication/eng_pub/wsren.htm
 101. World Statistics in Brief. Un Statist. Pocketbook / Dep. of Econ. and Social Affairs. - 1960- . - New York.
http://www.libfl.ru/koi/SBNIK/1997_3/ECO_D.HTM
 102. World Views. - 1996- . - Oakland, Cal.
[# QUARTERLY](http://worldviews.igc.org/wvpub.html)
 103. Writer. - 1887- . - Boston, Mass.
<http://www.writermag.com/wrt/>
 104. Written Communication. - 1984- . - Thousand, Cal.
<http://www.sagepub.com/journal.aspx?pid=24>
 105. Zeitschrift fur Bibliothekswesen und Bibliographie. - 1953- . - Fr/M.
http://www.klostermann.de/zeitsch/zfbb_hmp.htm

КУЛТУРНО ДРУЖЕСТВО „БЪЛГАРСКО РОДНО ИЗКУСТВО“ 1929 – 1939

Гл. ас. г-р София Василева

Относителната либерализация на политическия живот в България в края на 20-те и началото на 30-те години на XX век създава благоприятни условия за проникването и развитието на двете основни полюсни тенденции в тогавашния европейски мироглед – национално и интернационално. На всички културни нива – интелигентски кръгове, дружества и съюзи, държавни институции се възприема идеята за европеизация на българската култура, но на национална основа и съдържание. Авторитарният тип държава, който се налага в българския политически живот в десетилетието след 1934 г., в духа на концепцията за „духовно възраждане посредством трайните ценности на българската национална култура“, се опитва да наложи система от пропагандни институции – Обществена обнова, Дирекция на обновата, народни университети във всички градове на страната. Издигат се и се правят усилени опити за реализиране на проекти за цялостно обединение на културно-просветните и професионални организации на интелигенцията във федерации или общи съюзи. По-голямата част от тези големи планове и идеи остават неосъществени. Реална дейност и влияние в обществото по-скоро имат Все-българският съюз „Отец Паисий“, Културно дружество „Българско родно изкуство“ и други толелирани от държавата „родолюбиви“, „надпартийни“ организации, успели да приобщят в името на националната кауза авторитетни и известни творчески личности, а също и като колективни членове отделни професионални, стопански, културно-просветни и други сдружения.

Все пак, през втората половина на 30-те години, авторитарното влияние от страна на официалната

държавна власт върху културния живот все още не е така силно проявено и активизирано, както това става през първата половина на 40-те години. Доминиращата ситуация в страната се отличава, от една страна с липса на многопартиен живот, и на политически плурализъм, а от друга страна – с нова сила вълна на културен подем, чиято отличителна черта е плурализъмът в културното развитие – новоизлезли книги, разнообразни театрални постановки, музикални и изложбени изяви. Спрените партийни издания бързо са заместени от множество богато илюстровани списания за литература, изкуство и обществен живот. По специфичен начин големият европейски дебат за възпитателните и образователни функции на културата и изкуството, за ролята на държавата и нацията в тези процеси намира отражение и приложимост и в българската обществено-политическа действителност. Ролята на хората на изкуството и културата масово се схваща като дейност за „повдигане на общото духовно равнище на народа“. Целият периодичен печат за литература, изкуство и критика от този период е неизчерпаем източник на информация за това как интелигенцията посреща недемократичните политически промени и ясно заявяните авторитарни амбиции на новата власт. Ярките творчески индивидуалности, които винаги са били барометър на обществените настроения, приемат положително идеите и концепциите на държавната културна политика, най-вече, защото се надяват, че за българската култура ще се положат целенасочени и регламентирани грижи¹.

Културно дружество „Българско родно изкуство“ е характерен пример за голямата обществена активност на научните и артистични среди, насочена

към повдигане съзнанието на широките народни слоеве за духовните и национални ценности. Същевременно е интересно да се проследи процесът как тези идеи и дейности се съчетават с механизмите на властта, което превръща културно-просветните и професионалните сдружения в опосредстващи звена между държавата и интелигенцията, между държавната културна политика и потребностите на свободния творчески труд.

Културно дружество „Българско родно изкуство“ е основано на 6 октомври 1929 г., но реалното дейността му започва в средата на 30-те години. Сред първите основатели са писателите Иван Грозев и Антон Страшимиров, проф. Асен Златаров, оперните прими Христина Морфова и Цветана Табакова². През м. юни 1935 г. се провежда възобновително събрание на дружеството³. Членове на сдружението са цяла плеяда писатели, артисти, учители, журналисти, духовници, обществено ангажирани търговци, чиновници, лекари, инженери, индустрита, адвокати, студенти – общо 231 души. За председател на Управителния съвет отново е избран писателят Иван Грозев. Членове на настоятелството са: професорите – Александър Балабанов и Борис Йоцов, писателите – Андрей Стоянов, Емануил Попдимитров, Владимир Трендафилов и др. – общо 10 души. Към дружеството е създаден ансамбъл за народни танци от 25 человека; дамски хор от 60 души; мъжки хор от 32 души⁴. Членовете на дружеството се определят като „родолюбива, патриотична организация“, имаща за цел „да повдигне народностната култура чрез изкуствата“⁵. Дейността на дружеството среща силна подкрепа от страна на държавната власт. В десетилетието на 30-те години на XX век българската държавна политика отделя сериозно внимание на културните инициативи, възприемайки ги като успешно средство за преодоляване на международната изолация, в която изпада страната след края на Първата световна война, както и за постигане на по-голяма политическа отзивчивост по важните национални въпроси. Така например през 1939 г., сред патронажните членове на културно дружество „Българско родно изкуство“ са: проф. Богдан Филов – министър на МНП, митрополит Стефан, ген. Теодосий Даскалов – министър на войната, Добри Божилов – министър на финансите, бившите министри Никола Мушанов, Стоян Омарчевски, Александър Огнянов и Димитър Вълев, ген. Ст. Цанев – почетен адютант на царя, Димитър Пешев – подпредседател на Народното събрание, Никола Василев и Григор

Василев – народни представители и известни колекционери, Кирил Гунев – управител на БНБ, художественият критик Сирак Скитник, скулпторът Иван Лазаров и Елисавета Консурова – Вазова⁶.

Културно дружество „Българско родно изкуство“ има за главна цел чрез организирането на масови „всебългарски културни тържества“ да популяризира и пропагандира трайните ценности на българската национална култура⁷. За първи път такива „всенародни тържества“, наричани още „Събори на изкуствата“, се устроват през 1936 г. по примера на световните промишлени изложения и панаири. Те се организират под покровителството на цар Борис III и със съдействието на министрите на войната, железниците, просветата, земеделието, търговията и финансите, а също и на мнозина видни учени, писатели и общественици. До 1939 г. се провеждат три събора на изкуствата.

За периода 1935 – 1939 г., дружество „Българско родно изкуство“ организира също и 80 литературно-музикални и театрални спектакли с участието на Царския симфоничен оркестър, Държавната филхармония, хорови ансамбли, Народния театър и Опера. В тези вечери на изкуствата участва елитът на българската художествено-творческа интелигенция: актрисите Олга Кирчева, Ирина Тасева, Марта Попова, Елена Снежина, актьорите – Никола Масалитинов, Кръстьо Сарафов, Константин Кисимов, Асен Камбуров, Събcho Събев, Георги Хинчев, писателите – Антон Страшимиров, Стилиян Чилингиров, Добри Немиров, Константин Петканов, Магда Петканова, Ангел Карадийчев, Емануил Попдимитров, Дамян Калфов, професорите – Александър Балабанов, Георги П. Генов, Михаил Арнаудов, Борис Йоцов, музикални таланти като – Добри Христов, Любомир Пилков, Парашкев Хаджиев, Панчо Владигеров, Христина Морфова, Людмила Прокопова, скулпторът Иван Лазаров и много други. Богатите културни програми на дружеството включват също и вечери на унгарската, френската, чехословашката, югославската, гръцката, германската, италианската, полската, румънската, руската и турската музика. По покана на дружеството в България гостуват Белградската кралска филхармония, Белградската и Загребската опера и Загребския квартет⁸.

През 1939 г. към дружество „Българско родно изкуство“ се създава общество „Приятели на изкуствата“. Главната му цел е „повдигане на народностната култура чрез изкуствата“, а също и да съдейства „на всички напредничави течения в областта на изкуството

и подпомага и насырчава млади и даровити сили". Обществото се ангажира също и да „развие чувство на обич към родното изкуство; да работи за създаването на по-тесни връзки между творци, изпълнители и приятели на изкуствата; да поддържа връзки с големите представители на изкуствата в чужбина и да буди вниманието към нашата страна и нашите изкуства". Вечерите на общество „Приятели на изкуствата“ се организират веднъж седмично, във Военния клуб в София. Изнасят се сказки и се представят постиженията на даровити български писатели и музиканти⁹.

В началото на 40-те години дейността на дружество „Българско родно изкуство“ постепенно замира поради изменените условия за културен и обществен живот във връзка с избухналата Втора световна война. Последвалите държавно-политически промени след 9-и септември 1944 г. изискват бърза идеологическа и ценостна преориентация от страна на научните и артистични среди и предопределят окончателния край на организация като „Българско родно изкуство“.

БЕЛЕЖКИ

¹ Виж например: Аджарски, Д. Писатели и народ. – Гребец, 1935, кн. 9–10; Лазаров, Ив. Изкуството и общественикът. – Златогор, 1934, кн. 8, 381–384; Лазаров, Ив. Изкуството в делничния живот. – Златогор, 1936, кн. 3, 119–121; Сирак Скитник. Властта на шаблона. – Златогор, 1935, кн. 2, 49–53; Мавродинов, Н. Възвръщане към сюжета в живописта. – Златогор, 1935, кн. 3, 118–122; Димов, Д. Пропагандата в художествения живот. – Златогор, 1936, кн. 2, 70–73.

² ЦДА, ф. 264, оп. 5, а.е. 2366, л. 105; Атанасов Н. Дружество Българско родно изкуство и неговият актив. – Вестник на дружество Българско родно изкуство, С. 1938, № 1.

³ ЦДА, ф. 264, оп. 5, а.е. 2366, л. 94.

⁴ Так там, л. 96, л. 91–92.

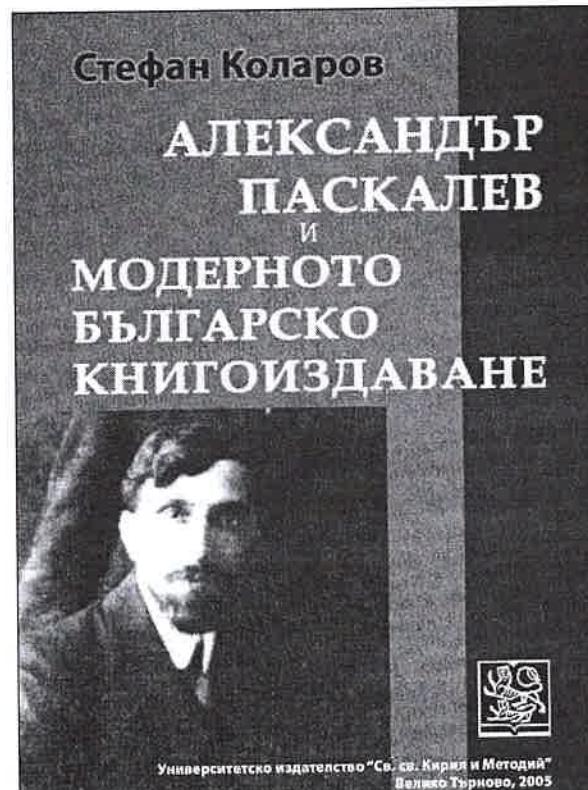
⁵ Так там, л. 72–74; л. 44–47.

⁶ ЦДА, ф. 264, оп. 5, а.е. 366, л. 44–47.

⁷ Вестник на дружество „Българско родно изкуство“. Специален брой. С., 26 септември 1936.

⁸ ЦДА, ф. 264, оп. 5, а.е. 2366, л. 72–74; Вестник на дружество Българско родно изкуство, 1938, № 1

⁹ Вестник на дружество „Българско родно изкуство“, С., 1939, № 2.

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Велико Търново, 2005

Книгата на доц. д-р Стефан Коларов изследва житейския и творческия път на издателя Александър Паскалев, и професионалните му контакти с Пейо К. Яворов, където неведнъж приятелството на издателя избавя гениалния ни поет от недоимък и житейски препятствия. Паскалев е съмишленник на Яворов по творчески и издателски въпроси, често го съветва, деликатно дава подкрепата си и заема позиция, без да наранява самолюбието му. Разгледан е и приносът на Ал. Паскалев като редактор и издател на литературното сп. „Съвременна мисъл“, като съставител и издател на „Всемирна библиотека“, проследени са и фрагменти от живота на негови съвременници – автори и издатели.

19 МАЙ 2006 Г. - ВТОРА СТУДЕНТСКА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ И ИЗЛОЖБА НА СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

„НЕ СЪД ЗА ЗНАНИЕ, А ПЛАМТЯЩ ФАКЕЛ“

Надя Владимирова

На 19 май 2006 г. в зала „Тържествена“ на СВУБИТ се състоя Втора студенческа научна конференция. На форума присъстваха около 100 делегати, в това число студенти, преподаватели, научни експерти и видни дейци на информационно-комуникативната сфера у нас като експертите д-р Зорница Петкова (класик на българската библиография, представител на знаменитото трето поколение библиографи на България, съградили Българския библиографски институт), проф. Иван Попов, проф. Христо Мермерски, проф. Желязко Стоянов, проф. Димитър Христозов, ст.н.с. д-р Никола Казански и др.

Официални гости и техни представители на събитието бяха: зам.-министър на образованието и науката г-жа Ваня Добрева, зам.-министър на културата г-жа Надежда Захариева, завеждащият дирекция „Библиотеки“ към Министерството на културата д-р Венцислав Велев, председателят на Съюза на библиотечните и информационните работници в България г-жа Ваня Грашкина; дългогодишните директори на институциите на информатизацията в България г-жа Тодора Топалова, г-жа Костадинка Калайджиева, проф. Елена Савова; днешните директори на тези институции проф. д-р Боряна Христова, доц. д-р Ваня Янкова; редакторите на в. „За

буквите“ г-н Илия Пехливанов, на сп. „Наука“ ст.н.с. д-р Искра Арсенова и др.

Към организацията на конференцията бе подхдено новаторски, като се отличаваха две сфери – на студентите и на гостите, равнопоставени една спрямо друга, между които протече оживен диспут.

Тържественото откриване на първото пленарно заседание бе предоставено от водещата – студентката Кремена Андреева, на Ректора на СВУБИТ – проф. д.и.к.н. Стоян Денчев. В центъра на вниманието на неговото слово бе науката и младото поколение студенти – изследователи, архитекти на инфосферата. Те, от своя страна, поднесоха на проф. Стоян Денчев ритуална книга, в която бяха събрани първите им научни изследвания, удостоени с появата си както в „Трудовете на СВУБИТ“, сп. „Библиотека“, „Издател“, „Философски алтернативи“ и др., така и на електронната страница на училището – www.svubit.org. Самите публикации бяха еспонирани и на изложбата на конференцията, и в постоянно действаща Музей на съвременната българска духовност в СВУБИТ.

Студентката Валентина Янакиева направи предложение от името на Инициативния комитет за създаване

на Студентско научно общество в училището. Необходимостта от него общество се съдържа в идеята да се консолидират проучванията по актуални направления на студентите и да се дава системна публична изява на техния принос в ежегодни научноизследователски конференции.

Направеното предложение бе възприето с бурни аплодисменти и ознаменувано чрез символно засаждане на Лаврово дърво под звуците на соловото изпълнение на цигулка от Мария-Румяна Лиркова – възпитаничка на Българската държавна консерватория, свирела в най-престижните концерти в България и по света. На фона на неостаряващия Evergreen „My way“ („Моят път“) същността на ритуала бе поднесена от студентката Гергана Трифонова. Символ на науката и поколенията в изграждането на научна школа, Лавровото дърво в културата на планетата е свързано със същинското проявление на върховното научно творчество, вбрало кононкции от научно, житейско, митологично и религиозно естество (оттук: „Лауреат на ...“).

Девизът „Не съд за знание, а пламтящ факел“ стана мото на конференцията.

В церемонията участваха ректорът на СВУБИТ проф. Стоян Денчев и представители от студентите от всички специалности и курсове на университета, както и колегите им от чужбина.

Изпълняващият функцията секретар на форума – студентът от специалност „Информационни технологии“ Борис Борисов запозна присъстващите с экспозито „Разбирането на проблема за информационното разнообразие на света като противовес на самозаличаването“, възприето като манифест на Студентското научно общество.

Докладите на участниците на конференцията бяха представени в обобщен вид от студентката Мария Полихронова. От **80 научни разработки**, представени на форума, са отбрани **59 изследвания**, публикувани и в материалите му, и експозирани в неговата изложба:

– **29 изследвания** на I секция: „Библиотекознание, библиография, книгознание“;

– **16 изследвания** на II секция: „Информационни технологии“;

– **14 изследвания** на III секция: „Културно-историческо наследство“.

През 2005–2006 г. са публикувани **11 статии** на **11 студента**; през 2006 г. се намират под печат **12 изследвания** на **14 студента**, а подгответи за печат през същата година са **13 изследвания** на **15 автори**.

Всичките три секции работеха в единен формат; всяка с по трима съпредседатели: от студентите, от ръководителите на катедрите в СВУБИТ и от гостите-експерти. Резултатите от работата по секции се обсъдиха в работен план както по време на **дискусии** в секциите, така и на кратката кафе-пауза.

На второто пленарно заседание представители от всяка секция по инициатива на съпредседателите обобщиха резултатите. Студентите участваха масово във съвместни разработки, фундирали от специални проучвания по международна универсална библиография; най-съвременните информационно-комуникативни трасета на България („България: Фирмена енциклопедия“), справочно-енциклопедични издания („България XX век: Хроника“, „Българската цивилизация“, „Културна антропология“, „Sociology“ и др.).

Обобщаващото слово на проф. Иван Попов даде всестранен академичен анализ на представените доклади. Системност – истинност на научните изследвания бе идеята, на която той акцентира. Моралното кредо на учения (Алберт Айнщайн, Георг Вилхелм Фридрих Хегел, Имануел Кант) бе провъзгласено като сърцевина на всеки – и на студентите – научноизследователски акт.

Студентското научно общество, създадено на 19 май 2006 г. на втората студентска научна конференция и изложба „Информационно разнообразие на света“, е необходимата естествена среда, в чието лоно съзрява не само следващ научен форум, но и бъдещето на инфосферата, защото именно студентите на СВУБИТ са сред архитектите ѝ, които вече я изграждат.

В следващите страници на „Издател“ публикуваме част от научните изследвания на студентите.

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН КНИГОВЕДСКО- БИБЛИОТЕКОВЕДСКИ КОНТЕКСТ НА ЕНЦИКЛОПЕДИЯТА „БЪЛГАРСКА КНИГА“

Гергана Трифонова

Информационно-комуникативната сфера се диференцира на книгознание, библиотекознание, библиографознание, информационни технологии и т.н. наблюдават се различни конфигурации на тяхното разположение – съвпадение, пресичане, взаимодействие. Изследването на този – интердисциплинарен – феномен има съществено методологично значение за построяването на научната карта на самата информационно-комуникативна сфера.

Наскоро появилата се енциклопедия „Българска книга“ показва обхват на материал, в който обектът на това издание – самото книгознание – присъства и в поширок контекст – във взаимоотношение с библиотекознанието, библиографознанието, информатиката.

Цел на настоящата рецензия е да покаже интердисциплинарния книговедско-библиотековедски контекст на „Българска книга“.

Интердисциплинарният книговедско-библиотековедски контекст включва:

I. **книговедски аспект** – книгата (писмената комуникация като духовно-материален феномен), издателската дейност (книгоиздаване и книгоразпространение) и концепциите в областта на книгознанието;

II. **библиотековедски аспект** – историографията на библиотеките, феноменологията на библиотечното дело и концепции в библиотекознанието.

Изследването на всеки един от тези проблеми не е еднолинейно, а комплексно да на отбеляните компоненти едновременно. Сърцевина на проблема се явява показането на калейдоскопа от връзки и многообразието на тези аспекти в „Българска книга“.

Фокус на настоящата рецензия се явява интердисциплинарният синтез на изброените проблеми (вж

по-горе: I-II). За достигането на поставената цел боравим с инструментариума на научния кадастър, разработен в създадата се Студентска изследователска лаборатория в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии.

Тъкнит инструментариум на *настоящото изложение* е създаването допълнително на три по-малки миникастъра, взаимното съотнасяне на които е продуктивен способ да се види фактическото положение на интердисциплинарния книговедско-библиотековедски контекст на изданието „Българска книга“ и книгознанието като комплексна сфера.

Най-обща панорамна картина на пълнежа (с материал) на **книгознанието** (върху примера на „Българска книга“) получаваме чрез представянето на наблюдаваните в него три направления (за които въвеждаме допълнителни обозначения):

- **книга и принадлежащите и компоненти (Кн) (1);**
- **издателска дейност и принадлежащите и компоненти (И) (2);**
- **концепции в областта на книгознанието (Кон) (3).**

Както се вижда, описаните три направления обозначаваме съответно: „Кн“ за книгознанието, „И“ за издателска дейност и „Кон“ за концепциите в книгознанието. Синтезът от триадата на елементите (1-3) очертава **книговедския контекст** на разглежданото издание.

Ще опишем получените наблюдения лаконично в изводка за материала на „Българска книга“ по системата на кадастъра за представителния масив на буквите от А до К по отделните направления, описани по-горе. Във всяка една от трите поредици са въведени препратки към съответните други раздели на описаната триада; при

това са посочени въведените обозначения (Кн, И, Кон) на съответните номинации:

I. Книга (абзац, авантитул, автентично издание, автографюра, автограф, автография, автографна хартия, автолитография, авторним, автор, автор на библиографски запис, автор на библиографско издание, автореферат, автореферат на дисертация, авторизиран превод, авторитетен запис, авторска кола, авторска коректура, авторски екземпляр, авторски знак, авторски оригинал, авторски показалец, авторски таблици, авторско предложение, азбука, акrostих, албертипия, албум, амулети, анастатичен печат, анонимно издание, антикварен каталог, антикварна книга, антология, апарат на изданието, апликация, атлас, бесплатно издание, бели полета, белота на хартията, бестселър, блокова книга, богослужебни книги, винетка, воден знак, въстъпителна студия, вътрешна заглавна страница, вътрешна коректура, вътрешно-текстови препратки, глава на книга, „говорещи“ книги и списания, годишник, готически шрифт, гражданска шрифт, гръб на книгата, гръцки книги в България, декоративни елементи в печатно издание, декоративни елементи в ръкописна книга, дефекти на книгата, дизайн на книгата, договорен издателски портфейл, документ, документален поток, допечатка, дубликат, евангелие, еврейски книги в България, език на българските ръкописни книги, екземпляр на изданието, електронна книга, елементи на книгата, енциклопедичен речник, енциклопедия, „Енциклопедия на българската възрожденска литература“ 1997 г., епиграф, забележки, заглавие, заглавка, заглавна кола, заглавна страница, заглавни елементи на книгата, избрани произведения, издание, издание джобен формат, издание с паралелен текст, издателска рецензия, издателска спецификация, издателски оригинали, издателство на български ръкописни книги, изкуство на печатната книга, изобразително издание, илюстровано издание, калиграфия, картографско издание, „Кирило-Методиева енциклопедия“, книга, книга „Периодичен печат. Читател“, книгопоща, книготърговия, книжовници, книжарски периодични издания, книжни борси, книжно тяло, кодекс, колонлиния, колонтитул, колонцифири, коментар, комикс, конструиране на книгата, концовка, коректура, корица.

II. Издателска дейност (абонамент, абонаментно издание, абонат, абрис, автомат, авторски договор, авторски колектив, авторско възнаграждение, авторско право, автотипия, автохром, адаптирано издание, адитивно смесване на цветовете, азбука, акварел, акватинта, аклиматизиране на хартия, акцидентен печат, акциден-

тен шрифт, акциденция, албумен формат, алдине, алдини, алманах, анастатичен печат, анонимно издание, архив на печатните издания, афиши, ахроматично изграждане на цветовете, безконтактен печат, безплатно издание, безшевно скремване, белота на хартията, бронзиране, букволеярство, вестниарска хартия, видове печат, висок печат, високопечатна гравюра, високопечатна машина, вложка, гарнитура на шрифта, гладък набор, готически шрифт, гражданска шрифт, гротеск, декоративни елементи в печатните издания, дескриптор, диплян, дълбок печат, едностраничен печат, заглавен шрифт, заглавна кола, издание, издание джобен формат, издател, издателска анотация, издателска кола, издателска коректура, издателска серия, издателска продукция в България след Втората световна война, издателска спецификация, издателски знак, издателски оригинали, издателски процес, издателско каре, ирисов печат, картографски издания, клипсограф, книгоиздаване в България след Освобождението, комбиниран печат).

III. Концепции в областта на книгознанието (абревиатура, азбучно подреждане, актуализиране на данни, алинея, аналитико-синтетична обработка на документалната информация, анкета, анотация, анотиран тематичен план, апетюра, архиографска комисия, архиографско описание, архив, архиви и книжнина, архивистика, архив на печатните издания, асберикс, база от данни, брайлово писмо, букинистична книга, българска ръкописна книга, Европа-скала, еклибрис, електронно обработване на текст и илюстрация, епиграф, жива колонцифра, идеен макет, издание, издателска анотация, издателска кола, издателска коректура, изкуство на печатната книга, използваемост на книгата, икономика на книгата, импакт фактор, ин-кварт, инкунабули, ин-октав, ин-фолио, кадриране, калиграфия, картографско издание, картотечно издание, кирилица, Кирило-Методиева идея, класицистична антиква, клише, книга, книгознание, книготърговия, кодекс, кодикология, комплект на шрифта, комплектуване на коли, комуникационен мениджъмент, конвомат, конструиране на книгата, контратитул, контролни знаци, коректурен обмен, коректурен процес, коректурна преса, коректурни знаци, краезнание).

Описаната триада (I-III) показва следната напълненоност на изданието „Българска книга“:

I. Най-голяма относителна тежест намира, естествено, първият елемент – **книгата** – 113 номинации. Най-голям е и броят на препратките в този фрагмент на материала в сравнение с наблюдаваните от направленията **издателска дейност** и **концепции**.

II. Средно е мястото по напълване на направлението **издателска дейност** – наблюдаваме 72 номинации, а също така – и взаимни препратки към направление **книга**.

III. Незначително по-малко е мястото на относителния пълнеж на материала **концепции** – 63 номинации; тук, обаче, наблюдаваме обилие от препратки към другите две направления – **книга** и **издателска дейност**.

IV. Очевидна е взаимната връзка между материала и продуктивността на направлението **концепции** от собственото развитие на направленията **книга** и **издателска дейност**.

Описаната макроструктура от изводи (I-IV) е карта за осъществяване на микроскопичен анализ на материала (който не е обект на *настоящата рецензия*).

Следващата стъпка, която предприемаме тук, е обръщане на вниманието ни върху **библиотековедски контекст** на „Българска книга“. За целта използваме цитираното по-долу изследване на Севдалина Симеонова [2], създадено в същата Студентска научноизследователска лаборатория.

Наблюденията описваме в редица от изводи, цитирани по [2]:

1. **Историографическият материал за библиотеките и библиотекознанието** има най-малко относително присъствие – 6 номинации.

2. Най-значимо е относителното присъствие на номинацията **феноменология на библиотечното дело** – 22 посочвания.

3. Относително средна напълненост дава номинацията **концепции на библиотекознанието** – 12 посочвания.

4. Пресичане на материала наблюдаваме в номинациите **феноменология на библиотечното дело** – **концепции на библиотекознанието** – 3 посочвания.

5. Описаното показва продуктивността на отношението **феноменология на библиотечното дело** – **концепции на библиотекознанието** като взаимообогатяващи се и взаимоотразяващи се сфери.

6. Недостатъчната напълненост на направлението **историография на библиотеките** е резултат от слаба верига на целия библиотековедски контекст на книгознанието, което е следствие от недостатъчното развитие на собствената история на библиотечното дело и развитието на историята като наука у нас.

7. Очевидно, в хармоничното и диалогично напълване на посочените направления – **историография на библиотеките**, **феноменология на библиотечното дело** и **концепции на библиотекознанието** – лежи

продуктивното разгръщане на библиотековедския контекст в книгознанието.

Представените изводи (1-7) са и макрокартина-методология на библиотековедския контекст на книгознанието и целят да стимулират интердисциплинарните отношения на информационно-комуникативната сфера като интегрална диалектическа системна цялост.

Подобно пресичане на материала в номинациите **феноменология на библиотечното дело** и **концепции на библиотекознанието** в библиотековедския аспект намираме и в книговедските направления **книга**, **издателска дейност** и **концепции в книгознанието**. Наблюдаваме и следните пет препратки от и към двата аспекта: вторичен документ – документ, автографюра – библиофилско издание, Евангелие – Библия, електронна книга – Библия, „Енциклопедия на българската възрожденска литература“ (1997 г.) – Библия. За съжаление, търде малкото препратки от и към библиотековедския и книговедския аспект, са крайно недостатъчни за очертаване на преплитането на тези два контекста на книгознанието.

Изследването на описания феномен книговедско-библиотековедски контекст на енциклопедията „Българска книга“ и книгознанието у нас цели да подпомогне методологично неговото представяне в аналогични издания в бъдеще. Тук трябва да подчертаем, че е стратегическо знанието за интердисциплинарните връзки както на библиотекознанието и книгознанието, така и на всички други области (библиографзнание, информатика, информационни технологии и др.) за хармоничното развитие на информационно-комуникативната сфера като диалектическо научнопрактическо системно цяло.

ЛИТЕРАТУРА

1. Българска книга: Енциклопедия / Състав.: А. Гергова; Науч. ред.: Т. Янакиева, М. Капитанова; Ред.: П. Атанасова; Худож.: Ж. Алексиев. – София-Москва: Pensoft, 2004. – 508 с.: ил. – Темат. показалец.

2. Симеонова, С. Библиотековедски контекст на енциклопедичния речник „Българска книга“: [Рец. за кн.: Българска книга: Енциклопедия / Съст.: А. Гергова] Науч. ред.: Т. Янакиева, М. Капитанова; Ред. П. Атанасова; Худож.: Ж. Алексиев. Д София-Москва: Pensoft, 2004. – 508 с.: ил. – Темат. показалец. – Компютърен набор. – София, 2005. – [4] с. Д (Съхранява се в Студентската научноизследователска лаборатория на Специализ. висше училище по библиотекознание и информ. технолог.).

МАСОВАТА КОМУНИКАЦИЯ - АРХИТЕКТ НА ЧОВЕШКИЯ СВЯТ

Нов труд – компендиум по медийна психология с насоченост на справочно издание

Събина Ефтимова

*Стоицова, Толя. Лице в лице с медиите: Въвежд. в медийната психолог. София: Просвета, 2004.
291 с.: сх., табл., граф. [Библиогр. списък на] литература: 244 неном. назв. на кирил. и лат.*

Медийната психология е ултрамодерна интердисциплинарна сфера, в която компактно се отразява знанието по феноменология на масовите комуникации.

Съвременният информационен свят е единен и управлението на масовите комуникации не може да подмине уникалния си инструмент – медийната психология, защото именно чрез него се изгражда многоизмерното информационно пространство.

Научно внедрение по третираната тема, изключително прагматично разглеждане на информационната дейност, дълбоко опериране с големи човешки популации – това са основните орбити на многомерно изследване на съвременните медии. Именно по този начин всички сфери на науката и индустриалното електронно производство са свързани в единен възел.

Удивителната граница между социологията и психологията, масата и хора е индивидът. Нов тип масова култура, нов тип организация и управление на обществото е хипермоделирането чрез информационни знаниеви продукти. Нова за нашия – пост тоталитарен – тип общество е подобна трактовка. В основата на тази феноменология се наблюдава идеята: **да не се нарушават моралните закони и норми**.

Събитие е, че на културния хоризонт от публикации в България се появи ново издание – „Лице в лице с медиите: Въвведение в медийната психология“, което

синтезира представите на модерната история и теория на културата в различни социални области на традиционния начин за организация на обществения живот и свръхмодерните електронни технологии.

Авторът на книгата – ст.н.с., д.психол.н. Толя Стоицова – социален психолог, специалист по комуникации – е добре известна на научното общество с поредица от предишни публикации в областта на масовата комуникация.

Интересното в рецензираната книга е, че тя представлява комплексно интерпретиране на проблема за медиината психология.

В увода (с. 7-9) авторът резюмира главната идея на своя труд: „обхваща същността и взаимосвързаността между различните форми на общуване, включително и на тези, които са продукт от въвеждането на новите комуникативни технологии“ (с. 7). Изтькнато е, че големите проблеми, свързани с медиите, се разполагат във възможността те да влияят върху аудиторията. Обърнато е внимание върху две основни причини на тази феноменология:

- независимо от личните предпочитания и емоции, съвременните деца се раждат в компютърен свят, в който се преодоляват традиционните бариери на времето и пространството и имат възможност да общуват посредством новите технологии;
- историята на българските средства за масови комуникации не познава подобен бум на развитие;
- едновременно със свободата на словото в развитието на масмедиите се наблюдават и негативни ефекти.

Третирането на описаната – комплексна – феноменология е сърцевина на книгата.

Изданието е структурирано от пет части. Огледално на въведението – след тези части – е разположено заключението. Книгата съдържа списък на литература и резюме.

Първата част на рецензираното издание поставя в центъра на вниманието взаимодействието между личност и общество (с. 10–26). Тук са повдигнати въпросите за индивидуалния свят на человека и неговата всекидневна реалност. Акцентирано е подробно върху разграничителните възможности на знаниевите (когнитивните. – Термин: Т. С. – Бел.: С. Е.) стилове. Специални схеми показват ситуацията на социални взаимоотношения, включващи индивида (с. 11). Гледищата на

опонентите и личните ни позиции са представени като матрица на комуникация между двама субекти, общуващи „лице в лице“ (с. 14).

Втората част на труда – „Природа и смисъл на комуникацията“ (с. 27–79) представлява системно изложение на:

- многообразните значения на комуникацията;
- целта, равнището и ситуацията на общуването „лице в лице“;
- класификацията на модалностите на невербалното общуване;
- социалните взаимодействия и индиректната комуникация;
- социалната компетентност: „неписаните“ правила на общуването.

Принципното положение, защитено от авторката, е в разграничаването на феномените на директното общуване „лице в лице“ от индиректното – на масмедиите (с. 32–48; 48–71).

Продукти на описаното общуване сме самите ние – всеки индивид в популацията.

Цялата трета част е посветена на въздействието на масмедиите. Анализирани са аспектите на това въздействие от гледните точка на историята, моделите на мислене, трансформациите и трансфера на психологическите теории, на психологията на медиината манипулация. Специално внимание е отделено на проблема „ефекта на третия човек“ (с. 134–142).

Четвъртата част на труда – „Развитие на средствата за масова комуникация: Индиректни форми на общуване“ третира проблеми на социалнопсихологичния анализ на масмедиината психология. Социалният контекст е в центъра на медиината комуникация. Влиянието на новите технологии и глобализацията са изучени в контекста на съвременните проблеми на опосредствената комуникация (с. 143–228). Социалният контекст на медиините организации е обобщен в схема (с. 194), специални таблици са посветени на актуални **Top класации** (с. 212). Социологични анализи на съвременната американска литература, транслирани чрез медиите, илюстрират тезата на изложението с богатото си фактологично ниво (с. 219–228).

Петата част – „Медии и насилие“ е кулминационна за изследването (с. 228–274). Построен върху статистически данни, този фрагмент на публикацията категорично и еднозначно трактува въпроса за корелацията

между телевизията и насилието. Масмедиите са ориентация за младите хора и очевидна е зависимостта между наблюдаваните проблеми в обществото и внушенията на средствата за масова комуникация. Сравнителен анализ между отношението на български и американски студенти към насилието, експонирано чрез масмедиите, показва калейдоскопа на психологическите внушения на средствата за комуникация. Очевидно, не могат да бъдат пренасяни автоматично модели на внушения от една култура в друга. Дори, често, при такива случаи, последствията са драматични.

Заключението (с. 274-276) синтезира взаимоотношението комуникация – свят, като планетарен проблем. Изключително сбито, концентрирано и убедително авторката резюмира основната концептуална идея: **масовата комуникация изгражда човешкия свят**.

Книгат е богата на прецизно цитирани източници, коректно изведени в библиографски списък от 243 назв.: 60 на кирилица и 183 на латиница.

Представената модерна история на теорията за комуникациите чрез труда на Толя Стоицова е адресирана към най-широката общественост, което следва да се разглежда като особено достойнство на изданието. Научният подход на авторката допринася многомерният феномен за масовата комуникация да се изложи достъпно в цялостната му системна дълбочина на базата на световния опит. Този мащабен поглед превръща книгата в **компендиум** по третирания въпрос.

Особено съществен е фактът, че именно чрез този компендиум се достига мисията на авторовото схващане: **книгата да служи за превенция – естествена защита – срещу битовистичното възприятие на повърхностните сензации, пошлостта, елементарното мислене, матричното типологизиране...**

Резюмето на изданието, поднесено на английски език (с. 289–290), би могло да бъде предшествано от свой еквивалент на български език, с което читателите биха имали още един ракурс на синтез по проблематиката.

Изданието е подходящ справочник за архитектите на медииното пространство, защото то дава панорама и на теоретичните гледища, и на модерните практики в разглежданата област от позициите на морала в съзвучие с научните норми за обективност на информирането.

СЪВРЕМЕННА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА МОДЕРНИЯ МУЗЕЙ

Камелия Везирова

Модерният музей – модели за адаптация: Докл. и науч. съобщ. (Нац. науч. конф., посв. на 120 год. музейно дело в Габрово; Мин. на култ.; Нац. ц-р за музеи, галерии и изобраз. изкуства; Истор. музей – Габрово (Габрово, 14-15 окт. 2003 г.); Съст.: Красимира Чолакова; Науч. ред.: Евгений Сачев; ред.: Добромир Търновски. – В. Търново: Изд. „ФАБЕР“. – 2004. – 224

Музейното дело е част от културата. Музеят се разглежда като един социокомуникативен институт, който играе съществена роля в развитието на обществото. Именно на тази – национално значима – конференция по музейно дело са разгледани актуални проблеми на музейната теория и практика.

Забележителното е, че накърно се появява и значима книга – интересен труд, в който са събрани представените на конференцията научни доклади.

При първото разглеждане на изданието забелязваме неговите добре обмислени структурни части:

- предисловие (с. 7–11);
- съдържание и комплекс от теми (с. 5–6);
- а) д-р Евгени Сачев – „Специфика на социокомуникативния механизъм за регулиране на музейната дейност“;
- б) Ирина Пеева – „Модерният музей и ролята му за регионалното културно, туристическо и икон. наследство“;
- в) н.с. Татяна Цанкова – „Ефективният музейен мениджмънт като фактор за модернизиране на музея“;
- г) Екатерина Цекова – „Музейните образователни модели – ресурс за адаптиране на съвременните български музеи“;
- д) Иордан Ал. Иорданов, Брамимира Ант. Димитрова – „Антропологичен музей – концепция, принципи и реализация“;
- е) Петър Тоцев – „Традиция и мода в представянето на музейните експонати“;
- ж) Юлиана Шулекова – „Дечковата къща – идейна концепция и реализация“;
- з) Ангел Гоев – „Присъствието на живо на традиционната духовна култура в музейна среда“;

и) други.

Целта на настоящето изложение е да се представи в обобщен вид интелектуалното ниво на конференцията, материалите на която са предоставени в публикуваното издание.

Както предисловието, така и темите са дадени на български език и трудно може нещо излишно да се намери в текстовете. В изданието кратко и ясно са представени темите, които ще занимаят читателя.

Наблюдаваме концентрация на вниманието върху следните проблеми на музейното дело: регионализация (Ир. Пеева); мениджмънт (Т. Цанкова); образователни модели (Ек. Цекова, Р. Събева); идейни реализации (Юл. Шулекова); експедиции (Б. Харланова) и други.

Акцентът е поставен върху проблемите на културата като системно цяло в нашето съвремие.

Задълбоченият методологичен подход на конференцията е обрънат към голям кръг от хора. Очевидно целта на публикацията е не само музейните специалисти да синхронизират възгледите си, но и широката общественост да има поглед върху музейното дело и музейната политика.

По повод на разглежданата тук публикация искаме да поздравим нейните автори с желанието им да бъдат полезни не само за музейните сътрудници, научните работници и студентите, но и за обществото като цяло: чрез нивото на музейното дело то да се обогати и хармонизира.

Наистина следва да приветстваме идеята: всеки един от нас да осмисли истината за себе си и другите като многообразие – не само в безмълвен, но и в реален открит публичен – на конференция, на музеите – диалог с културното ни историческо наследство.

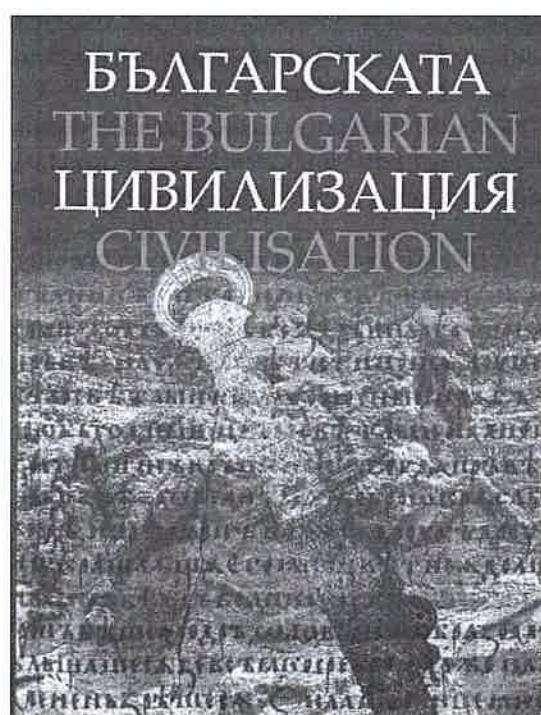

СЪЩЕСТВЕН ТРУД ЗА ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Илиян Сюлемезов

Българска цивилизация: [Систематизирана хронологична енциклопедия] / А. Стаматов, К. Порожанов, Г. Бакалов и др.; Под общ. ред. на Ал. Фол. – София: Печ. „Образование и наука“ ЕАД, 2005. – 368 с.: ил., табл. – Подобр. библиогр. (с. 351-356). – Именен показалец (с. 357-367) / Ст. Иванов.

Др. автори: Г. Владимиров, Пл. Митев, Г. Марков.

Съществено е за придобиване на цялостно културологично знание на изучаването на пътищата на цивилизацията. Голяма е потребността на всеки българин от това да има познания за историята, културата и паметта на своята страна.

Българската цивилизация е кръстопът на множество различни култури. Само този, който има представа за своето минало, гради ефективно бъдещето си.

Интересно и значимо е това, че е издадена книга за история на българската цивилизация по повдигнатите в началото на настоящия текст въпроси.

Целта на това изложение е да представи академичното ниво на рецензирания труд.

Още в началото на своя предговор, подписан от „Издатели и автори“, съвсем справедливо е обрнато внимание: „чрез описание на конвенционално-установени области“ (с. 10) на една цивилизация се изгражда нейната панорама. В предговора е акцентирано върху календарните факти от генезиса на българската цивилизация, разположени в хронологична рамка. Подходът, използван от авторите за написването на труда, е историографски. Именно този научен метод позволява разглежданата книга да достигне до противопоставяне на митологизацията на цивилизацията на същностното историографското изследване, което в действителност е публикация.

Историографското изследване в своята същност е историко-културологично. В този корен на труда е неговият жанров израз: систематизирана хронологична енциклопедия.

От изложението става ясно, че културологичната карта на авторите е не само мястото на държавните граници на България в една или друга епоха, разглеждани в географски аспект, а и планетарно изграждане на системното цяло на цивилизацията. От историко-географска гледна точка, българите създават своя цивилизация не като „пребиваване“ в земи на два континента, а като „организация и стил на определен тип историческо активно поведение“.

Описаният методологичен подход е авангарден за статуса на ноосферата (информационното общество), когато географските граници губят значението си пред доминацията на културната реалност на цивилизацията, третирана в културологичен аспект.

Внимателният поглед върху систематиката на разделите в изданието показва добре издържана компо-

зиция от сътнасяне на географски ареали към човешкия потенциал. Специално внимание се отдава на езиците. Отделно са изтъкнати леточисленията, държавите и институциите.

Прави впечатление, че възниква известно разсеяване на информацията в методологичния възел: ценности – религии – символи – идеи. Очевидно, логиката на композицията на книгата следва да бъде избистрена по отношение на тези градации. Истина е, че в раздела „Ценностите“ присъства религиозният възел на информационното моделиране. Същият този възел неминуемо присъства и в раздела „Символите“. Явно от допълнително уточнение се нуждаят както подреждането, така и напълването на посочените раздели. Възможен вариант за подреждане на материала на книгата за посочения конгломерат в назованите раздели, може би, е подходящо да бъде следният: след „Ценностите“ да се изведат „Символите“, „Религии“, „Идеите“. Естествено е разположението на раздела „Познанията“ да се появи след „Идеите“. Комплексът „Държавите“ – „Институциите“ – „Другите“ е подходящо да завърши композицията на цикъла.

Особено достойнство на разглежданата книга е Хронологичната й таблица. В едър план по векове в нея са направени синхронни съпоставки за триадата: българите – Европа – света.

Добро е решението всички текстове да се дават паралелно на български и английски език. Лингвистичното ниво на труда е на висота.

Библиографията към изданието е подробна и в добър издържан вид в азбучно-хронологичен порядък на 227 загл. – 166 назв. на кирилица и 61 назв. на латиница. Отделните описания са направени коректно.

Именният показалец към изданието е общ за географските обекти, заглавия на книгите, персоналиите, което облекчава работата с масива на изданието в единство.

Илюстративният материал е на много добро ниво и са използвани подходящи експозиционни решения за труда като цяло.

Вероятно, възприетият подход към изданието в неговите полиграфични решения носи известни проекции за бъдещо електронно издание на труда, което още тук – в настоящия полиграфски еквивалент – прозира и от сърце бихме пожелали на авторския колектив. Именно така „Българската цивилизация“ ще намери по-очевидно планетарното си културно изражение в електронната – виртуална – инфосфера.

НОВ СЪЩЕСТВЕН ПРИНОС ПО НАРОДНИЯ КАЛЕНДАР

Цветелина Цветкова

Български традиционен календар – Илюстр. енциклопед. / Бълг. акад. на науките. ЦБ на БАН; Бълг. енциклопед.; Вера Маринкова, Илонка Атанасова, Зоя Крутилин, Валентин Минов; Под. ред.: Маргарита Василева. – Пловдив: Изд. Вион, 2004. – 200с.: ил.

Много са индикациите да се наблюдава и изучава националната памет, но е уникална същинската родова памет и култура на един народ.

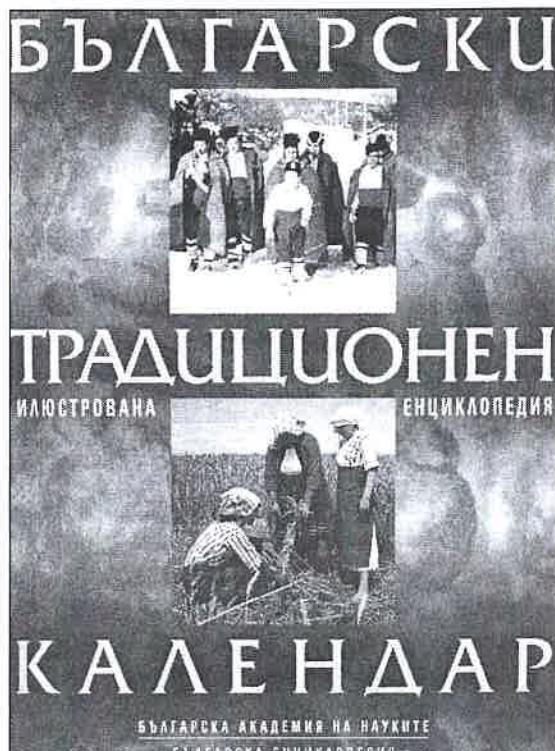
Уникална е ролята на народния календар за разлика от традиционните църковен и астрономически каландари.

Народният календар в резюме е това, което е народната памет. Може да се каже, че народният календар своеобразна народопсихология и историография.

Забележително е, че наскоро се появи интересен труд по третираната тук тема.

Целта на настоящето изложение е да се представи феноменологията на народния календар в рецензираната книга.

Още в предговора (с. 8) авторът доц. д-р. Маргарита Василева споменава за българските календарни празници и обичаи, които представляват твърде сложно по произход и същност социокултурно явление; те се формират като система в процеса на консолидация на българската народност. Корените на празниците отвеждат до прастари езически представи и вярвания, митове, култове и божества, чрез които човекът опознава заобикалящия го свят и търси мястото си в него, за да оцелее. Чрез тези празници народът осмисля периодично повтарящите се явления и връзки в природата, от които до голяма степен зависят труда и живота му.

С богатото си съдържание, въплътено в действие, слово, музика, танц, пластични обредни форми, традиционните празници и обичаи запазват своето изключително място в живота на народа ни като жива традиция. Те са своеобразна, строго изградена система за отчитане на времето и организиране на стопанска дейност в рамките на годишния календарен цикъл и неговите сезони. Освен че бележат календарното време, празниците извеждат хората от ежедневието на делника им и ги поставят в атмосферата на обреднозначимото. В празничното общуване се регулират отношенията в семейството, рода, селищната общност, държавата.

Традиционните календарни празници са част от безценния духовен фонд на нашето културно наследство. Пренесени през вековете и помогнали да се съхраним като народ, именно те и днес се вплитат в съвременната празничност, запазвайки нейното етническо своеобразие. Това народно богатство, съхранило душевността на българина, е нашият влог в общоевропейската култура.

Като особено достойнство на разглеждания предговор към книгата следва да се изтъкне неговата лаконичност, синтетичен характер и висока концентрация на

изложението. Тази лаконичност е подходяща за третириания тип издание – илюстрована енциклопедия.

Посоченият лапидарен стил на предговора кореспондира с възприетия стил и в самия основен корпус на книгата. Отделните статии за календарните празници и обреди са написани по единна структура. С надебелен шрифт са обозначени техните наименования и синоними. Например, в статията „Малка Колада“ (с. 23–26) са посочени и синоними: „Кадена вечер“, „Вечерня Нядка“. В същата статия откриваме използване на курсивен шрифт за отбележване на ключови понятия по феноменологията на празника: „Колада“, „Коледни хлябове“, „Коледуване“.

Важно е, че в цитираната статия, както и в останалите статии, са дадени препратки към изданието (вж „Коледувани“).

Едновременно с това в статиите в корпуса на изданието се среща и споменаване на други традиции, освен основните третирани. Например, в цитираната статия намираме препратка и към други празници – в случая към Гергьовден (във връзка със сламата, върху която е била положена на Коледа празничната трапеза; същата тази слама се слага по дърветата за повече плод на Гергьовден).

Внимателният преглед на статията „Връбница“ (с. 42–45) също посочва използване на различни синоними: „Цветница“, „Цветна неделя“, „Вая“, „Куклин ден“. В същата статия намираме препратки към статии „Лазаруване“, „Лазаров ден“ и т.н.

Самото съдържание на статиите разкрива изключително многообразие в различните региони. Например, лазарската „кукла“ е характерна за Казанлъшко; главно в Североизточна България на Цветница се извършват поминални обреди и т.н..

Възхищение предизвиква в разглежданата книга илюстративният материал, придружен от точни и лаконични информационни текстове. Експозиционните решения на илюстрациите са подходящо прецизираны.

Буди удивление отсъствието на показалец, както и на библиографски списък към публикацията. Вероятно, в едно ново издание на книгата, обърнато към най-широките слоеве на нашето общество, посочените елементи (показалец, библиографски списък) – ще станат информационни ключове към третираната проблематика.

КАРТОГРАФИРАНЕ НА ИСТОРИКО- АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОБЕКТ – НОВ ПОДХОД В ПРЕДСТАВЯНЕТО НА РЕЗЕРВАТА „СБОРЯНОВО“

Теодора Витанова

Сборяново = Sboryanovo: Историко-археологически резерват = Historical and Archeological reservation: [Картография] / Общ. Исперих, Истор. Музей, Исперих; Състав.: Боряна Матева, Живка Михайлова, Валентин Минев; Прев.: Нели Петрова. – Пловдив: Изг. „Вион“, 2002. – 123 с.: ил. – Посв. На 20-год. от разкриването на Свещарската царска гробница.

Доброто познаване на историко-археологическите ценности е условие за написването на научната историография на всеки културен ареал.

Множество райони в България са истинска лаборатория за историци, археолози, културолози, изкуствоведи.....

Наскоро откритият – само преди 20 години – комплекс Сборяново постоянно привлича вниманието на учените от цял свят. За съжаление широката публика на нашето общество не разполага с достатъчно информация по това значимо комплексно явление на културата.

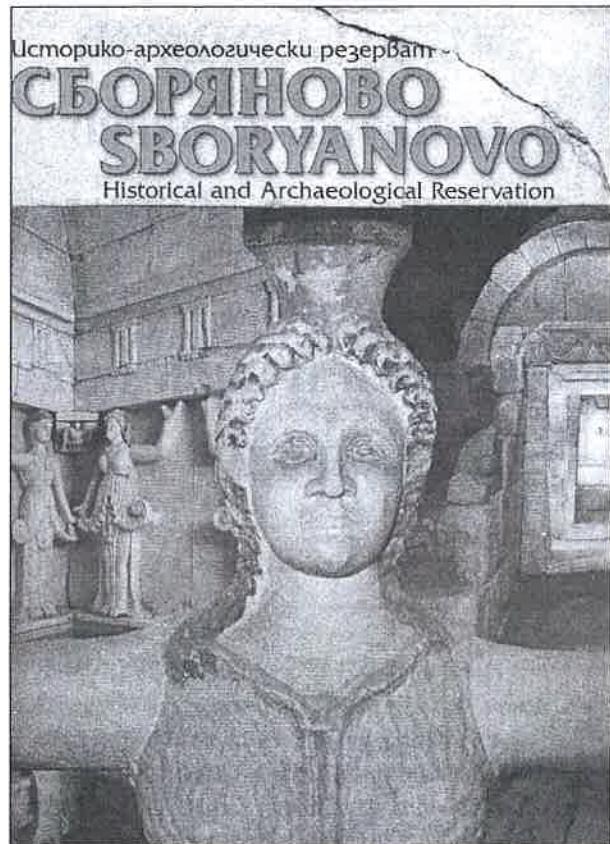
Представената тук книга е значима в два аспекта: тя е картография (не албум!) на комплекса Сборяново; изданието е адресирано към широкия кръг читатели.

Трудът съдържа основен корпус от снимков материал (с. 9–121), предхождан от предисловие (с. 5–8); в пределите му е разположена статия (с. 88–89).

Предисловието третира географското разположение на резервата Сборяново. Археологическото богатство на района е разгледано в детайли. Разкриват се обекти от важно значение за културолозите и археолозите не само в България, но и в световен мащаб. Споменава се скалата жертвеник Демир баба теке, която е по-подробно разгледана в статията, поместена в средата на изданието. И в двата текстови фрагмента (предисловието, статията) резерватът Сборяново намира интердисциплинарна трактовка, поднесена на достъпен език. Удачна е както представената мисъл на Херодот („Гетите мислят, че те не умират <...>“), така и художественото разкриване чрез снимков материал на природната красота на региона.

Статията, разположена в основния корпус на книгата, написана в същия, посочен по-горе стил (ако и предисловието), по-подробно третира историческите данни, преплетени с легенди и вярвания. Може би за по-удачно компониране е възможно в едно ново издаване на книгата тази статия да бъде изведена или след предисловието или да бъде изнесена в края на книжния корпус.

Илюстративният материал на труда е богат, издържан естетически и професионално. Художествените фотографии са истинско произведение на изкуството, интересно представящи феноменологията на Сборяново. Фотографиите показват историко-культурните обекти така, че те се открояват с тяхната ценност, значимост. От поместената статия следва да се изтъкне особено, че обособените две части на изданието показват известни различия: по-добре – лапидарно и справочно-информационно – са съставени описанията под илюстрациите във втората част. Причина затова, очевидно е фактът, че тези текстове са свързани със съвременния живот.

Не е ясно защо липсва съдържание към изданието, което следва да бъде направено при едно ново издаване. Показалци – географски, предметен – биха обогатили едно такова ново издание. Библиографският списък на литературата по темата би бил ценна спрачочно-информационна ориентация в подобно начинание.

Не е ясно защо в публикацията като цяло не е посочено името на автора на текстовете (споменато е само името на преводача на английски език).

Идеята на издателите – да направят картографското издание на комплекса Сборяново за широката публика – е изпълнена чрез нивото на интересния дизайн, който е трудно досягаем по принцип за подобни издания, и следва смело да бъде заявлена от тях като **подзаглавие**.

**ПЪРВО КОМПЛЕКСНО
ИСТОРИКО-КУЛТУРНО
ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДОЛИНАТА
НА
РОЗИТЕ И ТРАКИЙСКИТЕ
ВЛАДЕТЕЛИ**

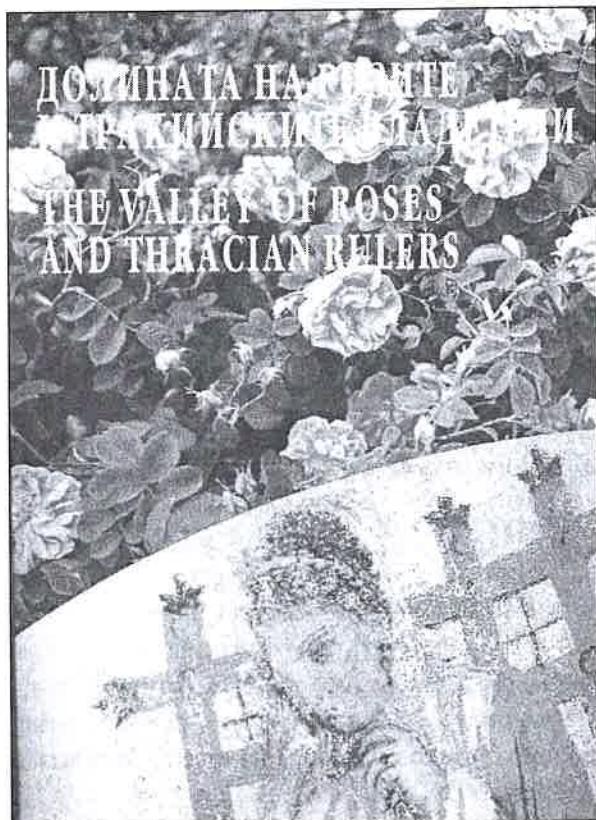
Ива Конярска

Долината на розите и тракийските владетели
 = *The Valley of Roses and Thracian Rulers /* Общ.
 Казанлък, Истор. музей „Искра“ Казанлък; Състав.:
 Косю Зарев; Авт. на текста: Георги Китов, Косю
 Зарев, Евтимка Димитрова. – Пловдив: Изд.
 „Вион“, 2001. – 168с.: ил., карти.

Събитие е появата на книга, разкриваща интердисциплинарната проблематика на постмодерното време. Книгата е културологично изсветление на цял историко-культурен регион. Това е първо комплексно историко-культурно изследване на Долината на розите и тракийските владетели.

Широкият кръг от съставители, автори, художници на първото комплексно историко-культурно изследване, подпомогнато както от община Казанлък, така и от историческия музей „Искра“ – Казанлък, обръща вниманието със сериозно компактно историко-географско въведение (с. 10) и изключително богат високо художествено илюстративен материал, придружен с точни, подробни описания.

Както предисловието, така и текстовете са дадени паралелно на български и английски език. Това е една книга съставена от три отделни части – предисловие (10

с.) и два корпуса на различна тематика (3–8 с.) и (73–80 с.).

Пълнота и лаконичност са ключовите думи, с които най-точно може да бъде диагностиран неозаглавеният увод към книгата (с. 10). Особено негово качество е достигнатото единство на третиране на културния и стопански живот в Казанлъшката долина.

„Има страници от миналото на всеки народ, които определят мястото в световната история. Има паметници, останали от хилядолетия като доказателство за човешкия гений“, както отбелязват авторите на това комплексно издание в увода на книгата – албум. Предисловието е кратък обзор на съдържанието на книгата. Самите съставители отбелязват богатата колекция от снимков материал, надничащ от страниците на книгата – снимки, непубликувани никога до сега. По този начин те са постигнали едно прекрасно композиционно решение на страниците на своето творение, като ни представят това полиграфически издържано луксозно издание. Вниквайки в предисловието, читателят навлиза в

два коренно различни свята, обединени от единен географски ареал – света на археологията и розопроизводството. Както сами съставителите отбелоязват – „Ухание на рози и спомен за далечно минало, с това бихме желали да запомним „Долината на розите и тракийските владетели“.

Трудно е да бъде намерено нещо излишно в текста на увода. Въведението очевидно е плод на сериозен концептуален подход и познаване на детайлите за постигане на цялостна синхронна картина.

Представеният подход в увода със своята лаконичност и завършеност напълно естествено се преобразува в ментален гръбнак на изданието, съчетаващо в себе си албум от илюстрации и снимки, които пресъздават пред нас красотата, колорита и духа на Казанлъшката долина. Тези илюстрации, придружени от подходящите експозиционни решения и добре формулирани текстове в цялата книга, водят читателя през времето, през майсторството към творческия гений на народа, съграждал по тези земи.

От задълбочения подход на изданието като цяло става ясно, че тази книга-албум е предназначена за широка аудитория.

По повод нивото на публикацията искаме да поздравим нейните автори и при едно евентуално ново издание да им препоръчаме да го придружат с географски показалци (за микrorайониране и картографиране), както и предметен показалец на археологическите находки, и съответен библиографски списък на ползваната литература и съдържание. Това, от своя страна, води до нуждата от един нов вид подредба, подсказана от логиката, а именно вертикалната подредба: първо: предисловието; второ: „Долината на тракийските владетели“; трето: „Долината на розите“; четвърто: съдържанието и накрая библиографските данни.

Взимайки в ръце това издание – тази прекрасна книга, обогатяваща чрез своя интердисциплинарен подход на третиране на материията – първа по рода си, се разкрива едно високо в полиграфично по отношение произведение, с много добри експозиционни решения на разположение на материалите и прекрасен общ дизайн.

НОВО ИЗСЛЕДВАНЕ

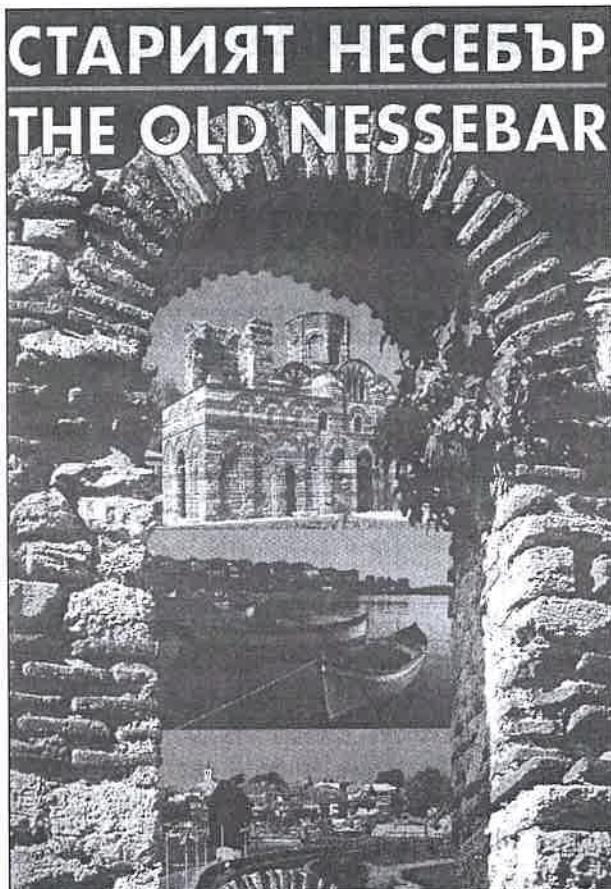
НА ДРЕВНИЯ ГРАД – АЛБУМ ЗА СТАРИЯ НЕСЕБЪР

Биляна Панайотова

Старият Несебър: Изследване – албум, Общ. Несебър; Истор. музей, Несебър; Съст.: Димо Коужаров, Валентин Минев; Авт. на текст: Жана Чимбулева, Димитър Съсилов; Худож.: Ал. Гьошев. – Пловдив: Изд. „Вион“, 2004. – 152 с.: ил.

Събитие е появата на всяко ново комплексно изследване на старите градове на България. Такъв град като Несебър отдавна е престанал да бъде туристическа атракция, а представлява един ключов възел за разбирането на културата и цивилизацията. Гръцки, римски, християнски пластове в културата са наложени в стария Несебър и правилното им дешифриране е сериозно предизвикателство за археолози, културолози, историци, философи. Новото изследване – албум на обширния кръг от съставители, автори, художници, подпомогнато както от община Несебър, така и от историческия музей Несебър, обръща вниманието със сериозно компактно историографско въвеждане (с. 5–17) и изключително богат високо художествен илюстративен материал, придружен с точни, подробни описания.

Както предисловието, така и текстовете са дадени паралелно на български и английски език.

Пълнота и лаконичност са ключовите понятия, с които най-точно може да бъде диагностиран неозаглавеният увод към книгата (стр. –17), написан от Жана Чимбулева и Димитър Съсилов. С позоваване върху исторически документи те очертават историко-културния профил на стария Несебър (Месемврия и други названия). Обширна планетарна културно-цивилизационна рамка задава параметрите на представения обзор: Римската империя, разделянето на Източна и Западна Византия – са пространственият ареал на взаимовръзките на Несебър със света през вековете.

Акцентът върху художествените занаяти – феномен на бурно културно и икономическо оживление – отвежда към манастира „Св. Богородица Елеуса“ (XII–XIII в.), църквата „Св. Параскева“ (XIII в.), църквата „Христос

Пантократор“ (XIII–XIV в.), храма „Св. Иван Алитургетос“ (XIV в.), представени в хармоничен, единен калейдоскоп на религиозно-светското начало.

Особено качество на третираното изследване (увода) е достигнатото в него единство на третиране на културния и стопанския живот на Несебър. Проследени са художествените школи на Трявна, Елена, Боженци, Котел, Медвен, Жеравна, Градец в единство с несебърската школа. Архитектурните функции, конструкциите, материалите на отделните постройки на града светски, религиозни се трактуват като връх на българската култура в съответствие със световните ориентири. Старият Несебър (XVIII–XIX в.) оживява пред нас като един уникален шедъвър на националната и световната култура.

Трудно е да бъде намерено нещо излишно в текста на увода. Той очевидно е плод на сериозен концептуален подход и реално познаване в детайли на паметниците на града, представени в цялостна синхронна картина.

Описаният подход в увода – лаконичност и пълнота – напълно естествено се трансформира в основен корпус на изданието – албум от илюстрации, поднесени в удивително находчиви съответстващи на архитектурната мисъл на града гледни точки, които, като живи картини, пресъздават пред нас красотата, колорита, хармонията, духа на стария Несебър. Тези илюстрации, придружени от подходящи експозиционни решения и прецизни текстове, водят читателя през времето и епохите, през майсторството, към вечния творчески гений на народа, творил културата по тези земи.

Задълбоченият подход на изданието като цяло, очевидно е обърнат към голям кръг от хора. По повод брилянтната публикация искахме да поздравим нейните автори и при едно нейно ново издание да им препоръчаме да го придружат с подходящи показалци (по историческите обекти) и съответен библиографски списък на ползваната литература.

ИНФОРМАЦИОННА ЕФЕКТИВНОСТ НА КОМУНИКАЦИОННИТЕ КАНАЛИ

Николай Палашев

В основата на разбирането за оптималното решаване на обществени проблеми и кризи в днешната модерност е постигането на информационна ефективност. Постигането на позиции, позволяващи договаряне на основата на съвместяването на ценности и интереси, не е възможно, ако преди това не е осигурена средата и съответните условия за комуникация. Според разбирането за модерните корпоративни комуникации основен момент е изграждането и експлоатацията на комуникационните канали. По своята същност те представляват корпоративно комуникационната инфраструктура и на практика материализират корпоративно комуникационната стратегия и тактика. Основното им предназначение е да гарантират и материализират комуникационните отношения и намерения на субектите. Постигане на оптималност при реализацията на това тяхно предназначение възьщност означава, че е налице информационна ефективност.

Структурата на комуникационните канали се изгражда на основата на класическата формула за комуникация (Клод Шенън), а именно: *изпращач на информация – кодиране на информацията – декодиране на информацията – получател на информацията*. Две основните ѝ нива: *Културологично-психологично* и *Технологично-техническо*. Във всеки момент от действието на комуникационните канали тези две нива са в пряко взаимодействие и влияние едно спрямо друго. Липсата или недостатъчността на даден тухен елемент води до реална неефективност на самите комуникационни канали.

Културологично-психологично ниво.

Това ниво на *структурата на комуникационните канали* обхваща елементи, които действат върху формиране на нагласите и корекция на тезите, явяващи се основополагащи за поведението на субектите, използващи даден комуникационен канал. Тези елементи са следните:

❖ *Ценностите*, възприети от субектите. Тук е необходимо да се отбележи, че двата важни момента са – възможностите на ценностите да бъдат кооптираны и готовността на самите субекти да приемат кооптирането като задължително условие за уфективна комуникация.

❖ *Морално-етичните норми*. Въпросите за *свободата*, *съвестта*, *призванието*, *надеждата*, *вярата*, *чувствителността*, *откритостта* и *уважението* са тези, които тук са от кардинално значение за конкретното отношение спрямо морала и етиката и рамките на онази норма, която е поносима за самите субекти.

❖ *Доверието* между субектите. Като елемент от *структурата на комуникационните канали*, *доверието* не трябва да се разглежда по принцип. То е конкретно, базирано на конкретни и материализирани комуникационни основи. Наред с това, характерно е и това, че тъканта му се изгражда постоянно, през цялото време, през което комуникационния канал действа.

❖ *Способността да се преодоляват негативните мисли и оценки*. Тук от изключително важно значение е да се съобразява факта, че понякога различията в отношението към един проблем, събитие или ситуация може да доведе до неправилна оценка на един субект спрямо друг. В този смисъл е погрешно оценката да се

ПРОЛЕТЕН ПАНАИР НА КНИГАТА – СОФИЯ' 2006 ГОДИНА

Емилия Николаева

В Пролетния панаир на книгата, който се състоя от 24 май до 28 май 2006 г. включително, участваха 120 издателства. За разлика от двадесет и петия Международен панаир на книгата, който бе открит на 14 декември 2005 г., сега форумът бе разположен на първите три етажа от НДК. Пролетния панаир имаше и по-добра реклама от миналогодишния както и по-пълна, разнообразна и по-добре организирана. Също както и на миналия, така и сега организатори на панайра бяха – Асоциация „Българска книга“, „Национален център за книгата и Националния дворец на културата, с медийната подкрепа на Българска национална телевизия, БНР и вестниците Стандарт и Политика и др.

Официалното откриване на панайра се състоя на 23 май 2006 г. от 17 ч., с концерт и коктейл, последвани от представянето на „Ранни творби“ (4-ти том от „Събрани съчинения“) на Яна Язова от Иван Костов и представления от О. Стоянова и П. Ранчев роман „Писма до Петър“ на Николай Бойков. Културната програма още от първия ден на панайра беше запълнена пътно от 11 ч. до 20.30 ч. Същият ден се състоя и връчването на наградата „Бронзов лъв“ от конкурса на асоциацията „Българска книга“ за най-добре издадена книга, както и много други интересни събития и представления. На 25 май най-много бях впечатлена от „Паневритмия“ (музикално и танцово изкуство със съпровода на музикален квартет) с водещи Ина Дойнова и д-р Светла Балтова, с автор Петър Дънов, началото му бе в 16.00 часа с продължителност един час, по-късно същия ден литературно кафе „Хеликон“ представи новата четиринаесетка книжка на списание „Следва“, с участието на Биляна Курташева и актьори от НБУ. На следващия ден бе проведена дискусия на тема „Евроинтеграция в пространството на книгата“. Нейни организатори бяха

Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии, катедра „Печат и книгоиздаване“ към Факултета по журналистика и масови комуникации и катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ към Стопанския факултет, на нея се проведе и представянето на електронния вариант на вестник: „За буквите“. Друг принос на СВУБИА беше помощта на техни студенти в организационната дейност и на някои от щандовете за книги, където те помагаха за разпространяването на печатните издания.

Както на този, така и на миналогодишния панаир на книгата асоциация „Българска книга“ беше поканила ученици, сираци и деца в неравностойно социално положение от много български градове да посетят панайра, като им бяха осигурили валчери на стойност двадесет и пет лева, с който те можеха да закупят желаната от тях литература, с помощта на асоциацията и на студентите от Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии тези деца успяха на посетят и разгледат Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

По време на целия панаир посетителите можеха да се любуват и на забележителните изпълнения на учениците от националното училище „Любомир Пипков – София“. Като цяло Пролетният панаир на книгата беше много по-добре организиран и много по-удобен за посетителите от миналогодишния, с удачна реклама и с много по-пълна културна програма. Като една своеобразна реклама на книгата този панаир свърши много добре своята работа и оставил доволни не само организаторите си и участниците в него, но и своите посетители.

базира върху анализа на обстоятелствата. В такъв случай се наблюдава ефектът на *неразбирането*, който всъщност е в основата на това да се дадат негативни оценки или да се мисли негативно за „другия“ субект. Способността да се преодолява негативизма е възможна единствено ако се възприеме принципът „Различен е, но като цяло оправдава моите очаквания и надежди“.

❖ *Конкретност на общуването.* При този елемент от особена важност и намирането на формулата, която дава възможност идеята или тезата да намери своите конкретни измерения. Те не само трябва да са изразени с ясни и точни изразни средства, а да внушават конкретика, гарантираща позиция.

Структурата на комуникационните канали по отношение на разгledаното по-горе ниво е **динамично променяща се**. Или с други думи, механизмите и методиката на корпоративните комуникации са в състояние да коригират, обогатяват и трансформират параметрите на разгledаните елементи.

Технологично-техническо ниво.

Това ниво на *структурата на комуникационните канали* обхваща елементи, които осигуряват материализирането на комуникацията по отношение на комуникационните канали. Ето кои са тези елементи:

❖ *Реалното и материализирано присъствие на субектите*, използвани комуникационния канал. Не е е възможно да съществува комуникационен канал, ако си представим, че някой от субектите е имагинерен. В този смисъл от особено значение е наличието на материализираната идентификация на субекта.

❖ *Наличие на необходимите технически средства.* Едва ли може да има представа за каквато и да е комуникация, ако липсват материалните средства за това. Под материални средства е необходимо да се разбираят: система от материализирани форми на образите и символите, техническите средства за предаване и приемане на съобщения (печатни издания, радио, телевизия, интернет, телефон и т.н.) и технологичните системи, които осигуряват ефикасността на техническите средства.

❖ *Универсални механизми за кодиране и декодиране на информацията.* И тук, едва ли би могло да се очаква осъществяване на комуникация, ако не е налице уни-

версалност на онези механизми, чрез които единият субект кодира информацията, която изпраща, а другия я декодира, когато я получава. Основната характеристика на тези механизми се състои в предварителната договореност между субектите, че те са автентични както за едната страна, така и за другата. Един от преобладаващо приетите за автентичен механизъм е езикът.

❖ *Задължително използване на информационните конструкции.* Независимо от това, че самите информационни конструкции могат да се различават една от друга от гледна точка на конкретната комуникационна ситуация, те са устойчиви и постоянни по отношение на основната си характеристика – *организация на информационните форми*. Именно в този смисъл информационните конструкции е необходимо да се разглеждат като елемент на технологично-техническото ниво на комуникационните канали.

❖ *Задължително използване на комуникационните модели.* И този елемент се характеризира с устойчивост и постоянство по отношение на комуникационната материализация. Без значение какъв точно комуникационен модел ще бъде избран за конкретния случай, то евентуалната му липса ще доведе до невъзможност да се изгради самия комуникационен канал.

❖ *Използване на знанието за медийната технология.* Технологията, която използват медиите е специфична, поради това, че техният краен продукт представлява компилация между израза на интелектуалния труд на журналистите и този на материалните носители на информацията (хартия, лента, ефир, компютърен диск, интернет пространство и т.н.). В този смисъл *знанието за медийната технология* е от особено значение за това комуникационният канал да е в синхрон с разпространението на информацията в медийното пространство. А както е известно, модерното информационно общество е немислимо без наличието и участието в обществената комуникация на медиите.

По отношение на *структурата на комуникационните канали*, разгledаното *техническо-техническо ниво*, се характеризира като статично. Елементите на това ниво не подлежат на промяна и корекция по отношение на тяхната същност.

Един от най-съществените аспекти от проблематиката на комуникационните канали е проявленето им в условията на криза и съответно в кризисна ситуация. Преди всичко тук става въпрос за степента на възможност при условията на комуникационния канал да се кодира и декодира екстремалността при комуникация. Ако се приеме, че екстремалността сама по себеси представлява деклариран отказ от участие в норма в обществения живот, то комуникационната екстремалност представлява отказ от приемане на нормите на обществената комуникация.

Като се има предвид казаното, ето какво представлява спецификата на комуникационен канал при криза:

❖ *Максимално разширяване на пропусвателните комуникационни възможности на комуникационния канал.* Даването на достатъчно широка комуникационна територия прави възможно насищането на информационното пространство с достатъчно количество информация. По този начин се отнема значителна част от действието на комуникационната екстремалност, често пъти използваща нерегламентирани комуникационни подходи, начини и форми. Лансираната информация е задължително да бъде под контрола на оторизирани лица, представляващи на практика корпоративният субект, в ролята му на изльчващ информация. Изключително важен момент тук е присъствието на публична отчетност за действията на субекта. Тя гарантира поддържането на доверието между субектите, използвани конкретния комуникационен канал.

❖ *Елиминиране на статуквото „Единствен източник на информация“.* Често пъти, при криза екстремалността на комуникацията се поддържа и повишава тогава, когато изльчваната и лансирана в публичното пространство информация идва от един единствен източник. Преди всичко е нарушенa обективността спрямо действителната ситуация или факт, а това неминуемо води до грешни преценки и съответно до неправилни действия от страна на корпоративните субекти. Преодоляването на тези проблеми е решимо чрез използване на възможностите на комуникационните канали да усвояват достатъчно информация, стига нейното количество и качество да съответства на възможностите за възприемане

от страна на субектите. В този смисъл е и възможността да се припознаят няколко източника на информация. Сам по себеси вие, това фактическо положение отнема възможността информацията да се интерпретира единствено според мисленето, нагласите и интересите на досегашния „единствен“ източник. Като резултат, комуникационната екстремалност губи капацитет и съответно е възможно да бъде овладяна. Наред с това, друг важен момент тук е това, корпоративният субект да създаде собствен информационен източник. Задължителните условия са контролът върху изльчваната информация и достатъчната ѝ достоверност.

❖ *Обосноваване на информациите и комуникационните действия, чрез измеренията на ценностната система.* Комуникационната екстремалност се развива на основата на ниско стойностни ценности. По дефиниция те са лесно възприемчиви и до голяма степен атрактивни. Във всеки случай обаче не могат да се съзмерват с онези общоприети и общовалидни ценности, които са и основополагащи за познатата ни европейска модерност. Тук действието на комуникационния канал е необходимо да се обоснове преди всичко със стойностите на духовността. Привличането на авторитети в областите на политологията, психологията, културологията, изкуствата, образоването е задължително условие, за да се постигне тази обоснованост. Чрез тяхното участие е възможно да се осъществи и един специфичен контрол на информацията по посока на неглижиране на приетите от комуникационната екстремалност ниски ценностни стойности.

❖ *Изграждане на комуникационни бариери пред източниците на комуникационната екстремалност.* Във всеки случай ще е нереалистично да се смята, че една добре изградена и проведена корпоративно комуникационна политика ще е достатъчно условие за преодоляването на комуникационната екстремалност и съответно преодоляване на възникналата криза. Изграждането на комуникационни бариери се осъществява чрез провеждането на комуникационно информационни мероприятия, насочени срещу достъпа на информация и до информация от страна на създаващия кризисната ситуация (съответно на източника на комуникационната екстремалност). В случая не става въпрос за нарушаване

на правото на информация и свободата на словото. Става дума за задължителен контрол и моделиране на информационните масиви, което да гарантира самото функциониране на комуникационните канали.

❖ *Моделиране на медийното поведение.* Тук преди всичко става въпрос за ефективността на онези комуникационни канали, при които основен участник са медиите. Както е известно, медиите професионално са предразположени да „търсят“ и излъчват „лошата“ новина. В условията на една кризисна ситуация, „лошите“ новини винаги са преобладаващата част от третираните информационни масиви. Невъзможността да се преодолее потокът от „лоши“ новини, въсьност представлява средата, в която комуникационната екстремалност се развива. Затова особено важно е, без използването на каквъто и да било натиск, да се *моделира медийното поведение*. Това е осъществимо при следните условия: 1/ Отношението спрямо медиите трябва да се базира на взаимното уважение между тях и корпоративния субект; 2/ Да се признае правото на медиите да излъчват всяка информация, която смятат за предмет на собствения си интерес, но в същото време да им се внущи, че корпоративният субект има правото да контролира излъчваната от него информация; 3) Да се стигне до договаряне за възможно по широка база за кооптиране на ценностите и интересите на медиите с тези на корпоративния субект, без това да накърнява присъщата им специфичност и място в обществения ред. Може да се каже, че *моделирането на медийното поведение* е задължително за ефективното функциониране на комуникационните канали, особено в условията на кризи, тъй като се явява гаранция за комуникация в норма.

И така, като се има предвид казаното до тук, може да се каже, че *комуникационните канали* представляват *елемент на корпоративно комуникационната политика, изграждащи се на културологично-психологическо и технологично-техническо ниво и имат за основна цел – гарантирането и материализирането на комуникационните отношения между отделните обществено признати субекти, в това число и медиите.*

Стефан Коларов

Книгоиздаване, читатели и съвременност

*Студии
и статии*

Университетско издателство
„Св. св. Кирил и Методий“
Велико Търново, 2004

„Книгоиздаване, читатели и съвременност“ (В. Търново, Унив. Изд. „Св. св. Кирил и Методий“, 2004. 160 с.) съдържа статии и студии на доц. д-р Стефан Коларов по въпроси на родното книгоиздаване, комуникациите, четенето и читателската аудитория, библиотеките. В края на изданието са включени рецензии върху творчеството на Георги Данчев, Лъчезар Георгиев, Юлий Йорданов. Въстъпителната студия „Родното книгоиздаване между традицията и модерния свят“ носи важни наблюдения, послания и изводи за проблемите в издателския процес у нас. Книгата включва и съпътстващ текста илюстративен материал.

КАК, ЗАЩО И ОТ КОГО БЯХА ИЗГУБЕНИ НАШИТЕ КНИГИ, ИЗДАДЕНИ ОТВЪД ГРАНИЦИТЕ НА ОСВОБОДЕНА БЪЛГАРИЯ

По материали от „Градиво, история и разбор на Репертоар Български книги“

от Чавдар Чернеб

Родена сред мрака на вековно политическо и духовно иго, българската печатна книжнина десетилетия наред се създава главно извън пределите на родината. Основаването на печатници в границите на Османската империя не само е свързано с неизброими трудности, но опитите в тази насока най-често са обречени на пълен неуспех. [Вж. Kis, 56-67; Пар, 79]. Освен това, „много българи, прогонени от тежкия политически режим, като емигрирали в чужбина, са откривали свои печатници“ [Вас, 109]. Така, „до Освобождението се създават близо двадесет печатници собственост на българи“, като „повечето от тях – около 3/4, са вън от българските земи“ [Герг, 157]. Според Иван Богданов „от публикуваните през периода 1806–1877 година всичко 1917 старопечатни книги 1746, или 91,2%, са отпечатани в чужбина и [само] 171, или 8,8%, на българска земя“ [Бог-1, 224]. Едва Освобождението през 1878 г. дава истинска възможност за развитие на българската книга у дома. Още с навлизането на руските войски започва масово преместване на българските печатници от чужбина в страната. [Вж Герг, 161].

Макар и вече в доста по-различно съотношение, съвсем български по своя характер и предназначение книги продължават да излизат и извън административните граници на държавата. Тяхната поява на територии под чужда юрисдикция се обуславя най-вече от два фактора: На първо място, Берлинският договор оставя под чужда

власт значителна част от земите, населени с българи, като по същество налага там запазването на онова положение, в което цяла България е била до 1878 г. От друга страна, в освободените части настъпва огромен подем. Последвалото десетилетие е период, през който в редица европейски висши учебни заведения се подготвя новото поколение българска интелигенция, за да може, завършвайки обучението си, да се завърне в родината и предаде наученото в чужбина – не само от учителската катедра, но и създавайки нови и многобройни учебници и друга научна литература. А за издаването на тези книги често се използват контакктите, създадени в странство, и немалка част от тях, макар и изработени за ползване в България, се печатат зад граница.

Дълги години традиция в българската библиография е да бъдат събиирани, регистрирани и представяни българските по дух и насоченост печатни творения, без да бъдат парцелирани според тяхното местоиздаване или местоотпечатване. Това се отнася не само за репертоарите на възрожденската книжнина, където друг подход просто не е възможен, но и за ред справочници, покриващи и следосвобожденския период. Така например Ал. Теодоров-Балан няма никакво колебание, когато включва в своя „Български книгопис за сто години“ (1909) книги, издавани и печатани в Одрин, Солун, Цариград, Прага, Виена и т. н. и в края на XIX и началото на XX в., като „оставя извън градските порти“

само „ония производи, които [макар] и да [се] състоят от вещество българско, или да са печатани с български букви, по езика на изработката си не са български“ – „изработени напр. за руски, френски, немски четци“ [Бал-1, 6]. (Балан прави дори специални обиколки извън България, за да вмести в книгописа си цялата българска по език книжнина, дори и когато е „латинска по писмо“ [НАБАН, 87]). В своя „Български периодичен печат“ (1962) Димитър Иванчев включва „всички периодични издания, излизали на български език или на българска територия“ [Иванч, 42]. Дори „Библиография на българската библиография“ (1981), която първомъкти прокламира, че се придържа към „териториалния принцип“ (съвсем произволно заявявайки, че това бил „принципа, легнал в основата на цялата ни ретроспективна библиография“), сега малко иносказателно признава, че са „включени библиографски публикации, издавани в чужбина, ако са съставени от българи и на български език“ [БББ, 8]. (Колебания в подбора при този указател показва и прегледа на представения материал – включен е издадения в Солун „Опис на книгите за прочит, които се намират в книжарницата на Ив. х. Николов“, а са пропуснати други два по-обемни, издадени пак там, но от книжарницата на К. Г. Самарджиев).

Макар от казаното дотук да става ясно, че традицията в българската ретроспективна библиография е тъкмо противоположна, трябва да се отбележи, че от края на седемдесетте години на ХХ в. се допуска, а в последвалия период и се налага споменатия „териториален принцип“, въпреки неговата неуместност по отношение на един дълъг етап в развитието на нашата книжнина. Това прави започнатия през втората половина на четиридесетте години и неосъществен изцяло и до днес репертоар „Български книги 1878–1944“ (РБК), чийто първи том излиза през 1978 г.

Познавайки политиката на българската държава по т. нар. „македонски въпрос“ от следвоенните години, когато е започнат този репертоар, най-първо може да се допусне, че посочената промяна е заложена точно тогава. Наистина, твърде невероятно изглежда да се работи върху обявяването на дълга лавица чисто български книги, издавани от местни дейци във всички по-големи градове на Македония, тъкмо по времето, когато се фабрикува македонската „нация“ и се измисля македонският „език“. В този контекст невъзможна става регистрацията и на книгите, излизали в европейските просветни центрове, тъй като няма формула по която

да се изхвърли издаваното в Солун и Скопие, а да се остави онова, от Прага, Виена или Москва. Такова заключение обаче би било не само прибързано, но и невярно.

Срещу подобно съждение най-първо застава съществуването на цитирания вече репертоар „Български периодичен печат“, започнат едновременно с този на книгата, който обаче, попадайки в ръцете на майстор библиограф (за разлика от другия), е осъществен в един значително по-кратък период (последният му трети том излиза през 1969 г.). В него, както вече бе казано, е възприет не териториалният, а териториално-езиковият принцип – не само всичко на територията на България, но и всичко на български език.

Твърде богат материал за анализ не само на историята на РБК, но и за извършения в него подбор, дават редица архивни документи, запазени до наши дни. Найнапред, за чест на нашата библиография трябва да се отбележи, че идеята за извършване на каквато и да е идеологическа пресявка в националните ни репертоари покриващи периода до 1944 г. никога в миналото не е намирала сериозни привърженици. В различни години специалистите са единодушни, че „правилно е в репертоара на българската книга да се включи идеологически погрешна литература“ [МК-I-1783/1956, 1], че „подбор не трябва да се прави“ и „необходима е пълнота, защото е национален репертоар, иначе би бил препоръчителна библиография“ [Прот-18/1966, 3-4], „че от РБК не трябва да се изключват книги поради идеологически причини“ и „с РБК ние трябва да покажем историческата действителност такава каквато тя е, а не да изваждаме реакционните, религиозните и др. издания и по този начин да изолираме действителността“ [Прот-46/1970, 1, 4]. В този почти единогласен хор наистина съвсем самотно звучат реплики от вида „моето виждане за библиографията е друго: библиографията като оценка на печатното произведение“ [Прот-18/1966, 5], „да намалим процента на онези издания, които нямат стойност: булевардни, богослужебни, порнографски и пр., науката няма да се ощети с изключването им“ [Прот-46/1970, 3] и „има издания, които задължително трябва да се изключат още повече, че те не могат да се изгубят, тъй като са регистрирани вече в текущата ни библиография“ [Прот-71/1973, 7]; такива изявления обичайно се сблъскват с трезвото „тогава наистина не бихме знаели до къде да стигнем“ [Прот-18/1966, 4].

Не се открива обаче в тези документи, иначе обсъждащи и „наименованието на изданието, подза-

главието му, предговора" [Прот-7/1968, 1], и „ фирмата на Народната библиотека", „славата на репертоара" и „въпроса за хонорара" [Прот-ТБ/1970, 4-5, 10], и „кои обществени сили и формации са съдействували за възхода на българското книгоиздаване", и „верна[та] картина на книгоиздаването от Освобождението в 1878 г. до 9. IX. 1944 г." [Прот-43/1970, 1], и „обществената роля на книгата и отношението на обществото към нея" [ДНИИ-430/1970, 2], и „Репертоарът на руската книга... Репертоарът на френската книга... типовото положение за съветските репертоари" [Прот-46/1970, 3], и може би най-много „инструкцията по отношение на отпечатъци на статии от списания" и „издания с 3 до 8 страници" [ЗБП, 4], не се открива нито дори намек някой от участниците в дискусиите, някога поне да е загатнал за наличието на въпрос, какво ще стане с българските книги, излезли извън границите на българската държава? Защото липсата на тези книги не е забелязана (поне няма данни за това) от никой от онези, които иначе съвестно са броили, че „в първия том има регистрирани 6500 заглавия, а 800 от тях представляват отпечатъци", че „в т. I са останали над 500 заглавия, които не са видени де визу и се правят съответни препратки към Балан, български книгопис или библиотеките, с които е сверяван репертоара", че „има цели страници, където преизданията на една книга са посочени с въпросителна", че са включени „редица тясно служебни издания, като проекто-бюджети, които много често са и под 8 стр." [Прот-ТБ/1970, 7-9].

Впрочем открива се в едно неподписано (и поради това невлязло в сила) „Решение по изработването и издаването на [репертоара на] българската книга и репертоара на българския периодичен печат" от 1956 г. указание „Репертоарът на българската книга да включва всички български книги на български и чужди езици, излезли у нас, както и книгите на български език, излезли в чужбина за 150 години (1806–1955)" [МК-1956, 1]. То показва, че все пак някой някога е отчитал, че нашите сънародници, оставени от Берлинския договор извън границите на освободената си родина, не са били някаква безродна и безкнижна маса, а са имали национален дух, изразяван и чрез съвсем равнопоставена национална българска книжнина, осъществявана извън границите на свободната България. И ако по-сетне техните книги са изличени с един замах от нашата национална библиография, и ако днес ние не знаем и не можем дори да установим кой и защо е сторил това,

изглежда ще трябва да приемем факта, че то най-вероятно е извършено от някой безименен дребен изпълнител, пред безучастния поглед на неговите ръководители и с мъчаливото съгласие на колегите му, с една едничка цел – да се разтовари от малко (а може би и немалко) „излишен" труд.

Най-вече в такъв контекст можем да четем останалите податки: „Рекаталогирането на книгите [през 1948–1951 г.] включваше: [...] Установяване [чети: отстраняване] на малоценнни издания, графически и музикални произведения, издания в чужбина" [ЖО, 31]. „Репертоарът на българската книга [...] си поставя за задача да издири и включи всички печатни книги, излезли в България през означения период" (1955–1957) [Цвет-1, 125; Цвет-2, 127]. „Книгите, излезли на български език в чужбина, ще представляват отделна поредица и ще бъдат отпечатани допълнително" (1960) [Дес, 97].

Прочее, погледнато от такъв ъгъл, подобно решение е доста разбираемо, защото всъщност библиографирането на българската книга, излязла извън „границите на българската държава, върху които се е простирал Законът за задължителния депозит на печатните произведения" [РБК, 17], особено след 1905 г., изобщо не е лесна работа. Знае се, че основният градеж на РБК е съставен чрез налепване върху фиши на библиографските описание от „Български книгопис за сто години" на Ал. Теодоров-Балан (за периода до 1905 г.) и „Библиографически бюлетин на Народната библиотека в София" (за по-нататъшния период). Наистина, както вече бе подчертано, първият справочник безрезервно включва известните нему подобни книги. Но само, доколкото може да бъде пълен при условие, че е работен от сам човек, който при това не е имал възможност да ползва каквото и да било по-урядено хранилище на българската книга. [Вж НАБАН, 87]. Вторият обаче, все поради дълголетния си ужас да не би случайно да се претовари с „работка за лудо" или пък да остави без поле за изява „бъдещите библиографи", стриктно държи на правото си да бъде само „отчет за книгите, които по задължение от закона, се получават в Библиотеката" [БК-1902, III; вж и Чер-1, 76-77]. И така много години оставя безвестно онова, което излиза извън границите на държавата и не е подчинено на закона. При това положение, заложено в миналото, къде по-лесно е и за сътешните библиографи, вместо да правят ред издирвания, да описват все нови и нови книги, пък и да се натоварват с допълнителен страх, че ако поемат да

вършат и тази работа (и не я свършат качествено), само ще отворят още едно поле за упреци към тях, къде по-просто е да изровят някакъв формален повод и да се отърват от нея. Особено, когато върху им не тегне нечий по-начетен поглед.

Най-сериозният проблем обаче, проблем вече в наше време е не толкова, че ред български книги, при това творения или на наши сънародници, оставени без родина, или на първопроходци, са зарязани без библиографска регистрация. По-важното, по-същественото е, че полека ибавно, но неотклонно, се създава илюзията, че подобни книги изобщо не съществуват. С излизането си РБК създава една непреодолима граница, защото на практика той очертава територията, в която следва да се търси и изучава българската книга. Попадналото в него е обект на внимание, изключеното – загива.

Това влияние се изразява в две направления: от една страна, в качеството му на национален репертоар, РБК задава образец за по-нататък – трудно е следващите, все пак дъщерни нему проучвания, да разчусят създадения вече на по-високо ниво шаблон. Втората страна е съвсем практическа и тъкмо тя осмисля съществуването на националната библиография – всяко изследване се нуждае от надеждна основа; ако тази основа не му е предоставена в цялост, рискува, изследването да остане половинчато е твърде значителен, да не кажем огромен. Това не са априорни разсъждения, това е истина, която последвалите години доказват:

„Литературно-художествени сборници“ от К. Ставрев (2003). Включва: „Всички литературно-художествени сборници, издадени като книги на български или други езици в границите на българската държава, върху които се е простирил Законът за задължителния депозит на печатните произведения“ [Став, 50].

„Атлас на българската литература“ (2003–2005). Списъкът на книгите почива изцяло върху РБК, повтаряйки дори грешките, отстранени в тома с „добавки и поправки“ към справочника [РБК-1]. Допълването на няколко заглавия, излезли в чужбина (като „Избавление“ от Ив. Вазов, Букureщ, 1878 [АБЛ, 9, № 1] и „Летоструй. Календар на бъгарите“, под ред. на Ал. Теодоров-Балан, Солун, 1910–1911 [АБЛ, 406, № К 211 и 407, К 237]), на фона на огромната маса пропуснат материал, на практика постига не положителен, а отрицателен ефект, създавайки впечатлението, че такива книги по принцип са включвани, но просто са твърде малко.

База данни „Български книги“ (изработена от НБКМ през последното десетилетие, но все още имаща ограничено разпространение). „Основен източник за създаване на базата от данни ще бъде печатното издание [РБК] сънесени всички добавки и поправки, установени до момента на започване на работа“ [Mem].

„Официални издания“ (в процес на изработка). „Предвижда се БД да съдържа информация за всички официални издания, отпечатани на български или чужд език на територията на България за периода от 1878 до 1944 г., а също и излизалите в отделни градове в чужбина, които в определен исторически момент са се намирали в пределите на България (Скопие, Цариброд и др.) [но само относително съответния момент]“ [ППНМ, 123].

Това са най-новите справочници за българските книги, с които основно ще се работи през идните години. Откъде ще научат техните ползватели за останалите извън тях творби на родолюбиви българи, печатали ги пак за нашия народ, но зад граничната бразда? За тях подобни книги просто няма да съществуват.

Наистина, РБК предоставя информация и за ограничен кръг издания от Солун, Скопие, Сяр и т. н., защото са печатани в София, Пловдив или другаде в границите на свободната част от България, което автоматически ги прави обект и на придиричия справочник. Няма ли обаче утешения читател на този многотомник и производните му печатни и автоматизирани продукти, и без туй получил образоването си във вече твърде „европеизираните“ ни училища, да си обясни, че езика, на който са написани тези книги, отразява не речта на ония, към които са насочени, ами говора на някакъв „пропагандатор“, който ги е правил тук у нас. Едва ли подобно съмнение би обхванало някой, запознат с дългия ред български книги, изцяло изработени зад административните граници на държавата, но как ще откриват тези книги потомците ни, опирали се на осакатените ни днешни недомислия?

Ето, когато отваряме иначе твърде изпипания „Литературно-художествени сборници“ от К. Ставрев, историческата истина мигом блъсва, изразена чрез болката на един разделен народ, която крещи от страниците му: „О Македонио, страдалница разпята“ [Став, № 650:31], „Край Вардар в нивята изкласили“ [№ 365:33], „Ридаят водите на Вардар, и колко е тъмна земята!“ [№ 365:65], „Еднакво е теглото при Странджа, Шар, Пирин“ [№ 64:229], „Що пърмиш, Българска стара Мораво“ [№ 650:35], „Мълкнете вече, ритори безчестни“ [№ 336:38],

„Az зная, че от Дунав до Егей“ [№ 641:7], „От Охрид до Чаталджа, от Дунав до Кавала“ [№ 138:11], „Един завет оставили са нам дедите“ [№ 145:10], „Не даваме я, не – земята мила“ [№ 141:12], „Не ще умрат героите ни смели“ [№ 461:33], „Сестри измъчени и скръбни братя“ [№ 235:282]... Една огромна любов. Любов ограбена, окървавена, озлочестена. Една любов, изглеждаща несподелена, когато гълхнат думите на другата страна...

Извън това, как ще достигне бъдещия изследовател до духовните търсения и вълнения на българските студенти в Прага, Виена, Лайпциг..., по-сетне стожери на младата българска наука? „Моят [на А. Теодоров-Балин] другар от Прага Анани Явашев, неспокойен родолюбец, ме занимаваше с писма, да предприемеме издание на един алманах, от който чистия приход да отиде в касата на тъкмено в Прага всебългарско дружество от вида на ония „матици“, каквито имаше у всяка славенска народност на Австро-Унгарската монархия. [...] Явашов, со свойствената му настойчивост, се обърнал с позив до заможни българи в чужбина, знайни по своя родолюбска щедрост, и в името на българска „матица“ молил за дарове за издание на алманах под име „Ютро“. [...] Приходит от „Ютро“ се предаде от Явашова през мене в 1892 г. на Дружество „Св. Кирил и Методий“ в София, основано по почин от Стефан Стамболов, пръв министър на България. Кроежът на Стамболов бе, да се разклони това дружество по всички български земи, та да стане у нас онова, щото беше у сърбите дружество „Св. Сава“; ала Стамболов падна в 1894 г. от власт, падна следната година и от нож, та пропадна и „Св. Кирил и Методий“ [Бал-2, 78-79]. По-сетне изпада от страниците на „Литературно-художествени сборници“ и самият „Ютро“. Защото има нещастietо да излезе в Прага. Или защото първом е отритнат от РБК.

Богата е нашата история, богата е нашата книжнина. Но оправдава ли това богатство лекомислието, с което по чиновнишки формален признак е изхвърлена в небитието една органическа нейна част?

Впрочем, разглеждайки ролята на основата-образец,eto и един пример с обратен знак: Неколкократно вече бе посочено, че репертоарът „Български периодичен печат“ от Д. Иванчев събира в себе си (за разлика от този за книгата) наистина всички български периодични издания, информация за които с много труд успява да издири. Ако разтворим работената в момента и основана на него многотомна поредица „Периодика и

литература“ [ПЛ], ще видим, че и у нея няма ограничаване на разглежданите издания по никакъв териториален принцип. (Вж напр. статиите за излизалите в Солун и Прилеп „Книжици за прочит“ [ПЛ-1, 459-472] и в Солун – „Културно единство“ [ПЛ-3, 341-355]).

Разбира се, не може да не се отбележи, че разглежданата тенденция затихва и при персоналните библиографски указатели. Изучавайки по-обзорима територия, по правило те успяват да стигнат и до книгите, издавани извън държавните граници на България, като при това обикновено ги представят в общия ред. Така „Софроний Врачански“ (С., 1989) включва три преиздания на „Поучително евангелие...“ в Одеса (1884, 1899, 1905) в раздела си „Издания на Софрониевите произведения в България“ [Вут, 25, № 68-70]. Явно е, че точността изисква заглавието да бъде не „в България“, а „на български език“, и тук проличава несигурността на съставителя, дали би могъл да обхване наистина всичко, което изисква така формулиран надслов. Интересен разнобой се наблюдава у „Любен Каравелов“ (С., 1989), който включва „условно и издания на български език“ [Кар, 347] в раздел „Любен Каравелов в други страни. Преводи на произведенията на Любен Каравелов“. Така в подотдел „Турция“ са включени „Мамино детенце“ (Солун, 1895) [Кар, 374, № 3467] и „Стана“ (Солун, 1894) [Кар, 374, № 3466]; първото произведение обаче (но само то), вече е попаднало и в раздел „Произведения на Любен Каравелов. Други самостоятелни издания“ [Кар, 163, № 1487]. Примерите за изобщо изгубени издания на български език извън границите на България наистина не са толкова много, та могат да бъдат поставени в рамките на онази неизбежна непълнота, непреодолима по ред причини и за най-задълбоченото библиографско изследване: „Иван Вазов“ (С., 1985) [Вич] пропуска „Един бъдни вечер в Пирин Планина“ (Солун, 1894) и (може би поради невъзможността по времето, когато е съставян, да се достигне изобщо до съдържанието на основната част литературни сборници) „Жален спомен за лютите рани на България през година 1876“ (Букурещ, 1878). Изглежда все по същата причина този сборник не е включен и в „Петко Р. Славейков“ (С., 1979) [Дюг], където пък е изтървано и третото издание на преведената от Славейков „Извод от советите на здравий разум“ (Цариград, 1881), без да се брои, че не се отваря дума и за неговата работа върху превода на Библията (Цариград, 1868, 1871, 1874 и Виена, 1885). Прегледът на персоналните библиографии, издадени през

последните десетилетия обаче, открива една необяснима (на пръв поглед) некоректност, извършена от някои от техните съставители, които, изброявайки използваните източници, акцентират върху по-новите издания на НБКМ (и конкретно РБК), премълчавайки „Български книгопис за 100 години“ от Ал. Теодоров-Балин, макар самият представен от тях материал да показва, че не са могли да минат без помощта на патриарха на българската библиография.

В крайна сметка, дори при един такъв справочник, работен на много по-широва основа и паралелно с РБК, какъвто е „Речник на българските псевдоними“ от Ив. Богданов (в три издания: 1961, 1978, 1989), направеният от библиотечния многотомник подбор не остава съвсем без последствия – например речникът е добре информиран, че „Един български гражданин“, автор на излязлата в Русе „Протестантската пропаганда у нас и нейните ползи за България“ (1885) всъщност е Т. Икономов [Бог-2, 122]; че „Един български гражданин“ пише и излязлата през същата година, но във Виена „Динатический въпрос в Българското княжество“ речникът не знае, а още по-малко е способен да отрази, че тук този псевдоним е използван от друг автор – Гр. Начович. Това едва ли щеше да се случи, ако РБК беше осветили не само първата [№ 18966], но и втората разкривка, направени все от „Български книгопис за сто го-дини“ от Ал. Теодоров-Балин [№№ 4700, 3153], който обаче не притежава именен показалец, където обозримо да са обявени всички разкрити в него псевдоними, та в тази насока се нуждае от посредничеството на по-нов продукт. [Вж. Чер-2, 132-139].

Връщайки се отново към системата от указатели на националната библиография, коректността не позволява да се подмине излизащата от 1964 г. като серия 7 на текущия ни книгопис поредица „България в чуждата литература. Булгарика“. От 1975 г. към дотогавашните раздели „Чужденци за България и българския народ“ и „Български автори на чужди езици“ се прибавя и още един: „Издания на български език в чужбина“. А през 1978 г. (когато излиза първия том на непълноценния РБК), въпросната серия обособява самостоятелен под-отдел, в който да включва книги „от предходни години, но нерегистрирани в публикуваните досега указатели“ [БКБ-1978, 5]. Такива наистина, без да бъдат отделяни от общата поредица, присъстват и в по-ранните годишници. Но тогава това са главно издания, осъществени след началото на 60-те години. В новия подотдел постепенно

започват да се промъкват и по-стари издания – от 1920 и 1928 (1979), 1933 (1981), 1918 (1982), 1902 (1983)... Разглеждайки натрупания за 27 години (1975–2001) масив от ретроспективно регистрирани „издания на български език в чужбина“ до 1944 г., обхващащ общо 85 заглавия и с дона граница 1866 г. (основният дял от които се пада на указателя за 1993 г., където са включени общо 68 книги от периода 1917–1943 г.), можем да допуснем, че, при запазване на същата скорост, националната ни библиография за има-няма 500 години е щяла да събере изцяло необходимия материал. Дали защото този темп не удовлетворява ръководството на Центъра за национална библиография (ЦНБ) към НБКМ, под чието пряко началство се намира тогава „Булгарика“, дали по други причини, в средата на 90-те год. отгоре най-първо внезапно заключават, че относно отминалния период „цялостно библиографско покритие има литературата в областта на булгарика“ [Том-1, 153]. Доколко изобщо е било наясно съответното ръководство, че на практика липсва ретроспективно представяне на „изданията на български език в чужбина“ и доколко въобще е подозирало за тяхното съществуване – остава загадка. Така или иначе, опирайки се на собствените си виждания и познания, и съобразявайки се с „принципите на програмата за Универсален библиографски контрол“ и „препоръките на международно равнище“ [Том-2, 5], отчитайки и особеностите на „дневния информационен век“ [Том-2, 9], малко по-късно то забелязва, „че дейността по издаване и отразяване на документите с характеристика *Bulgaria* трябва да претърпи значителни промени“ [Том-2, 10]. Без да разглеждаме набелязаните в цитираната публикация „организационни мерки“ ще забележим само, че визираното звено е изхвърлено извън ЦНБ, а съставът му капитално е намален. Или с две думи – възможната поява на идея за решаване на въпроса, и тук е изрязана из основи.

Дори и не твърде благотворен, но все пак дал някакъв минимален резултат, опитът на „Булгарика“ е интересен за анализ и в още едно направление. Благодарение на него може да се заключи, че още през средата на 70-те години формулираното 15 год. по-рано виждане, че „книгите, излезли на български език в чужбина, ще представляват отделна поредица и ще бъдат отпечатани допълнително“ отдавна вече е било забравено, ако изобщо е било залагано някъде другаде, освен в някой отчет. Дори изрязаните от „Български книгопис за сто години“ описания на такива издания вече ще да

са били разпилени, защото, ако са били поне дотогава запазени в обособена картотека, нея щяха да допълват съставителите на „Булгарица“ (при това тъкмо тогава съжителствали в една стая с „Ретроспективна библиография“, дето прави РБК), а не стихийно, водени единствено от родолюбиви чувства, да пъхат над две десетилетия в уж текущите си указатели отделни попаднали пред очите им описания, с ясното съзнание, че не го ли сторят, вероятно ще ги изгубят завинаги от националната ни библиография.

Но, може да се отбележи съвсем уместно, регистрирането на българските книги, излизали през първите десетилетия след Освобождението отвъд държавните граници на България, едва ли е най-точно да се върши под наслов „Булгарица“. Подхождайки с такава терминология, като exteriorica трябва да бъде отразявана почти цялата ни възрожденска книжнина. Няколкото статии, разглеждащи проблемите на библиографската регистрация на чуждата литература, относяща се до България [вж тук и Кал, 415-418, 461-467], изобщо не постигат единство относно „книгите на български език, излезли в чужбина“. Може би, защото имат за обект две различни (но недефинирани поотделно) редици такива книги.

През 1972 г. Унга Христова (подготвила дисертация „Проблеми на библиографското издирване на българица“) твърди: „Българите, живеещи в чужбина, говорят български език, притежават българска култура, но в същото време те активно участват в обществения живот на страната, която им е дала приют. Отъснатостта от родината и влиянието на начина на живот на другата страна налагат своя отпечатък на техния мироглед и мислене. Така литературата на българските малцинства в чужбина по език и култура е българска, а по дух и съдържание е съветска, румънска, американска и т. н.“. Подхождайки по този начин, авторката напълно закономерно стига до заключение, че „съвсем не е редно да се счита емигрантската литература на български език предмет на националната библиография“ и тя „трябва да бъде предмет на Булгарица“ [Хрис, 28]. Но, докато тези разсъждения изглеждат логични относно времето, когато са направени, съвсем неприемливо е застъпеното гледище, че „след Освобождението през 1878 г., когато културното и научно развитие на страната се съсредоточава в пределите на независима България, книгата на български език, издадена зад граница, вече престава да бъде национална“ и „националната библиография

на България още от своето основаване носи държавно-терitoriален характер“ [Хрис, 27-28]. Това заключение не само самата цитирана статия не обосновава, не само представлява механично приравняване по формален белег на качествено различни обекти, но то си е направо невярно.

Още почти две десетилетия преди Христова да покаже, как може да се подведе един библиограф, когато изследва документалния поток изведен извън контекста на историята (а по нейно време и истината по „македонския въпрос“ вече не е „табу“), още през 1954 г. един от най-серизните изследователи по теорията и практиката на Булгарица, автор на ред спрачовници за „България в чуждата литература“, Веселин Трайков твърди: „В обхвата на Bulgarija не сгладат книгите, периодиката и другите печатни издания, които излизат на български в чужбина. Те трябва да бъдат обхванати библиографски от Репертоара на българската книга и Репертоара на българския периодичен печат независимо от това, че там могат да бъдат отделени в самостоятелна поредица“ [Трай, 44]. Тъй като, както вече бе споменато, библиографският репертоар „Български книги“ все още не е изцяло осъществен, трябва да се очаква значи, че поне настоящите му ръководители са планирали да запълнят посочената празнина в някой последващ негов том.

„В момента в отдел Ретроспективна библиография се работи по програма, която бе изгответа от ръководството на ЦНБ [...] и бе приета през 1992 г. В нея бе предложено след окончателното завършване на „Български книги. 1878–1944“, по конкретно на томовете „Добавки и поправки“ и „Показалци“, да започне разработването на репертоара „Служебни [т. е. цит. по-горе официални] и дребни [под 8 стр.] издания. 1878–1944“, където в самостоятелна поредица ще бъдат представени служебни издания (устави, наредби, отчети и др.) и изключените по формален белег [брой страници] документи от репертоара „Български книги. 1878–1944“. Паралелно с подготовката за работа по този репертоар започна разкриването на българските графични и нотни издания за периода 1878–1944 г., съвместно с комплексните отдели Карти и графика и Музикален в Народната библиотека. Освен това научните сътрудници от отдел Ретроспективна библиография подготвят самостоятелни библиографски указатели „Песнопойки.

1878–1944”; „Сборници, антологии и алманаси. 1878–1944” [т. е. цит. по-горе „Литературно-художествени сборници”] и „Календарчета. 1878–1944”. Не е започнала работата все още по разкриване на картографските издания и аналитичната разработка на христоматии и читанки. Идеята за това решение бе продиктувана от желанието да се обхванат всички видове документи [...] за този хронологичен период. В програмата бяха включени и по-дългосрочни задачи, които предполагат изработването на систематична поредица на репертоара „Български книги. 1878–1944”, защото липсата на семантичен показалец много снижава информационните качества на целия репертоар. Огромният масив от библиографски описания (56 000) не е представен по никакъв съдържателен признак” [Том-1, 153–154].

Вижда се значи, че на разглежданите издания и днес, дори в съвсем дългосрочен план, е поставен кръст. И никому и през ум не минава да възкresява мъртвци.

„Македонците дават първия тласък за националното възраждане на всички българи. Братята св. св. Кирил и Методий – създателите на българската азбука, която бива усвоена и приспособена и от другите славянски народи; Отец Паисий – родоначалникът на българското възраждане; Неофит Рилски – патриархът на българските учители...” [Ким-1, 37]. Това пише роденият в Щипската махала Ново село (през 1903 г.) Васил Димитров Хаджикимов. И като потвърждение на тези думи, докато в независима България специалистите теоретизират, библиография на българската книга в Македония е съставена и обнародвана отвъд браздата.

Още през 1939 г. в специална обемна брошура Васил Хаджикимов се заема „да покаже несъстоятелността на поддържаната теза [...], че македонското население представлява от себе си една нова македонска нация – отделна от българската” [Ким-1, 5], да обяви, че „македонската нация не съществува, че в Македония славяните са българи, а не безлична маса, лишена от съзнанието за своята българска национална принадлежност [Ким-1, 37]”. „За тези дни ние чакахме двадесет и три години!” – не съдържа радостта си македонецът малко по-късно, по време на краткото съединение на родните му земи и майка България. „Лети колата, разявят се знамената, свалят шапки граждани и селяни, като пред светиня и викат „ура!” [...]. Заключените им уста през дългото робство сега искат за един час да изприкажат

това, което са таили цели двадесет и три години” [Ким-2, 7, 10].

И когато недълго след това пак настават години на затаяване на думите, и по-късно, когато отново „една част от младежта [...] живяла дълго време откъснато от майката-отечество [...] е предразположена към възприемането на [...] заблуждения” [Ким-1, 5], и когато повече от всяка е нужно да се поддържа българския дух, на помощ идва печатаното в миналото. „Слободен пристап кон книгите” – научаваме заглавието на недостъпна в България работа на В. х. Кимов, издадена в Скопие през 1961 г. под собственото му име. „Гоце Делчев. Библиографија” (1964) и „Климент Охридски и неговите книжевни дела” (1966), подписани този път не с фамилията, а с името по баща – В. Димитров; допълнение към преглед на средновековни списъци със забранени книги (извлечено от изследване на Иван Дуйчев), подписано с инициал В. Д. (1956); „Школските извещтаи во Македонија (1888–1941)” (1970), подписано с инициал А. – съкращение от псевдонима му Апис [вж Бог-2, 48, 520]; Колко ли трудно е било на знаещия, че „македонските диалекти са клон от общия български език и затова не са успели и няма да успеят никога да се обособят в македонски книжовен език, отделен от българския” [Ким-1, 49], да прави „транслитерација” в „Гоце Делчев” [Ким-3, 48] по чужда азбука, описвайки печатаното на родния му език; затова пък тази библиография изобилства с доста изискаващи такъв „превод” произведения, популяризирайки дори антологията „Македония в песни” [Ким-3, 19, № 128, вж и аналит. ѝ опис. в Став, 830–832, № 650].

Най-накрая идва и „Ретроспективна библиография на Македония. Книги” [Ким-4; бел. и рец. Ким-5; Жив; Марк, 84–85] – подпътана с инициали В. Х. К. (и днес каталогът на виртуалната библиотека на Македония COBISS.Mk не знае името на автора). Този най-обемен библиографски труд на Хаджикимов е издаден от Народната и университетска библиотека „Климент Охридски” в Скопие в 500 бр. тираж през 1970 г. (Тъкмо по времето, когато ние умуваме, дали не ще накърним нашия „национален престиж”, ако покажем пред света книжнината си в „инвентарен” вид [Прот-46/1970, 3]). На пръв поглед той изглежда създаден на основанието, че след сътворяването на македонска „нация” и „език”, няма как да бъде подминато и изработването на съответна библиография. Такива мисли внушава още

служебният предговор, в който липсва дори най-бегъл анализ на включения материјал. Грижливо е скрита долната хронологична граница, а зад нея и книгата, която поставя началото – за да не излезе наяве националността на автора ѝ и неговия език. А за да е сигурно, че поне тя, първата книга, няма да присъства в трудовете на Ал. Теодоров-Балан и следовниците му, е приложен списък от 116 библиографски единици, представящи печатани през периода 1506–1808 г. почти само в Солун еврейски книги. Все в този дух, в основната част 2957-те описания са изложени в общ азбучен ред, независимо от техния език. Изглежда наистина са взети всички мерки указателят да удави истинската си национална книжнина, поставяйки я сред случайни издания и книги на сръбския завоевател, излезли на територията на Македония след войните през 1914–1918 г. Естествено, липсват и хронологичен и езиков показалец. Изглежда единствено това е бил пътят, за да се провре изданието и да стигне до печат.

Ала все пак някъде не са довидели принципа на подбор. Допуснато е, освен издаваното в Македония, указателят да включва „цялата книжна продукция до края на 1944 г., печатана от страна на македонските емигрантски революционери, културно-просветни, легални и нелегални организации, съюзи, научни македонски институти, комитети, кръжици, партийни групировки и отделни лица, чиято обществена или индивидуална дейност, независимо от характера и мястото на проявяване е била във връзка с освободителното движение“ [Ким-4, III]. Ето я вратата. И в указателя смело навлизат българските книги от България, за да се обединят с българските книги от Македония и не се преклонят пред чуждия елемент. А добрият библиограф може да събере цяла армия – не само надсловите, в които има Македония, не само трудовете на Македонския научен институт, но и издания на Данов и на Манчов (понеже те са имали книжарници във Велес и в Солун), „Стихотворения“ от Ил. Венов (защото знае, че били за мъките на Македония и за Екатерина Симидчиева) [Ким-4, № 216], „Душевни акорди“ от С. Добревска (защото знае, че са за македонските революционери и родното ѝ Кратово) [№ 480], та даже и „Практическо ръководство или настольна книга за всеки тютюнопроизводител“ от П. Балъзов (защото авторът бил родом от Кукуш) [№ 114]... И съвсем немаловаж-

ното – описани с българските си букви. (Първоначално фишите за указателя се пишат на... латиница [вж Ким-5, 35-36]). Така, почти по езоповски, „Ретроспективна библиография на Македонија“ шепти онова, което не е можел иначе да изрече съставителят му. (По-късно Хаджикимов идва да живее в София, а след разпадането на Юgosлавия се завръща в родното си Ново село, където умира през 1992 г. Вж за него [ББ-1; ББ-2; ЦДА, ф. 2101к, необработен]).

Изваждайки българското си градиво (макар и все пак без изчерпателна пълнота) не само от „Български книгопис за сто години“ на Ал. Теодоров-Балан, но и от библиотечните каталози на НБКМ, Университетска библиотека в София и НБИВ в Пловдив, както и запазеното в самата Македония, и при вече подробно разгледаното незавидно състояние в тази насока на нашата национална библиография (към което тук следва да се прибави и липсата на предметен или систематичен показалец към РБК), този указател се явява твърде ценен справочник и у нас. В него получават библиографска регистрация за първи път и единствено до момента немалък брой български книги, още повече са разкритите по тематичен обхват (включително и чрез твърде добър показалец). От научна гледна точка е съвсем непонятно, защо той няма никаква известност в България, още повече, че екземпляр от него (макар и единствен, ако се вярва на сводния каталог) притежава НБКМ. (По- подробно този справочник, както и работата ни върху пълен репертор „Български отвъдгранични книги“ ще имаме грижа да представим в недалечно бъдеще.)

Или, преди да се постави последната точка, в заключение може да се обобщи, че у нас се развиват две качествено различни ретроспективни библиографии. Първата, която единствено може да се нарече национална, е плода от усилията на отденените ней труженици, гордите ѝ представители Юран Иванов – „Български периодически печат от възраждането му до днес“ (изд. авт., 1893), Александър Теодоров-Балан – „Български книгопис за сто години“ (БКД, 1909), Никола Начов – „Добавки и поправки към Български книгопис за сто години“ (БАН, 1912–1925), Никола Михов – „Библиографски източници за историята на Турция и България“ (БАН, 1914–1934), Павел Орешков – „Български книгопис“ (Нар. библ., 1930–1933), Манъо Стоянов – „Българска възрожденска книжнина“ (ДБВК, 1957–

1959), Димитър Иванчев – „Български периодичен печат“ (ББИ, 1962–1969), Веселин Трайков – „Българска художествена литература на чужди езици“ (ББИ, 1964), Иванка Панчева – „Именен показалец към Български книги“ (НБКМ, 1997–2000), Кирил Ставрев – „Литературно-художествени сборници“ (БАН, 2003)...

Има я обаче и като че ли все повече се вкоренява, една безименна и безотговорна библиография, която наместо национална може би е най-точно да се нарече библиотечна. Тя изважда на бял свят разни показни самоделки и се разпознава от пръв поглед по неосяществените си задачи, по безидейните си проекти, по хаоса и незаинтересуваността. У нея или изпълнителска некомпетентност убива усилията на вещи ръководители, или управленска импотентност обезличава професионализма и опитността, или цари бездарност на всички нива. И тежко и горко на ония изследвания и начинания, които без нечия сила намеса, са оставени само под нейно водачество и в нейни ръце. А тъкмо това се е случило още някога с репертоар „Български книги“ и поради това и днес трябва да кърпим неговите непълноти.

ЛИТЕРАТУРА

АБЛ = **Атлас** на българската литература. Книгите, критиците, авторите, нови периодични издания, хроника – събития и факти. Предг., състав., науч. ред. Симеон Янев. [Др. състав.] Биляна Борисова, Стоян Петков. Библиогр. ред., пока-залци Велислава Маринова. Т. 1–2. Пловдив, 2003–2005. 8⁰

Бал-1 = **Теодоров-Балан, Александър**. Български книгопис за сто години. 1806–1905. Материали. Събра и нареди... С., 1909. 1667 с. 4⁰

Бал-2 = **Теодоров-Балан, Александър**. Книга за мене си. С., 1988. 168 с. с ил. 8⁰

ББ-1 = **Бурилкова, Ива и Щочо Билярски**. Една неизвестна национална доктрина от 1939 г. – *Македония*, 38, № 29, 22 юли 1998, с. 6.

ББ-2 = **Бурилкова, Ива и Щочо Билярски**. Неизвестен ръкопис на Васил Хаджикимов за отношението на БКП по македонския въпрос. – *Изв. на държ. архиви*, т. 76, 1998, с. 54–60.

БББ = **Библиография** на българската библиография. 1852–1944. Състав. Хр. Тренков, З. Петкова, Ст. Кънчев, К. Ставрев. С., 1981. 312 с. 8⁰

БК, следвано от год., за която се отнася = **Библиографически** бюлетин на книгите списанията и вестниците, които са постъпили в Софийската народна библиотека, г. 1–2, 1897–1898. С., 1897–1899; **Библиографически** бюлетин за депозираните в Софийската народна библиотека книги, списания и вестници, г. 3–11, 1899–1907. С., 190–1910; **Библиографически** бюлетин за депозираните в библиотеката печатни издания, г. 12, 1908. С., 1914; **Библиографически** бюлетин за депозираните книги в Софийската народна библиотека, г. 13–32, 1909–1928. С., 1925–1930; **Български** книгопис, г. 33–48, 1929–1944. С., 1930–1949.

БКБ, следвано от год., за която се отнася = **България** в чуждата литература <Булгарика>, г. 1–36, 1964–2000, С., 1966–2002. – (Нац. библиогр. на Република България. Сер. 7).

Бог-1 = **Богданов Генчев, Иван**. Българска книга през вековете. С., 1978. 319 с. с ил., 16 л. цв. ил. 8⁰

Бог-2 = **Богданов Генчев, Иван**. Речник на българските псевдоними. Писатели, науч. работници, преводачи, карикатуристи, публицисти, журналисти... 3. осн. прераб. и доп. изд. С., 1989. 528 с. 8⁰

Вас = **Василев Димитров, Marin**. Общо и приложно книгознание. 2. доп. изд. С., 1970. 256 с. с ил. 8⁰

Вут = **Вутова, Нина**. Софроний Врачански. 1739–1813. Библиогр. указ. Израб... С., 1989. 128 с. 16 л. факс. 8⁰

Въль = **Вълчев, Величко и Петя Дюгмеджиева**. Иван Вазов. 1850–1921. Био-библиогр. Т. 1. Състав... С., 1985. 767 с. 34 л. ил., портр., факс. 8⁰

Герг = **Гергова, Ани**. Книгознание. Лекции. С., 1995. 271 с. със сх. 8⁰

Дес = **Десев, Борис**. Справочно библиографски издания. С., 1960. 183 с. 8⁰

ДНИИ-430/1970 = [Писмо от 19. 3. 1970 г. на П. Динеков до Държ. изд. „Наука и изкуство“, вх. № 430 от 21. 3. 1970 г.]. Препис. 3 с. [Машинопис].

Дюг = **Дюгмеджиева, Петя, Евелина Василева и Елена Фурнаджиева**. Петко Р. Славейков. 1827–1895. Био-библиогр. Състав... С., 1979. 159 с. 8⁰

Жив = **Живанов, М.** Македонска ретроспективна библиография. – *Библиотека* (Белград), 24, 1972, № 6, с. 762–772. Ненамерена. Год. на това сп. до 1972 г. вкл. на практика са недостъпни сега у нас, тъй като и трите библиотеки, които са го получавали, са ги изнесли в депозитариуми, от които в настоящия момент (ноем. 2005) не изпълняват поръчки: НБКМ, „Бенковски“ – наводнение; ЦБ на БАН, хале – вер. отчислени; УБ – лоша хигиена. Библ. координация.

ЖО = **ЖЕЛЕВА, Цветана и Здравка Орешкова.** Репертоар на българската книга. Към стогодишнината на българската библиография. (Израб... Под ред. на Ценко Цветанов). (С., 1951). 36 с. 8⁰

ЗБП = За бърза подготовка за печат на том първи на репертоара „Български книги 1878–1944“. [Изложение]. [1970]. 7 с. [Машинопис].

Иванч = **Иванчев, Димитър Петров.** Български периодичен печат. 1844–1944. Анот. библиогр. указател. Т. 1. С., 1962. [VII], 504 с. 4⁰

Кал = **Кладжиева, Константина.** Материали за историята на Народната библиотека Св. св. Кирил и Методий 1944–1978. С., 2003. IV, 662 с. с портр., факс., табл., сх. 8⁰

Кар = **Любен Каравелов.** 1834–1879. Състав. П. Дюгемеджиева, Е. Василева, Ив. Петрова, Ал. Куманова, Н. Кукудова, Ст. Трендафилов, П. Симова, В. Тиева, К. Възвъзова-Каратеодорова. С., 1989. 510 с. 8⁰

Ким-1 = **Хаджикимов, Васил Димитров.** Македонските българи. [Съществува ли македонска нация?]. (2. попр. изд.). С., 1942. 58 с. 8⁰ В кн. авт. означен В. х. Кимов.

Ким-2 = **Хаджикимов, Васил Димитров.** Сълнчеви дни. [Пътни – бележки на завръщащия се в освободения роден край]. Скопие, 1942. 39 с. 8⁰ В кн. авт. означен В. х. Кимов.

Ким-3 = **Хаджикимов, Васил Димитров.** Гоце Делчев. Библиография. (Состав...). Скопие, 1964. 48 с. 8⁰ В кн. авт. означен В. Димитров. Пълното име на авт. посочено в [Пет, 27–28] и каталога на виртуалната библ. на Македония CO-BISS.Мк.

Ким-4 = **Хаджикимов, Васил Димитров.** Ретроспективна библиография на Македония. Книги. (Состав... Рецензенти Йоан Апъл и Христо Полански). Скопие, 1970. [IV], 289 с. 4⁰ В кн. авт. означен В. Х. К. Пълното име на авт. посочено в [Пет, 24; РБМ, 6; ББ-2, 60].

Ким-5 = **Хаджикимов, Васил Димитров.** Ретроспективна библиография на Македония. – Библ. искра (Скопие), 2, 1956, № 7–8, с. 33–37. В публ. авт. означен В. А.

Кис = **Кисимов, Пандели Хаджигеоргиев.** Исторически работи. Моите спомени. Ч. I. Пловдив, 1897. 124 с. 8⁰

Марк = **Марковић, Светлана.** Македонска национална библиография. <Досадашњи развој и перспективе>. – Библиотекар (Белград), 33, 1981, № 1–6, с. 77–89.

Мет = **Методика** за създаване на база от данни „Български книги“, 1878–1944. 18 с. [Машинопис].

МК-1956 = **Решение** [на колегията на М-во на културата] по изработването и издаването на [репертоара на] българската книга и репертоара на българския периодичен печат. 1 с. [Машинопис].

МК-I-1783/1956 = **[Писмо от 19. 5. 1956 г. на Е. Аврамова,** зав. отдел „Пропаганда и агитация“ на ЦК на БКП до Ганев,

центр. у-ние на М-во на културата, вх. № I 1783 от 6. 6. 1956 г.]. 1 с. [Машинопис].

НАБАН = **Отчет** [на Ал. Теодоров-Блан] върху изработката и печатането на „Български книгопис за сто години“. До Управителния съвет на „Българското книговно дружество“ в София. Цариград, 28. 12. 1909. (НАБАН, ф. 1, оп. 2, а. е. 271, л. 86–93).

Пар = **Парижков, Петър.** Апостоли на книгата. Бележки личности и дати в историята на книжарството в България. Кн. II. С., 1986. 103 с. с ил. 8⁰

Пет = **Петрова, Нада.** Прилог кон библиографијата на библиографиите во СР Македонија <1945–1970 год.>. Скопje, 1971. 31 с. 8⁰

ПЛ = **Периодика** и литература. Пор. от изследвания за лит. в бълг. пер. печ. <1877–1944>. Т. 1–5. С., 1985–1999. 4⁰

ПЛ-1 = **Периодика** и литература. Пор. от изследвания за лит. в бълг. пер. печ. 1877–1944. Т. 1. Литературни списания и вестници, смесени списания, хумористични издания. <1877–1892>. С., 1985. 1065 с. 4⁰

ПЛ-3 = **Периодика** и литература. Пор. от изследвания за лит. в бълг. пер. печ. 1877–1944. Т. 3. Литературни списания и вестници, смесени списания, хумористични издания. <1902–1910>. С., 1994. 783 с. 4⁰

ППНМ = **Панчева, Цветанка, Росица Пъкова, Румяна Недялкова и Христина Михайлова.** Официални издания в ретроспективната национална библиография в България 1878–1944. – В: **Българска библиография. 1852–2002.** Юбилеен сборник. Състав. Марин Ковачев. В. Търново, 2002, с. 120–127.

Прот-7/1968 = **Протокол № 7.** Заседание на Научния съвет при Нар. библиотека „Кирил и Методий“, състояло се на 29. 11. 1968 г. [Извлечение]. 2 с. [Машинопис].

Прот-18/1966 = **Протокол № 18.** Заседание на Библиогр. секция към Нар. библиотека „Кирил и Методий“, състояло се на 11. 3. 1966 г. 5 с. [Машинопис].

Прот-43/1970 = **Протокол № 43.** Съвещание на Библиогр. секция при НБКМ, състояло се на 20. 1. 1970 г. 6 с. [Машинопис].

Прот-46/1970 = **Протокол № 46.** Заседание на Библиогр. секция [към Нар. библиотека „Кирил и Методий“, състояло се на] 14. 3. 1970 г. 5 с. [Машинопис].

Прот-71/1973 = **Протокол № 71.** Съвещание на Научната секция по библиография [към Нар. библиотека „Кирил и Методий“], състояло се на 18. 7. 1973 г. 8 с. [Машинопис].

Прот-TБ/1970 = **Протокол.** Заседание по повода на Т. Боров до Комитета за изкуство и култура за

издаването на Репертоара на българската книга, състояло се на 6. 5. 1970 г. 10 с. [Машинопис].

РБК = **Български книги.** 1878–1944. Библиогр. указател. Азб. пор. Т. I. С., 1978. 427 с. 4⁰

РБК-7 = **Български книги.** 1878–1944. Библиогр. указател. Азб. пор. Т. VII. Добавки и поправки. (Състав. Иванка Панчева. Ред. Кирил Ставрев. Науч.-метод. ръководство <1977–май 1988> Кремена Зотова). С., 1995. 379 с. 4⁰

РБИ = **Петроспективна библиография на Македония.** Т. 2. Сериски публикации. Кн. 1. (Состав. Сл. Поповска, Ф. Елмазовий-Алтанай, Б. Гузел). Скопие, 1993. 130 с. 4⁰

Став = **Ставрев, Кирил Георгиев.** Литературно-художествени сборници и антологии. 1878–1944. Библиогр. указател. Т. 1.Ч. 1. Аналитична част. С., 2003. 907 с. с ил. 4⁰

Тот-1 = **Тотоманова, Антоанета.** Национална библиография на България – състояние и перспективи на развитие. – В: *Изв. на Нар. библ. „Св. св. Кирил и Методий“*, т. XXIII <XXIX>, 1999, с. 141–160.

Тот-2 = **Тотоманова, Антоанета.** Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и библиографията „Булгарица“. – *Библиотека*, 6, 1999, № 3–4, с. 5–12.

Трай = **Трайков, Веселин Н.** *Bulgaria*. Литература на чужди езици върху България и българския народ. Основни организационни въпроси. – Год. на Бълг. библиогр. инст. „Елин Пелин“, т. 4, [за] 1954, 1956, с. 43–66.

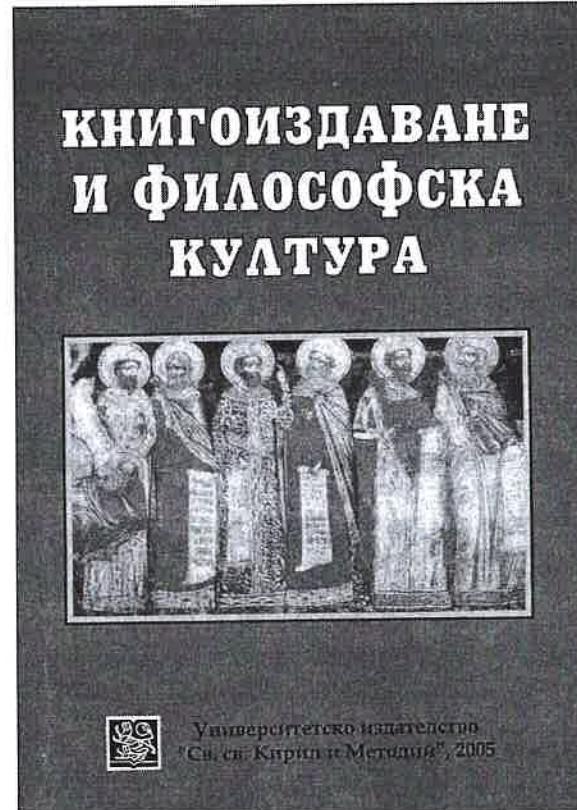
Хрис = **Христова, Унга.** За библиографията „Патриотика“ и обсега на „Булгарица“. – *Библиотекар*, 19, 1972, кн. 10, с. 24–28.

Цвет-1 = **Цветанов, Щенко.** Българска библиография. Истор. преглед и днешно състояние. С., 1955. 156 с. 8⁰ Литопеч.

Цвет-2 = **Цветанов, Щенко.** Българска библиография. Истор. преглед и днешно състояние. 2. прераб. изд. С., 1957. 183 с. с ил. 8⁰

Чер-1 = **Чернев, Чавдар.** Из историята на „Български книгопис“ – от създаването му до войните. По материали от „Градиво, история и разбор на Репертоар Български книги“. – *Издател*, 7, 2005, № 2–3, с. 68–79.

Чер-2 = **Чернев, Чавдар.** Неочаквани находки из старите документи или още един поглед към Балканския „Български книгопис за сто години“. – В: *По следите на българската книга. Опси. Находки. Библиология. Нациколоквиум, посветен на 100-год. от рождението на д-р Минко Стоянов.* Пловдив, 2004, с. 128–147.

„Книгоиздаване и философска култура“ е една от най-новите книги на Университетско издавателство „Св. св. Кирил и Методий“ (В. Търново, 2005), посветена на проблемите на българското книгоиздаване. Тук обаче се търси връзката между философско-социологическата проблематика и нейното място в българското книгоиздаване. Съставители на стилно оформеното издание са доц. д-р Лъчезар Георгиев от катедра „Библиотеки и масови комуникации“, доц. д-р Росина Данкова и доц. д-р Евлоги Данков от Философски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Първата част на книгата съдържа авторски материали от доц. д-р Лъчезар Георгиев, а във втората част са представени материали на другите двама съставители, както и на техни колеги от Философски факултет.

НЕПОЗНАТАТА ЖИВКА ДРАГНЕВА

гл.ас. г-р Жоржета Назърска

Името на Живка Драгнева (1885–1959) е почти напълно забравено, дори за специалистите германисти. То рядко се среща в съчинения за преводната литература до Втората световна война и за германската културна пропаганда в България, в справочници за преподавателите в Софийския университет. То липсва и в малкото проучвания за организацията на жените и за техния периодичен печат. В сянка остава личност, чиято биография е свързана с важни културни процеси: функционирането на средното девическо образование, формирането на висша женска интелигенция, достъпът на жени до университетската наука и преподавания, участието им в издаването на периодика и книги, обществената активност на цяло едно поколение. За съжаление много от документите за тези процеси не са в наличност, не е запазен и архивен фонд на Живка Драгнева. По тези причини настоящият опит за портрет не обхваща цялостно и детайлно живота и творчеството на видната българска интелектуалка, а само маркира насоките в нейното развитие.

Живка Драгнева е родена на 19/31 октомври 1885 г. в Лясковец, откъдето е родом баща ѝ Христо, но скоро след това семейството ѝ се преселва в столицата¹. Родителите възпитават трите си дъщери във възрожденски дух: на труд, пестеливост, скромности и родолюбие². През периода 1896–1903 г. Драгнева е ученичка в Софийската девическа гимназия³ – първата в България, привлякла момичета от цялата страна и утвърдила се като елитарно заведение. В края на XIX в. там започват да преподават първите българки със средно и висше образование, част от които са убедени в идеята за еманципация на жената. Някои от тях (Ек. Каравелова, Вела Благоева, Елена Радева) оглавяват в началото на XX в.

феминистки формации, където привличат бившите си ученички, включително Драгнева. Гимназията е известна със строгата си дисциплина, девойките живеят в пансион и между тях се създават приятелства за цял живот. След завършване випускницките масово се насочват към висше образование, а някои се връщат в гимназията като учителки. Впоследствие Живка става колега с някои от съученичките си, известните литераторки Кръстина Гичева-Михалчева, Свобода Чардафонова, Санда Йовчева и др.

Драгнева завършва през 1903 г. и, макар Софийският университет вече да допуска жени, тя избира

да учи в чужбина. Цюрих е сред най-притегателните центрове за студентките от Източна и Югоизточна Европа, особено за рускини, сърбкини и българки⁴. Там студентката записва немска и френска филология и психология, прагматично преценила перспективите си за професионална реализация като учителка, подобно на много свои сънароднички⁵.

По време на следването си Драгнева има финансови затруднения и търси помощта на Министерство на просвещението⁶. Вероятно затова тя се дипломира през 1909 г. без докторат и веднага след завършването си се насочва към учителстване. Избрала най-достъпната професия за високообразованите българки, Драгнева преподава немски език в елитните софийски девичесke гимназии – Втора (1909–1910; 1912–1916), Трета (1910–1912) и Първа (1916–1923)⁷. Там тя общува с колеги, отличаващи се с широки културни интереси, активна обществена позиция и феминистки разбириания: Свобода Чардафонова, д-р Райна Ганева, Кръстина Гичева-Михалчева, Дора Юрданович, Екатерина Златоустова. Като учителка Драгнева е редовен екзаминатор на кандидат-стипендианти и стажант-учители, рецензира учебни помагала, специализира през летните ваканции в Германия, Швейцария, Австрия, а през 1922 г. защитава в Цюрих дисертация върху съчиненията на Майстер Екхарт. Немският език на този монах доминиканец от XIV в., съден за ерес от Инквизицията, е изключително сложен, а трудът на Драгнева е от първите специални проучвания на този автор⁸.

През 1923 г. непосредствено сред защитата на своя докторат филологката е избрана за лектор по немски език в Софийския университет. Назначението ѝ вероятно е резултат от създаването на Катедра по германистика и на три нови факултета – Аграрно-лесовъден, Богословски и Ветеринарно-медицински, където тя преподава до пенсионирането си през 1936 г.⁹ Назначението ѝ е също част от „отварянето“ на институцията и конкретно на Историко-филологическия факултет за жени след Първата световна война¹⁰. Дълги години германистката е единствената женска лектор там и в целия университет в условията на правилник, който предпочита мъже при назначаване. Това я мотивира да се занимава отблизо с историята на жените в науката и да посвети на темата много свои статии и публични сказки¹¹.

След завършването си от Швейцария и особено през 20-те години Драгнева развива завидна обществена активност. През 1914 г. тя е избрана за редак-

торка на *В. „Женски глас“*, орган на *Българския женски съюз* (БЖС). Тази длъжност тя заема до 1921 г., наследявана в публицистиката от бившата си учителка Екатерина Каравелова и от управата на най-голямата феминистка формация в страната: Юлия Малинова, Кина Конова, Жени Божилова-Патева и др. Под перото на Драгнева се оформя обликът на рубриките „Външен отдел“ и „Международни връзки“. Тя ги изпълва с богата информация за актуални събития на женското движение и новоизлезли заглавия, почерпена от авторитетни чуждестранни издания¹². Впоследствие уважаваната учителка работи като член на настоятелството на БЖС, като негова секретарка (1920, 1924) и съветничка (1921)¹³.

През май 1924 г. Драгнева става учредителка на *Дружеството на българките с висше образование* (ДБВО), първата организация на женския интелектуален елит и поделение на *Международната федерация на университетските жени*. Без прекъсване до 1932 г. тя е дейна настоятелка и подпредседателка на дружеството, участва в комисиите му за пропаганда и за работа със студентките, завежда международните връзки. Тя пътува като делегатка на конгреса на МФУЖ в Амстердам (1926), избрана е в Комисията за образование (1939), намира се в постоянна преписка с ръководството на федерацията. Драгнева е честа и даровита ораторка на публичните лекции на дружеството, на които говори за творчеството на известните писателки Мария фон Ебнер-Ехенбах и Жорж Санд, за проблемите през женското образование в Западна Европа, за видни педагоги и хуманисти¹⁴.

Почти по същото време Драгнева се присъединява към други две феминистки организации. *Българският женски съюз за култура и просвета* (1927) е формация, която си поставя цел да работи за прогрес в културата и образованието, в подкрепа на женското творчество, за премахване „обществените недъзи“, за граждански и политически права на българката и за мир. Членувайки в тази кратко просъществуваща организация, Драгнева сътрудничи на *В. „Българка“* наред с утвърдени творци като Санда Йовчева, Евгения Марс, Вера Бояджиева и Стоян Михайловски¹⁵.

Паралелно с това германистката е ангажирана от своите близки съмишленички Ек. Каравелова и Лидия Шишманова с каузата на *българската секция на Международната лига за мир и свобода* (1921). Макар в тази пацифистка формация с феминистки профил са привлечени немалко нейни връстнички и членки на ДБВО, Драгнева се ограничава с пропаганда. В раз-

лични издания тя разказва за създаването и дейността на организацията, за функционирането на лятната й школа в Швейцария през 1927 г.¹⁶

Още като учителка Драгнева е свързана и с *Младежкия червен кръст* (1921), основан с цел подобряване на общественото здраве и предпазване от болести. Редактирайки неговото *едноименно детско списание* (1928–1929), тя осигурява качествени преводи от френски, немски и английски, следва образци от Европа, САЩ и Нова Зеландия, публикува дописки от страната и света, снимки, рисунки, ученическо творчество. За разнообразието и занимателността на изданието допринасят приказките на А. Карадайчев и К. Константинов, разказите и писеските на В. Бояджиева, Д. Габе и В. Кепова, статиите за бележити българи, фолклорните материали на Хр. Вакарелски, стиховете на Вазов, К. Величков, Т. Траянов и П. П. Славейков, текстовете на Елин Пелин¹⁷.

След войната Драгнева е привлечена чисто професионално от възможностите, които дава културната пропаганда на Ваймарска Германия: през 1927 г. се записва в *Българо-германското дружество*, през 1929 г. – в *Съюза на немскоговорящите*, а от 1930 г. води заедно със свои университетски колеги квалификационни курсове по немски за български учители¹⁸. От 1933 г. тя и проф. Любен Диков влизат в ръководството на *Българско-германското посредническо бюро*, което координира връзките с *Германската академия в Мюнхен*, основана за „износ“ на немската култура по света, за укрепване на културните връзки и за проучвания на Югоизточна Европа. Драгнева отговоря за квалификационните курсове на преподаватели-германисти и често пътува заедно с тях до Мюнхен¹⁹. В този период е често сътрудничеството ѝ на немско-езични периодични издания. През 1937 г. нейни отзиви за книги на български писатели и преводи на Йовкови разкази са печатани в *Der Bulgarienwart. Illustrierte Monatschrift für Fremdenverkehr, Wirtschaft und Kultur*, орган на *Българо-германското дружество*. Списанието е трибуна на уважавани учени и предимно немски възпитаници, професорите Б. Филов, М. Арнаудов, Г. Кацаров и др.²⁰ Рецензии за немски заглавия Драгнева предоставя също на *Jahrbuch der Deutsch-Bulgischen Gesellschaft* (1938) и на сп. „Училищен преглед“ (1939)²¹.

През 30-те години Драгнева работи и за *„La Bulgarie“*, орган на Министерство на външните работи на френски език. Там тя е привлечена вероятно от своите приятели, дипломатът Димитър Шишманов и

майка му Лидия, основна дописничка. В редакцията преводачката се запознава с част от бъдещия екип на издателство „Златни зърна“, за което ще работи цяло десетилетие²².

Превъръщането на превода в доходно занятие става неизбежно за Драгнева след пенсионирането ѝ от Университета (1936) и при нуждата да издържа себе си, възрастната си майка и двете си неомъжени сестри²³. Тя владее три езика, които усъвършенства в многообразните си пътувания зад граница, с преподаване и четене, при водене на международната кореспонденция на ДБВО и придружаване на чуждестранни делегации. По линия на германската пропаганда Драгнева прави свои преводи на български писатели, с някои от които е близка от детството и от литературния кръг „Стрелец“. През 1936 г. те излизат в сборника *„Neue bulgarische Erzähler“*, където съставителката включва разкази на Йовков, К. Константинов, Ф. Попова-Мутафова, А. Карадайчев, Елин Пелин, Д. Шишманов, К. Христов, Вл. Полянов, Св. Минков²⁴.

Първите опити на Драгнева в полето на художествения превод датират от края на 20-те и началото на 30-те години. В поредицата *„Мозайка знаменити съвременни романи“* на издателство „Юрукови“ тя публикува *„Благено време на невинността“* на Е. Хуартън (1927) и *„През реката“* на Дж. Голзуърди (1935), а в *„Перли на световната литература“* – *„Обратният път“* на Е. М. Ремарк (1931), съвместно с Гора Иванова. Още в тези години Драгнева предпочита издателства с големи тиражи и сигурни хонорари, насочвачи се към трудни и задълбочени произведения, подхождащи с перфекционизъм към езика. Вероятно затова Славчо Атанасов не се колебае да я привлече през 1936 г. в новото си издателство. „Златни зърна“ представя на публиката романи-бестселъри: високотиражни, задоволяващи масовия вкус, евтини и с добра полиграфия. При Атанасов преводът издигнат в мисия, а преводачите (Ат. Далчев, К. Константинов, А. Разцветников, Р. Стоянов, Ив. Дуйчев, Д. Габе, Н. Розева и др.) образуват интелектуален кръг с важен принос за културния живот на България²⁵. В него Драгнева става основна фигура, а за поредицата „Златни зърна“ прави жалонни преводи по единодушното мнение на критиката, изследователите и читателската публика²⁶. След като творбите на Дж. Голзуърди *„Над всичко“* (1936), *„Светецът“* (1938) и *„Сребърната лъжица“* (1939) привличат завиден читателски интерес Драгнева се насочва към други двама англоезични писатели.

Ръдиард Киплинг е представен с психологическия си роман „Светлината гасне“, а Джон Стайнбек – с крайърълното му съчинение „Гневът на мравките“. В предговора към него Драгнева акцентира на силната социална тенденция на текста, строгия реализъм, психологизма и пестеливите изразни средства на автора²⁷. Особено майсторство преводачката показва в интерпретацията на биографии и мемоари. Шумният успех, преизданията и големите тиражи на „Ариел, или Животът на Шели“ от Андре Мороа (1937, 1940), на „Безсмъртни мисли на Шопенгауер“ (1940) и на „Светът от вчера“ от Стефан Цвайг (1944) се дължат от части и на нейните отлични преводи²⁸. Друг специален фокус в творчеството на Драгнева е темата за съдбата на съвременната жена. Изпод перото ѝ оживяват на български текстовете на известните белетристки Рикарда Хук („Последно лято“, 1938) и Уила Кейдър („Смъртен враг“, 1938), на нобелистките Пърл Бък („Благодатна земя“, 1939; „Китайски разкази“, 1940) и Зигрид Ундсет („Въяната съпруга“, 1940), на писателите Ханс фон Хошенстал („Елена Лаазен“, 1939) и Карл фон Мехов („Ранно лято“, 1942)²⁹. Характерен пример е преводът „Мария Кюри“, биография от нейната дъщеря Ева (1939). Получавайки от Париж новоизлязлата книга, Драгнева изненадва Сл. Атанасов с обещанието да е готова с 400-те страници текст след два месеца, само и само той да стигне по-бързо до читателите³⁰.

Драгнева продължава да работи в издателство „Златни зърна“ до национализацията му през 1948 г., но след политическата промяна все по-рядко превежда. Вероятно това е свързано със забраната, наложена над някои нейни преводи от български на немски („Boris III“ от Ненчо Илиев) и на чужди автори (напр. А. Мороа), влезли в индексите като „фашистки“ или „империалистически“. Творческата ѝ работа е затруднена и заради дългото лечение на катаракта, което я ограничава в четенето и писането. В края на 40-те години Драгнева се посвещава повече на обществена дейност. Тя е от малкото активистки от старатата генерация в ДБВО, които изнасят сказки и се мъчат да го съхранят и след неговото закриване от тоталитарната власт през 1950 г.³¹

През средата на 50-те години Драгнева се насочва към съставяне на учебна книжнина, единствената, която носи доходи и може да мине през строгата цензура. Нейният учебник по немски е преиздаван пет пъти³² и заедно с немско-българските ѝ речници се превръща в основна литература, ограмотила цяло поколение в един от световните езици³³. Съдържа-

нието на тези пособия показва ясно драмата в адаптирането на българските интелектуалци към тоталитарните условия: филозозите полагат усилия да се съобразят с променената обстановка като цитират доста руски и източногермански заглавия, но така и не дръзват да идеологизират totally лексиката. Самата Драгнева преживява това приспособяване. Малко преди смъртта си през 1959 г. тя се насочва за пореден път към двама свои любими, но обявени от властта за „приемливи“ автори – Хайне и Йовков³⁴.

Живка Драгнева е непознато име дори за образования съвременник. Тя няма наследници, нейните университетски колеги германисти са уволнени по обвинение за „фашистка дейност“, съмишлениците и приятелите ѝ са подложени на репресии, интернирани са или евакуират идейно. Повечето организации, към които Драгнева принадлежи са унищожени заедно с архивите си след 1949 г.; периодичните издания, на които тя сътрудничи, изчезват; издателствата, за които се труди, са одържавени. След нея не остават документи, спомени или последователи.

Едва през 80-те години две енциклопедични издания припомнят за нейната дейност³⁵, която остава непозната и днес – на първата жена, издигната се в академичната йерархия на Софийския университет като лектор; на филологка със значим принос за българско-германските културни връзки и за запознаване на немската публика с произведения на родната литература; на преводачка от немски, френски и английски, улеснила рецепцията на световнопризнати автори в България и спомогнала за налагането на модерните форми на издателска дейност; на даровита публицистка и редакторка, допринесла за обогатяване палитрата на българския периодичен печат; на общественичка с категорични позиции по въпросите за мира и женската еманципация; на интелектуалка, осмислила целия си живот чрез словото и книгата.

БЕЛЕЖКИ

¹ Юбилеен сборник на Първа Софийска държавна девическа гимназия (1879 – ноемврий 1904). С., 1904, с. 82; Главна книга на Цюрихския университет. Живка Драгнева. – <http://www.martikel.unizh.ch/pages/182.htm>

² БИА-НБКМ, ф. 612, оп.1, а.е. 83, л. 312-316.

- ³ Юбилеен сборник..., с .82.
- ⁴ **Zimmermann, W.G.** Südslavische Studenten in Zürich. Ein Beitrag zur Auswertung lokalen Quellenmaterials. – In: (Hgs. Plaschka, R.G. and K. Mack), Wegenetz europäischen geistes. B.1, München, 1983, S. 326–337; Zimmermann, W.G. Serbische und bulgarische Studenten an der Universität Zürich bis zum ersten Weltkrieg. – In: (Hgs. Plaschka, R.G. and K. Mack), Wegenetz europäischen geistes, B.2, München, S. 250–255; **Търковчевич, А.** Българки и сръбкини в университетите в Швейцария и Германия до 1914 година. – В: Тя на Балканите. Благоевград. 2001, с. 483–493.
- ⁵ Главна книга на Цюрихския университет. Живка Драгнева. – <http://www.martikel.unizh.ch/pages/182.htm>
- ⁶ ЦДА, ф. 177 к, оп. 1, а.е. 223, л. 84; а.е. 251, л. 38.
- ⁷ Пак там, а.е. 247, л. 114; а.е. 292, л. 203.
- ⁸ Пак там, а.е. 492, л. 203; а.е. 799, л. 252; **Dragnewa, Ziwnka**, über den Gebrauch des Genitivs bei Meister Eckhart, Inaugural-Dissertation. Zurich, 1922.
- ⁹ ЦДА, ф. 177 к, оп. 2, а.е. 911, л. 68.
- ¹⁰ За този процес вж. по-подробно: **Назърска, Ж.** Достъпът на жените до българската университетска наука 1918–1944. – Исторически преглед, 2005, № 5–6, с. 117–148.
- ¹¹ Вестник на жената, № 582, 13.10.1934, **Драгнева, Ж.** Жените и науката.
- ¹² Женски глас, г. 13, 1915; г. 18, 1920.
- ¹³ Български женски съюз. сб. С. 1931, с. 67, 68, 83. За Каравелова, Конова и Малинова вж. също статиите на **Кр. Даскалова и Р. Рошкова** в: (eds. De Haan, Fr., Kr. Daskalova, A.Loutfi) A Biographical Dictionary of Women's Movements and Feminisms. Central, Eastern, and Southeastern Europe: 19th–20th Centuries. Budapest, New York: CEU Press. 2006.
- ¹⁴ ЦДА, ф. 264к, оп.6, а.е.36, л. 211-221, 223-229, 241; БИА-НБКМ, ф. 612, а.е.74, л.89-97, 253, 397; Bulletin of the IFUW, 1946, р. 5.
- ¹⁵ Българка, г. I, № 1, 15.05.1927; № 2-3, 15.07.1927; № 4, 20.10. 1927.
- ¹⁶ Пак там. **Драгнева, Ж.** Лятна школа на МЖЛМС; Женски глас, № 17–18, 31.05.1921. **Драгнева, Ж.** Международният женски съюз за мир и свобода.
- ¹⁷ Младежки червен кръст, г. 7, 1928–1929, № 1–10.
- ¹⁸ **Кюлюмова-Бояджиева, Ел.** Германската културна политика и България 1919–1944. С. 1991, с. 75–76, 80, 84–85, 125.
- ¹⁹ **Същата.** Германската академия и нейните лекторати в България 1925–1944. – Исторически преглед, 2000, №3–4, с. 93–97.
- ²⁰ Der Bulgarienwart. Illustrierte Monatschrift fur Fremdenverkehr, Wirtschaft und Kultur, 1937, № 3, S.7, Dragnewa, Z. Kunst und Literatur. Zur Bücherei „Saweti“; № 4, S. 5-7, Dr. Dragnewa, Z. Bücherbesprechungen. Dritte Klasse von Konstantin Konstantinov; № 7, S.2, Dr. Dragnewa, Z. Das Bulgarische Buch (Anlässlich der bulgarischen Buchausstellung); № 10, S. 6–7, Jowkow, J. Albena (überset von Z. Dragnewa).
- ²¹ Jahrbuch der Deutsch-Bulgarischen Gesellschaft, 1938, № 5, S. 124–127; **Dragnewa, Z.** Jordan Jowkov; Училищен преглед, 1939, г. 38, с. 952–955, **Драгнева, Ж.** Немският като световен език от д-р Франц Тирфелдер.
- ²² **Цанков, Г.** Сеячът на златни зърна. Документален разказ за съдбата на издателя Славчо Атанасов. С., 2004, с. 51.
- ²³ ДА-София, ф. 994к, оп. 2, а.е. 237, л. 7–59. Едната от тях, Ружа Драгнева, е с право образование, но не може да упражнява професията си, заради сексистските забрани пред българските юристки до 1944 г. Тя е привлечена от сестра си в ДБВО и става секретар на Секцията на правистките. За проблемите на юристките в България вж. **Даскалова, Кр.** Смислите на гражданството: граждани и гражданска права в България (1878–1944). – В: Граници на гражданството: европейските жени между традицията и модерността. С., 2001, 226–243.
- ²⁴ **Dragnewa, Z.** (Hrsg.) Neue bulgarische Erzaehler. Nachwort von Gerhard Gesemann. München: Langen Mueller, 1936. 174 S.
- ²⁵ **Цанков, Г.** Цит. съч., с. 77, 78, 85, 87.
- ²⁶ (съст. Шурбанов, Ал., Вл. Трендафилов) Преводната рецепция на европейска литература в България. Английска литература. С., 2000, с.264.
- ²⁷ **Драгнева, Ж.** Предговор. – В: **Стайнбек, Дж.** Гневът на мравките. С. 1941.
- ²⁸ **Цанков, Г.** Цит.съч., с 142.
- ²⁹ **Цанков, Г.** Цит.съч., с. 75, 76, 95.
- ³⁰ Пак там, с. 92.
- ³¹ БИА-НБКМ, ф. 612, оп.1, а.е. 6, л. 4-10, писмо на Ек. Златоустова до Ел. Гледич, 25.03.1951.
- ³² **Драгнева, Ж., Т. Сугарева.** Немска граматика за горния курс на общеобразователните училища. Народна просвета. С., 1954, 1955, 1956, 1957, 1958.
- ³³ **Шанов, Б., Ж. Драгнева, Л. Владова, Ст. Станчев.** Немско-български речник. С., 1954; **Шанов, Б., Ж. Драгнева, Л. Владова, Ст. Станчев.** Кратък немско-български речник. С., 1960.
- ³⁴ **Хайне, Х.** Избрани произведения в три тома. Т. 1-3. С., 1956–1957; Jovkov, J. Balkanlegenden, 1959.
- ³⁵ Енциклопедия България. Т. 2. С., 1981, с. 426; (ред. Г. Цанев и др.) Речник на българската литература. Т. 3, С., 1982, с. 688

КНИГОИЗДАТЕЛСКИ И КНИГОРАЗПРОСТРАНИТЕЛСКИ ПРОФЕСИОНАЛНИ ОБЛАСТИ – НАЧАЛО И РАЗВОЙ ДО ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ

Люба Щевкова

Появата и формирането на различните книгоиздателски и книгоразпространителски професионални области имат дълголетна история. Те се зараждат и бележат началните си стъпки след създаването на писмеността и първото размножаване на сътворените книжовни произведения.

Българското писмо и книжнина, възникнали през втората половина на IX век се отнасят към най-значителните явления в духовното развитие на Средновековна Европа. Ръкописната книга е едно от най-ярките свидетелства на старата българска култура и на приобщаването ни към общочовешките духовни ценности.

Още в своя първоначален стадий на развитие старобългарската ръкописна книга с подкрепата на забележителните владетели княз Борис и цар Симеон, постига удивителен напредък. През периода на византийското владичество (1018–1187), въпреки променилата се политическа обстановка тя продължава своето развитие. Отхвърлянето на многогодишното чуждоземно владичество и възстановяването на българската държава в края на XII в. създава условия за по-нататъшен възход на книжовността. Новата обществено-политическа обстановка дава тласък за развитието на книготворчеството. Броят на скрипториите (1) се умножава. Разширява се кръгът на книжовниците. Значително нараства обемът на книжовната продукция и нейното разпространение.

Високият връх на средновековната култура през XIV в. и дълбоките обновителни процеси отново са пре-

къснати след завладяването на българските земи от турците. Петстолетното османско владичество засяга всички сфери на духовния живот. Трайни са пораженията и върху развитието на българската ръкописна книга. Независимо от новосъздадената сложна обществено-политическа обстановка, обаче тя сумява да оцелее и макар и бавно и мъчително следва своя път. Появил се веднъж – продължава да съществува и да изпълнява своята важна културно-историческа мисия.

Българската старопечатна книга излиза на бял свет чрез преодоляването на многообразни трудности – ограничени материални възможности, липса на печатна база на територията на България, преследвания от страна на османските власти и пр. В продължение на десет столетия (IX–XIX в.) ръкописната, по късно старопечатна книга са едно от най-свидните достояния на българската народност. Израз на самобитните постижения на българския творчески гений, тя е и съкровена изява на борбата за културно-национално самоопределение и утвърждане.

Според изтъкнатия изследовател на националната ни книжнина проф. д-р М. Стоянов българската книга има различно предназначение и мисия през различните периоди. През X–XI в. – подпомага политическия и културен възход на българската държава през XIII–XIV в. е свидетелство за стремежа на българския народ към културно-просветен просперитет. Първите три века от османското владичество, според него – изиграват съ-

храняваща роля за националното съзнание, бита и културата на българина; а през XVIII–XIX в. – се издига като първостепенен културно-просветен и национално-политически фактор (2).

По своя вид и съдържание българската ръкописна книга е уникална. Тя е уникална и по начина на размежаване и разпространение. Ръчното възпроизвеждане на текста се осъществява от самия автор или от преписвач, т. нар. скорописец, под диктовката на автора или директно от първообраза; или от книгоразпространителя (книгопродавец).

Дългият и сложен процес на създаване на ръкописната книга обхваща подготовката на писмовния материал, мастила, бои и други, сътворяването на текста, графичното представяне на книгата, нейната украса, подвързване. Във връзка с многостраницата дейност на средновековния, по-късно възрожденски книжовник, проф. д-р М. Стоянов бележи: „Мастилата с, които са писани българските ръкописи, както и боите, с които са украсявани са си приготвяли обикновено самите писачи от местни материали... Написаните книги се подвързвали [също] от самите писачи... отделните тетрадки се съшивали със здрави канапи и се обличали с дървени корици, обвити с кожа. Кожата украсявали с щамповани орнаменти... Обикновената украса се нанасяла при писането от самите писачи, а по-сложната от художници илюстратори“ (3). Подобни съждения са изказвани и от други изследователи (4). Следователно българският книжовник освен че съчинява или съставя и написва определено произведение, е и негов илюстратор, издател, а в много случаи преписвач и разпространител на това произведение. Забележителен е фактът, че особено в първоначалния период той е и лицето, което осъществява връзката или посредничеството с ценители на книжината, които проявяват интерес с оглед придобиването на определено книжовно произведение.

Така че старите ръкописни книги се съставят, оформят, илюстрират, подвързват, издават, а в много случаи и разпространяват от средновековния, по-късно от възрожденския книжовник. Сливането, съсредоточаването на толкова многобройни дейности в ръцете на едно или две лица – респективно на автора или преписвача на книжовното произведение, е уникално явление. Съставянето на една книга предполага талант, способности, умения и знания в най-различни области.

Многостраницата дейност, осъществявана първоначално от едно или две лица с времето все повече започва да се диференцира. Постепенно очертаващите се различни направления в книжовната дейност с времето започват да се разграничават, да оформят своите характеристики и функции. Точно в тези направления може да се търси зараждането или началото на по-късно формиралите се книгоиздателски и книготорговски професии или професионални области като издател, редактор, илюстратор, книговезец, книгоформител, книготорговец, издателски агент и др.

* * *

Българските ръкописни книги през Първото и Второто българско царство са писани по поръка на царя и болярите в царските и болярски дворци, в манастири и църкви. До нас са достигнали значителен брой authentic документални свидетелства за това. Например в приписка към преведените от Константин Преславски слова на Атанасий Александрийски, книжовникът Тудор Доксов съобщава, че е преписал тези слова по заповед на княз Симеон I „при устието на река Тича“ (5). Има достатъчно основание за утвърденото от български изследователи мнение, че компилативният превод на философско-богословското съчинение „Шестоднев“ е осъществен от средновековния писател Йоан Екзарх по почина на цар Симеон I (6). Два от най-ценните ръкописи от XIV в. – Кукленският песнивец (1337) и Иван Александровото четириевангелие (1356) (7), според някои изследователи са писани в царския дворец под покровителството на владетеля (8). Подобни споменавания се срещат и в други източници (9).

Интензивна книжовна дейност през епохата на Българското възраждане се извършва предимно в църковни институции – църкви и най-вече в манастирите по поръка на игумени на манастири, на църковни настоятели, еснафски първомайстори и други градски първенци. Не са рядкост и случаите, когато книги са се писали или преписвали по личните подбуди на образовани за времето си българи. Тяхната цел е била да снабдят църквите с необходимата им богослужебна книжнина или своите сънародници – с поучителна литература. Създаването на различни оригинални книжовни произведения и тяхното възпроизвеждане чрез преписване; превеждането на чуждестранна литература,

както с религиозно, така и със светско съдържание още от своите първоначални прояви са свързани с началните стъпки на книгоразпространението, респективно на книготърговията у нас. Естествено е да се приеме фактът, че след като се поръчва едно книжовно произведение, то се и заплаща от поръчителя, т.е. че се извършва съответна покупко-продажба на готова книжовна продукция. Два са най-силните аргументи, които могат да убедят в това: 1. Изработването на определена книга, както и вложението в нея писмовен материал – хартия, мастила, подвързия и прочие е скъп, т.е. реалната стойност на книгата е висока (10). 2. Българският книгописец в повечето случаи е беден и не е в състояние сам да покрие разходите по подготовката на едно издание.

Въз основа на достигнали до нас податки от автентични документални източници има основание да се приеме, че старобългарската книга е била заплащана още в началото на нейното разпространение.

Първата досега категорично документирана покупко-продажба на книжовно произведение датира от 1230–1241 г. Тя е свързана с един от най-забележителните среднобългарски писмени паметници – т. нар. „Болонски псалтир“ (11). По повод тази продажба във въпросния ръкопис е отбелязано: „Тая книга бе купена от граматика Тодор от Равне и дадох аз, иеромонах Данай грешни, попадините си позлатени обеци и два перпера (12), сред града в Битоля (13). Вероятно се срещат и много други подобни споменавания в самите ръкописи или в приписките към тях.

Високият връх на Средновековната култура през XIV век и дълбоките обновителни процеси са прекъснати след завладяването на българските земи от турците. Нанесен е удар върху всички сфери на духовния живот. Трайни са и пораженията върху българската ръкописна книга. Въпреки новосъздадената сложна обществено-политическа обстановка обаче, тя оцелява и макар бавно и мъчително, продължава своя път на развитие. Един от най-главните фактори за това е силата и устойчивостта на българската книжовна традиция. Влияние оказва и засилваща се интерес към книжовността от страна на българското общество. Важно свидетелство за развитието на българската книга в условията на чуждоземно владичество са многобройните достигнали до нас писмени паметници от това време. Предпоставка за умножаването на книжовната продукция и нейното

по-широко разпространение е появата на първите професионални преписвачи през XV век (14). Към тях се обръщат представители на религиозни институции, по-късно и частни лица с поръчки за изготвянето на необходимите им книжовни произведения (15). Книгописци и преписвачи и по свой почин разпространяват ръкописни книги. Те обхождат различни български селища с цел да търсят купувачи за тях (16). Това означава, че автори и преписвачи освен с книжовна дейност са се занимавали и с покупко-продажба на книги. Безспорен факт е съчетаването на тези различни по своя характер дейности. Например средновековният книжовник Тодор Граматик през 1263 г. осъществява в Хилендарския манастир първия препис на забележителното произведение „Шестоднев“ (17). Отлично документирана е и неговата книготърговска дейност (18).

Как са се определяли цените на книгите, дали книготърговците са получавали парично възнаграждение за тази си дейност и какво точно е било то – трудно може да се установи. Според някои изследователи цените на ръкописните книги са били относително ниски и не са отговаряли на действителната стойност на изразходваните скъпи материали и вложения огромен труд по произвеждането им (19).

Нов етап в развитието на книготорчеството и книгоразпространението бележи появата на книгопечатането, което разширява възможностите за предаване на поколенията опит и знания от миналото. С навлизането на новата техника, ръкописната книга постепенно отстъпва място на старопечатната книга. В продължение на векове тези две форми на българската книга съществуват паралелно. С времето ръкописната книга все повече губи първоначалното си предназначение и през първата половина на XIX век окончателно прекратява своя живот.

Книгопечатането създава предпоставки за активизирането на книготорчеството. Настъпващото умножаване на книжовната продукция обаче е свързано със сериозни проблеми по нейното разпространение – липса на книгоразпространителски пунктове, преследвания от страна на османските власти и други врагове на българската култура; неподготвеността в момента на българското общество за такава дейност и др. Едва след 50-те години на XIX в. някои от очерталите се трудности

постепенно започват да се преодоляват. През този период се активизират възрожденските процеси. Оформя се все по-широк кръг от представители на българската интелигенция с ясно разбиране за ролята и значението на книжовността за българското развитие. След 1856 г. се появяват първите професионални разпространители на книжовни произведения. Това са т. нар. „пътуващи книжари“ чиято функция е да продават книги срещу известно възнаграждение за тази си дейност. Тяхно задължение е да установяват и поддържат връзки и посредничество от една страна с автори и съставители, от които те купуват екземпляри от сътворени или съставени от тях книги; и от друга с потребители на книжовна продукция. Преобладаващата част от т. нар. „пътуващи книжари“ са книжовници, учители, духовници и др. Сред тях са Никола Каракоянов, Христо Г. Данов, Матей Преображенски – Миткалото, Петър Тодоров – Мусевич и др. Посредничеството между книгоразпространителя и потребител на книжовна продукция, породило се в първите стъпки на българската книжовност, с развитието на книготворчеството и с по-интензивното книгоразпространение все повече очертава своите параметри. Аналитичното разглеждане на фактите около дейността на пътуващите книготърговци дава основание за заключението, че макар и в елементарна форма, те извършват дейност, подобна на дейността на днешните книготърговски брокери. Основание за това дават от една страна аналогите с утвърдени днес от авторитетни учени определения на понятието „брокер“ като лице, което купува и продава срещу някакво заплащане за вложения от него труд. От друга страна, е документираната до голяма степен дейност на книгопродавците – техните усилия по установяването на връзки и посредничество между създатели и потребители на книжнина с оглед реализирането на покупко-продажби, за която си дейност те са получавали съответно процентно възнаграждение.

В ранния период на българското книгопечатане, поради отсъствието на печатници на територията на страната ни възпроизвеждането на книжовни произведения се извършвало в чуждестранни печатници (20). Отдалечеността им от местопребиваването на авторите, съставителите и издателите на книги значително усложняват и забавят тяхното обнародване. Това принуждава

възрожденският книжовник да прибяга до подкрепата на своите сънародници. Обикновено молби за помощ се отправяни към заможни хора с отношение към просветното развитие. Това са т. нар. „иждиватели“ (21).

Българските книготърговци и книгоразпространители са призовавали своите сънародници да подпомагат материално различни издания чрез съставени специално за тази цел печатни обявления. Първите печатни обявления се появяват в началото на XVI в. Утвърждава се практиката обявления за предстоящи издания да се публикуват накрая на книгите. Например има сведения, че първото книжарско обявление е поместено в религиозното съчинение на Яков Крайков „Псалтир“ през 1569 г. (22).

Печатните обявления имат за цел да представят предстоящи издания с оглед да се събуди интересът на читателската публика към тях и да бъдат продавани. В много от тях се посочва и мястото, където определена книга може да бъде намерена и купена. Подобни обявления били отпечатвани и самостоятелно (23).

Много разпространена форма за събиране на помощи за книжовна дейност през Възрожденската епоха е спомоществувателството. Положило своето начало от появата на първата новобългарска печатна книга „Неделник“ на Софоний Врачански (1806), то продължава до Освобождението, дори и години след него.

Спомоществувателството или предпращането на предстоящи за издаване книги се извършва чрез отпечатването на специални писмени покани „обяви наричани тогава“ прокменос“ (24). Подобни покани са били отправяни до известни и състоятелни лица в различни селища. Те съдържали информация за подготовката за обнародване книжовни произведения и молби те да бъдат предварително материално подкрепени (т.е да се заплати цената на книгата). Имената на спомоществувателите се съобщавали накрая на книгата в специална рубрика. Понякога имената на спомоществувателите били толкова много, че обхващали голяма част от книгата – 30-40 страници. Например Райно Попович е записал за първото си издание, отпечатано в Будапеща на „Христоития“ 941 спомоществователи, които са откупили 1324 книги (1837 г.). Има много подобни случаи. Често в обявленията са съобщавани и мотивите, поради които се е прибягвало до помощи – бедността на автори

и издатели, както и ползата, която книгата ще допринесе за развитието на науката и образованието.

Разпространяваните писма – обяви, печатни обявления и всичките други форми за събиране на помощи има огромно значение за ускоряването на издателската дейност. Те са важни източници и за нейното документиране. Наред с възможностите, които създават за събирането на средства те имат и друга много важна страна. Като информират за подготвяни книги и дават ориентация за съдържанието им, те стимулират и насочват читателските интереси с оглед продаваемостта на различни печатни издания. Информацията, която съдържат относно харектера на изданията дават известни основания тези документи да се свържат с днешното информационно брокерство, с рекламата и мениджмънта на книгите, т.е. в тях да се търсят корените и едни от първите прояви на тези професионални области.

Важен етап в развитието на книгоиздаването и книгоръгията е появата на българските книжарници. През 1559 г. в Скопие е създадена първата българска книжарница. През 1809 г. забележителният революционен и обществен деец Велчо Атанасов – Джамджаията открива книжарница във Велико Търново. До края на XIX в. книжарници възникват във всички по-големи български центрове (Пловдив, Русе, Шумен, Свищов, Велес, Битоля и др.)

Създаването на книжарници и по-късно на книжарски обединения все повече утвърждават книжарството като професия.

Особено важна роля за развитието на родното книгоиздаване и книгоръгия има основаното през 1870 г. „Българско печатарско дружество „Промишление“ в Цариград (25). Негови създатели са видни представители на тогавашната българска интелигенция между които са Петър Карапетров, С. С. Бобчев, П. Р. Славейков, К. Величков, Ст. Илич, Ив. Найденов, Ив. Говедаров и мн. др. Целта на дружеството е да издава книги и периодични издания и да разпространява българската и чуждестранната литература.

За относително кратък срок дружеството се превръща в модерно за своето време книгоиздателство, в мощна културно-образователна институция, с изключителен принос за приобщаването на българската книжнина към европейската литература и култура изобщо. В

края на 70-те години на XIX в. то функционира със собствена печатница и „книгопродавница“.

Забележителен е фактът, че дейността на дружеството не се ограничава само в издаването на печатни произведения. С книгоразпространителската си дейност, която развива, то играе ролята на център за размяна на книжнина между Цариград и многообразните книжари, просветители и обикновени читатели във вътрешността на страната.

Книгоразпространителската си функция БПДП осъществява чрез основата през 1872 г. към него книжарница. Относно функционирането на книжарницата нейният пръв ръководител бележитият възрожденски деец Иван Говедаров съобщава, че тя е била във връзка с всичките читалища, учители и училищни настоятели в земите с българско население като им доставя учебници, книги за прочит и учебни пособия (26). Запазен е многообразен автентичен изворов материал – кореспонденция, финансово-отчетни и други документи, които осветляват тези връзки (27). Книжарницата полага началото и на солиден книгоръговски обмен с различни съществуващи на територията на страната и вън от нея издателски и книжарски институции. Например само до края на 1872 г. издателската къща „Хр. Г. Данов и сие“ снабдява книжарницата на БПДП с книги на стойност над десет хиляди гроша, на почти същата стойност са и книгите от книжарското обединение на Ив. Момчилов и сие във Велико Търново и пр.

Книжарницата на БПДП е главен доставчик на книжовни произведения от Цариград за всички български книжарници. Книгоръговското ѝ сътрудничество с други книгоиздателски и книгоръговски сдружения спомага за отправянето на българска книжнина произведена в други центрове като Пловдив, Русе, Велико Търново из различни селища на страната.

Българската книжарница в Цариград установява и поддържа контакти със значими автори като Ив. Богослов, С. Радулов, П. Славейков, К. Величков, Ат. Шопов, Ив. Гюзелев, Ив. Найденов и др., чиито произведения разпространява. По този начин книжарницата успява да осигури пласманта както на изданията на дружеството, така и на най-значимото, което предлагат съществуващи тогава издателски къщи и отделни бележити книжовници. И докато да средата на 60-те години на XIX в. в България няма нито едно търговско предприятие

или организация, която да влага капитал в книжното производство (28) до края на периода, т.е. до Освобождението нещата коренно се променят. По това време вече определено може да се говори за същинска издателска дейност. Тя е свързана с имената на бележити представители на културно-националното ни възраждане като Хр.Г. Данов (1828–1911) основател през 1862 г. на най-голямото българско книгоиздателство от 60-те години на XIX век – „Хр.Г. Данов и сие“. Интензивна издателска дейност развива и българският книжовник Иван Момчилов (1819–1869), който през 1868 г. основава „Книгопродавницата Момчилов и сие“ в Велико Търново. Самостоятелна издателска дейност осъществява и известният възрожденски деец Драган (Димитър) Манчов (1824–1908), който през 1862 г. открива книжарница в Пловдив, по-късно с клонове в Свищов, Солун и Битоля.

Многобройни са издадените от тях учебници, художествени творби и други съчинения. Накрая идват мащабните действия на първото българско модерно книгоиздателство в доосвобожденска България (БПДП) с функциониращата към него собствена книжарница и печатарска база, които са предпоставка за пълноценна издателска дейност. Постоянно възникващите и все по-разширяващи своята дейност книжарници и книжарски обединения са фактор за развитието на интензивна книготорговия. Умножават се връзките между съществуващите и постоянно възникващите нови книжарници. Книжарниците безспорно играят ролята на посредници между автори, издателства и потребители на книжнина. Те стават мост, по който книжовният поток може да бъде насочен и към най-отдалечените български краища. Извършваното посредничество от упълномощени за това лица е свързано с определени комисионни. Например Хр.Г. Данов уговоря 20% комисионна за книгите на неговото издателство, които ще се продават в Цариград (29).

Развитието на книгоиздаването и книготорговията е съпроводено с диференцирането и все по-точното определяне характеристиките на различните книгоиздателски и книготорговски професии: издател, редактор, печатар, оформител, книжар и др.

Ако се проследи генезисът на тези дейности, може да се приеме, че днес съществуващите професии в споменатите области са резултат от продължително, а в много случаи при условията на чуждо владичество мъчително

развитие. Логично е техните корени да се търсят в онези далечни времена, когато започва първото разпространение на книжовни произведения. Положили своето начало в Средновековна България, постепенно в продължение на векове те все повече очертават своите параметри.

През периода до 1878 г. се полагат основите на различните книгоиздателски и книготорговски професионални области. До Освобождението на България се наблюдава все по-голямото им разграничение. Те все повече излизат от общата орбита и придобиват своя специфика. Процесът на диференцирането им продължава и по-късно. Той е съпроводен с окончателното очертаване на характеристиките на въпросните професии. Например едва през първите десетилетия на XX в. може да се говори за разграничаването на издателската и редакторската дейност като самостоятелни професии. За графичното представяне на книгата започват да се грижат не самият автор, а определени специалисти, притежаващи умения и познания в съответните области – графици, художници, книгоформители (30).

Забележително е, че в някои области този процес продължава и до днес. Например несъществуващите в миналото като самостоятелни професии книготорговско брокерство и информационно брокерство все повече се утвърждават като самостоятелни.

Днес за всяка една книгоиздателска или книготорговска професия е необходима специална подготовка, която се получава в съответни средни и висши учебни заведения.

Съвременното състояние на книгоиздателските и книгорезпространителските професии са резултат от продължителен процес на развитие, който трябва да се познава, за да се върви напред.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ И БЕЛЕЖКИ

1. Скриптории (от лат. *scriba, scribe*) – в древния Рим – писар, преписвач; място за писане и преписване на книги.
2. Стоянов, М. Букви и книги. Студии по историята на българската писменост. С., 1978, с. 35.
3. Стоянов, М. Пос. съч., с. 29–30.
4. Богданов, Ив. Българската книга през вековете. С., 1978, с. 95, 98.
5. Стоянов, М. Пос. съч., с. 29.
6. Стоянов, М. Так там, с. 29.

7. Наречено по-късно Лондонско евангелие поради местонахождението си (Лондон, Британски музей, Add 39627)
8. Стоянов, М. Пос. съч., с. 29.
 9. Богданов, Ив. Пос. съч., с. 98.
 10. Пак там.
 11. Болонски псалтир, XIII в. между 1230–1241 г., 264 л., на пергамент. Писан от книжовниците Йосиф и Тихота в с. Равне, Охридско по време на българския владетел цар Иван Асен II. По съдържание представлява тълковен псалтир. Изключително важен паметник за българската палеография и езикова история. Оригиналът му се съхранява в Университетската библиотека на Болония под № 2499. Публ: Дуйчев, Ив. Болонският псалтир. Български книжовен паметник от XIII в. Фототипно издание. С., 1968.
 12. Перпер (остар.) – стара златна или сребърна парса.
 13. Цит. по Парижков, П. Зараждане, функционална ориентация и развитие на книжарството по българските земи през XIII – XVIII в. // Трудове на СВУБИТ Т. 3., 2004, с. 202.
 14. Богданов, Ив. Пос. съч., 107–108.
 15. Пак там.
 16. Парижков, П. Пос. съч., с. 201.
 17. Йоан Екзарх. Шестоднев. Компилация от тълкователното съчинение на писателя III проповедник Свети Василий Велики.
 18. Парижков, П. Пос. съч., с. 202.
 19. Богданов, Ив. Пос. съч., с. 84, 101; Една от най-високите цени на българската ръкописна книга за целия период на Османско владичество е отбелязана за Тревненския дамаскин на даскал Стоян (Стоян Кроснев) от XVIII в. – вж. Пак там, с. 101–102.
 20. Стоянов, М. Пос. съч., с. 8.
 21. Иждивение (остар. от старобългарски) – терминът буквально означава „разноски“ или „издържа“, „похарчва“; в случая става дума за лице, което отпуска или похарчва средства.
 22. Парижков, П. Пос. съч., с. 203.
 23. Вж. Обявления за българските възрожденски издания. Съст. Данова, Н., Л. Драголова, М. Лачев и Р. Радкова. С., 1999, 275 + 82 с.
 24. Прокименос (от гр. prokimenos) – предстоящ, в случая въвеждащ в съдържанието на това, което предстои да се издава.
 25. Тилева, В. Българското печатарско дружество „Промишление“ в Цариград, 1870–1885. С., 1985, 473 с.
 26. Говедаров, Ив. Копривщица в свръзка с духовното и политически възраждане. Пловдив, 1921, с. 52.
 27. Тилева, В. Пос. съч. Дял втори.
 28. Тилева, В. Пос. съч., с. 102.
 29. Тилева, В. Пос. съч. Дял втори.
 30. Стоянов, М. Пос. съч. с. 9.

Алберт Бенбасат

„ЕВРОПЕЕЦЪТ“ БАЙ ГАНЮ
И СВЕТЛИЯТ МИТ
ЗА ЩАСТЛИВЕЦА

ЛИК

Книгата на доц. д-р Алберт Бенбасат „Европеецът“ Бай Ганю и светлият мит за Щастливецъ“ (С., ЛИК, 2005, 120 с.) ни представя интересни литературоведски наблюдения и задълбочени проучвания на автора в търсене на литературността, реалността и митологизацията по страниците на периодичния ни печат и в книгите на редица наши изследвачи върху темата за безсмъртния Александър герой. Неотменно, наред с множеството позовавания присъства и оригиналната авторова позиция. Изданието е богато илюстрирано с рисунки по темата „Бай Ганю“ от бележити наши майстори на карикатурата като Райко Алексиев, Борис Ангелушев, Илия Бешков, Карандаш, Александър Поплилов, Чудомир, Борис Димовски.

ОСТРОВ ТАСОС

Христина Ралева

До остров Тасос (най-близкият до България чуждестранен остров) може да се стигне през Кавала. След митническите формалности, които както обикновено продължиха по-дълго, отколкото трябва и пътя до Кавала, вместо в 16 часа, пристигнахме там в 22 часа вечерта и изпуснахме последния ферибот. После се разбра, че това бил предпоследният му рейс и ще се върне. Разстоянието дотам отнема половин час, тъй като островът е само на 20 км от гръцкия бряг. Под описаното платнище на горната палуба се простираха редици от пейки и човек може или да си почине на тях или да се опре на перилата и да наблюдава живописната гледка. И в 23 часа островът се появи на хоризонта.

Който закъснява, е възнаграден. Ние бяхме възнаградени с великолепна гледка на нощния Тасос, която предишната група, пристигнала навреме, не е имала щастие да види – като японски храм, окичен със светлини. Собствениците на хотели, за разлика от нашите, и в 23.30 часа чакаха своите гости на пристана. На нас ни се падна един възпълничък симпатия, ловко катерещ се по склона по който пълзеше главната улица

на столицата Лимена. Хотелчето беше малко, бяло, с характерните зелени капаци на прозорците, 8 стаи и подстригана морава отпред. Ние си избрахме една на първия етаж, заради терасата над която бе надвиснала смокиня и естествено ароматизираше стаята (стига да ви харесва уханието на смокиня).

Бели къщи, пяскък и Кока-Кола

В цената на престоя се включаше и вечеря, и по този начин единственото, за което трябваше да мисли човек по време на почивката си, бе как да си прекара по-добре времето и да си хапва цитрусови плодове на закуска. След един килограм портокали или половин диня, вече си готов да се запознаеш със забележителностите тук. Излязохме на основната артерия на столицата, която е толкова тясна, че два автомобила едва могат да се разминат. Касетки с домати, пъпеши, банани и какво ли не още се изсипват от двете ѝ страни и се мерят в старовремски, окачени на стълб, кантари. Големи бели къщи, със стъльбища без перила от улицата, с чадъри на Кока-Кола и Амстел хвърлят сянка върху магазините под тях, накичени с поставки за картички, хладилници с безалкохолни напитки и т.н. Но Лимена още от най-древни времена е бил най-важният град на острова. Дори и сега някъде може да се срещне под името Тасос. Когато няма туристи, в него живеят 2 400 души. Непрекъснатото му развитие, нагаждайки се според времето, е превърнало днешната Лимена в туристически град. Тесните му улички, широките му крайбрежни променади, малките магазинчета, които ви примамват с непознатите си стоки на източна, таверните, от които се носи аромата на узо всичко това привлича туристите.

По нея стигаме до пристанището – изобщо откъдето и да тръгнете, все стигате до пристанището – пъпът на центъра. Вляво се простираят малки закътани заливчета,

точно за влюбени – 7-8 на 3-4 метра, отделяни едно от друго от камара камъни, бавно потъващи в морето. Надясно пък е централният плаж, изкуствено удължен със скари, тъй като тук пясъкът е дефицитен, където може да срещнете някоя и друга разголена красавица.

Тракийци, финикийци и римляни

Тасос е малък остров, с площ 394 кв. км. и с население 15 000 души. През вековете сменя имената си – Идонис, Аерия, Етрия, Хрис. Околовръст го обикаля шосе, дълго 104 км. Не разполага с никакви особени забележителности и точно затова е толкова удобен за почивки.

Планът му релеф и средиземноморският му климат го правят идеален. Сутрин човек усеща ведрината и спокойствието, лъхащи от зелените хълмове, веселото слънце, което скоро потапя целия остров в течния си мед и той заприличва на една огромна торта. Но възможно ли е в Гърция да има земя без история?

Тасос за първи път се споменава като колония на владетеля на остров Парос в началото на VII в. пр. н. е. Според Херодот името му идва от сина на финикийския цар Агенор, който тръгнал да търси отвлечената си от Зевс сестра – Европа. Когато стигнал острова, той се заселил на него, привлечен от красотата му. Преди това обаче там са живели траките. И самият остров е от групата на тракийските. Те започнали да разработват рудните му находища и да добиват изключително качествения бял мрамор, прочут и днес. През X в. дошли финикийците, а през 493 г. пр. н. е. островът снабдявал войските на персийския цар Ксеркс в похода му срещу пърците. Негов покровител бил героят Херкулес.

След V в. пр. Хр. гръцкият вече Тасос процъфтява и си спечелва името „Атина на Севера“. През 340 г. пр.

н.е. островът бива завладян от Филип II и анексиран към Македония. Римляните, които идват на Тасос по-късно през 197 г. пр. н. е., са посрещнати от местното население като освободители. За разлика от всички останали, те не започнали да рушат и грабят, а допринесли за възстановяването на търговските отношения на острова със съседните му държави и дори дали някои привилегии на жителите му.

Пътувайки към Филипи през 52 г. от н. е. апостол Павел също се отбил на острова, за да посее първите семена на християнството.

До началото на XX в. Тасос бил владение на турците. За кратко време е бил и български.

На северозапад от Лимена, само на метри от старото пристанище, пред Археологическия музей, е Агората, където разкопките извадиха на бял свят множество интересни артефакти. Следвайки почти заличен стар път, настлан с големи камъни и плочи, стигате до древния театър на Тасос, построен тук и останал до наши дни още от V в. пр. н. е., както ни информира Хипократ. Пътят до там си заслужава – едно леко, постепенно изкачване през съмрчови горички, нетипични за топлото време тук, където необичайното им ухание се смесва с това на разклонените пинии. На върха, от който се открива чудесна гледка към целия град, до останките ще видите и малък параклис, построен на самия ръб на скалата, падаща отвесно надолу – езическото и християнството си подават ръка. Най-горе е Акрополът от IV в. пр. н. е., превърнат по-късно от венецианските владетели на острова в крепост.

Тасос и свещените му реликви

На Тасос съжителстват останките на езическото и все още живото християнство. Докато сте тук, не пропускайте да си вземете светена вода от православния женския манастир „Св. Архангел Михаил“, наричан за кратко просто „Архангелос“. Той е най-големият и най-добре известен манастир на Тасос. Твърди се, че в него се съхранява част от единия от четирите пирона, с които е бил прикован Иисус Христос за кръста. Още от входа ще влезете в свят на ред и спокойствие. Манастирът е кацнал на висока скала над два вълшебни морски залива в местността Тимоня и гледката към Егейско море създава на посетителите му впечатлението сякаш манастирът е провесен във въздуха. А в църквата „Успение Богородично“ на Тасос вече може да видите дългото и тясно червено-бяло знаме на Ричард Лъвското сърце, останало от кръстоносните походи.

Голдън бийч и маслиновите дървета

Докато се разхождате из Тасос, няма как да не ви направят впечатление безбройните маслинови дървета. Те са просто навсякъде. Маслиновите дървета тук са толкова много, че стига някой да поиска, просто си определя известен брой, грижи се за тях и добива маслините им за своя сметка, колкото време пожелае.

Някой ден отидете с лодка и до Голдън бийч. По пътя ще се насладите на крайбрежните скали на острова, повечето от които са вертикални, а дъното им е издълано от водата. Тя е и причината често да се срещат самотни островни канари, някога свързани с брега, сега превърнали се в превъзходно убежище за птиците.

Голдън бийч е типично курортно селище и две стрехи да има само, отгоре ще стои двойно по-голяма табела, гръмко обявявайки „Hotel“. Плажът е малък, с много дюни и неравен. Над него е старата столица на Тасос – Панагия, а наблизо е селцето Кинира. В Античността

име хотели, в чито заден двор има сцена и терасовидно разположени маси, ще присъствате на един незабравим спектакъл. Прословутото гръцко сиртаки и чупенето на чинии. Чиниите естествено са от гипс и всяка вечер се претопяват и правят нови.

Местните вина са другата голямата гордост на Тасос. Броят на различните им видове надхвърля 500. Точно тези вина са родили бог Дионис. Легендата разказва, че в началото само той знал рецептата за прочуто вино рецина. После се смилил и я дал на хората. За да се запази виното в амфорите, слагали към него и смола от пиния. В това се криела тайната му. Според Аристотел най-добрите вина се правели на островите Тасос и Лемнос, а според поета Архилос първенството се държало от остров Наксос.

Независимо от къде ще е виното, ветрилото от чинии, политаци във въздуха в дъга и сгромолясващи се в краката на танцуващите сиртаки е нещо, което наистина ще ви омае. Накрая може да си вземете някоя от тях за спомен, без никой да ви укори за това, а ако сте по контактен е възможно и самият собственик на хотела да ви се разпише на нея.

Тя ще ви напомня за вълшебното лято, което сте прекарали тук преди години. Защото фериботът чака и е прекрасно, когато се качвате на него, за да разгледате Гърция на юг от Кавала, но не и когато се качвате на него за последен път в обратна посока.

Автор: Христина Ралева Фак.№ MP-28-M3

Бел. на ред. Авторката е дипломант в Магистърска програма „Медии и реклама“ на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

според Херодот в него се добивало много злато. Но мястото е толкова изолирано, че все едно се намирате в австралийската пустош. И ако историята не е сред любимите ви науки, ще скучаете, освен ако не сте младоженци; вероятно затова и двамата французи, и двамата англичани, бяха тук на медения си месец. Освен един плажен бар с кръгъл покрив от слама и няколкото по-големи заведения/сами се досетете какво се разбира тук под по-големи/, друго няма. Пътят е асфалтиран и ако искате може да се върнете по него с кола или отново с лодката, която идва да ви прибере в 16 часа.

Сиртаки, узо и бог Дионис

Пак в столицата, усещате разликата – търговската улица, която гъмжи от народ, глинените вази и съдове, които представляват старото елинско изкуство, и ледено студено узо. Ако посетите някои от наистина по-големи

ПО ПОВОД НА ЕДИН ЮБИЛЕЙ

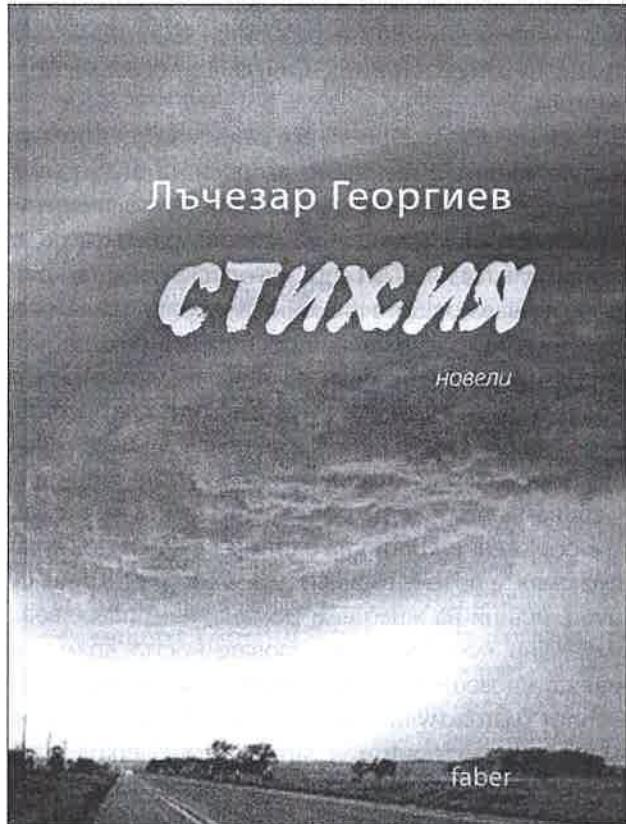
СТИХИЯТА НА ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ И ДУХОВНОТО МНОГООБРАЗИЕ НА ТВОРЕЦА

Доц. г-р Елена Георгиева

Лъчезар Георгиев е автор на 30 художествени и научни книги, както и над 60 научни студии и статии в научната периодика. Той е доцент във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, доктор по филология, ръководител на Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий“ – Велико Търново от 1992 г. до 2003 г., преподавател в специалността „Книгоиздаване“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, а от 2005 г. и ръководител на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ към Стопански факултет на ВТУ. Доц. д-р Лъчезар Георгиев – основателят на списанието за книгата „Издател“ и негов главен редактор през годините 1994–2005, чествува своя полу-вековен юбилей тази година.

Лъчезар Георгиев е явление уникално. Писането е неговата стихия, а творчеството за него е обществено-отговорен акт. Освен писател, той принадлежи и към гилдията на изследователите на книгата, периодичния печат, издателствата в България. Юбилярът не е новак в литературните среди на град Велико Търново за читателската аудитория. Неговите книги си имат свои читатели, чувствителни към съдържателността на мислите и ценящи простотата на формата.

Повод за тези редове е новата му белетристична книга „**Стихия. Новели. Велико Търново, 2006, 335 с. с ил. и портр.**“, излязла в юбилейната за него година. „Стихия“ е сборник с новели, посветени на житейски проблеми на нашето съвремие „смисъла на човешкия живот, доброто и злото, любовта и омразата, вечното и преходното“. Авторът потапя читателя в света на родната природа, в грижите на селския и градски човек, в мило-сърдието и непримиримостта към неправдата, уважение

към природата, человека и т.н. Новата му книга, в която той е подбран най-новите си произведения, най-силните си разкази и новели от различни години, е адресирана към различни категории читатели – млади и стари. Откъс от книгата „Стихия“ е публикуван в списание „Кула. Списание за литература и изкуство“, издание на Община

Казанък, 2006, № 1-3, 4-6. и определено е предизвикал определен интерес.

„Стихия“ е издадена с подкрепата на великотърновеца Ичко Лозев, който нееднократно е редактор и спонсор на литературните творби на Л. Георгиев.

Както всички книги на Лъчезар Георгиев, така и най-новата му книга е много добре оформена. Качествена хартия, твърда или мека подвързия, различно външно оформление на книгите му – шрифтово, идейно-символично, предметно-тематично, но винаги нарисувано с информация и естетика. Външното оформление на книгите също внася хармония. Верни приятели на юбиляра са художниците – Вельо Митев, Христо Цацинов, Евгени Стоянов, Маргreta Григорова и др. – автори на кориците, на илюстрациите на неговите книги. Много талантливо художниците разкриват емоционалните страни на литературните произведения на Лъчезар Георгиев.

В своите 15 белетристични книги авторът отговаря на вълнуващите обществото въпроси на бита, съпричастен е към болките и очакванията на обикновения човек, разкрива истините на живота, разпалва родолюбиви чувства и т.н. Л. Георгиев описва средата, която добре познава, защото пишейки за хората, може да се опре и на интроспекция за себе си. За разказа като жанр се изиска специфичен талант и овладяване на съответната техника. Новелите пък носят житейска простота, интригуваща сюжетна линия и често с поучителен край. В тях има усещане за автентичност, защото героите са от социалната среда на обществото, елита не е обект на изображение. Фабулата е битова, в повечето случаи няма смях, а повече горчива тъга, защото разкрива сурцовите истини на живота. В романа, като повествователен жанр, главното е повествователността, драматургичността, човешката история. Голяма част от читателите достигат благополучно до края на неговите книги, не само заради историите, а заради атмосферата в тях. Ако погледнем от статистическа гледна точка, за Л. Георгиев няма не творчески сезон. За периода 1990 – 2006 г. той издава всяка година по една, а в някои години две и три книги, в обем от 120 до 494 страници:

1990 г. – Час на свидане. Разкази и новели; Санта Инес. Повест.;

1992 г. – Дом на кръстопът. Разкази и новели; Босненска рапсодия. Роман; Два пъти окочван на бесилото. Роман.;

1993 г. – Безумна любов. Роман.;
 1994 г. – Палатът на Карагерови. Роман.;
 1995 г. – Самотна птица. Разкази и новели.;
 1997 г. – Една нощ в Антверпен. Разкази;
 2000 г. – Една нощ в Антверпен. Разкази. 2 преработ и доп. изд.;

2001 г. – Карина. Роман;
 2004 г. – Избрани творби в два тома. Том I. Повести и романи.;
 2005 г. – Избрани творби в два тома. Том II. Разкази и новели.; Разкази от „Дълбокото подземие“. Разкази.;
 2006 г. – Стихия. Новели.

По-голяма част от изданията на книгите на Лъчезар Георгиев са дело на Великотърновски издателства и печатница „Фабер“ – Велико Търново.

Първите разкази на Лъчезар Георгиев се появяват на страниците на провинциалната и столична преса. Годината 1982 бележи началото на белетристичното творчество на Л. Георгиев с разказа „Марципана“, публикуван във вестник „Карловска трибуна“. През 1983 г. за разказа – В „Дълбокото подземие“ печели националната литературна награда на вестник „Студентска трибуна“. С годините Л. Георгиев натрупва опит на литературното поприще и като журналист, репортер, кореспондент в различни вестници във Великотърновския регион: през 1983 г. във вестник „Устрем“ в Горна Оряховица, а година по-късно започва работа в редакцията на вестник „Борба“ – Велико Търново и др.

Многогласен е светът на писателя Л. Георгиев. Темата за художественото постижение на природната и социална същност на човека, неговите стремежи и мащаби на самоизразяване преминава като свързваща нишка през неговото литературно творчество. Героите му са пъстри персонажи, не са праведници, за тях няма еднозначни решения. Те са чувствителни и отзивчиви. Книгите му са многогласни, оптимистични по финал, а духовният път, независимо от зигзагите, на героите му е права линия.

Доколко Лъчезар Георгиев е постигнал целите на художествената литература за изучаване живота на човека и обществото и емоционалното му представяне на читателя, за въдействие на читателя в морално-естетически аспекти, ще покаже времето.

За Лъчезар Георгиев важи определението – писател и учен. Той чувства фактурата на историята, разказва

като страничен наблюдател, развива характери, съобщава за събития и взаимоотношения на хората. Той умеет да издирва нови факти, щателно събира материали и с претенции за историческа достоверност ги представя на публиката в художествено-образна форма или в научно изследване. Историческата тема и краеведските проучвания бележат началото на литературната и научно-изследователска дейност на Л. Георгиев. На основата на проучвания на архиви, записи на спомени от местни жители в Търновско се появяват първите статии и очерци на изследователя Лъчезар Георгиев, посветени на личности от Българското възраждане и националноосвободителното движение. Първата книга на историческа тематика е посветена на белочерковския учител и революционер, съратник и приятел на бачо Киро „Васил Неделчев“ (Биограф. очерк), 1987. Документални разкази за „Следовници на великия скиталец. Очерци за сподвижници на отец Матей Преображенски от Сухиндолския край и Първи търновски революционен окръг 1876 година“ излизат през 1988 г. В съавторство с историци от град Русе през 1998 г. издава „Филип Totius. Историографски източници. Изследвания“.

Доц. д-р Л. Георгиев работи в областта на изследване книгоиздателската дейност, полиграфията, периодичния печат в България. На тези теми са посветени 10 от научните трудове на юбиляра, много статии в научната периодика, научно ръководство на дипломанти и т.н. Наред с краеведския и литературоведски характер някои от книгите му са отново с историческа насоченост: „Свищов – издателски и печатарски център. История и съвременни аспекти на издателската дейност в България XIX–XX век“, 1994; „Минко Радославов – жизнен път и творчество. Принос към историята на българското образование и книжовност“, 1999; „Захари Стоянов. Редактор и издател. Документи, писма, телеграми.“ 1999.; Книговедски студии и статии. В контекста на историята и теорията на българското книгоиздаване“, 2003. и др. Книгата „Литература и книгоиздателска традиция“ (2000), е изследване върху издателската и печатарската дейност в България в исторически аспект, като същевременно представя и оформителските подходи на българската книга до Освобождението, както и за печатарската дейност в градове Свищов, Велико

Търново, Павликени и като цяло за страната до национализацията през 1947 г. Включени са и текстове с анализ на произведения на мемоарно-документалната литература у нас за националноосвободителното движение в контекста на новата българска литература.

Принос към теоретичните проучвания на книгоиздателския процес са монографии, студии, учебници на доц. д-р Лъчезар Георгиев, например:

– „Теория на книгоиздателския процес. Аспекти, проблеми, тенденции“ (2001). Книга, която е изследване върху многообразните аспекти на книгоиздателската дейност. Основните акценти са свързани с теоретични и практически познания за шрифтовете и оширифтяването, за формата на книгата, за принципите при оформянето на елементите на книгата и специфичните оформителски средства. Отделено е място и на маркетинговата стратегия на издателството.

– „Управление и маркетинг на книгоиздателския процес“ (2002), обогатява изследването на мястото на маркетинговата стратегия на издателството.

В съставителство или редакторство Л. Георгиев работи на попрището на българската книга, преди всичко на научната, за което говори както ръководеното от него в определен период Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, така и активното му участие като член на редколегии на научни списания: Педагогически алманах, Архив за поселищни проучвания, Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – направление Философия и направление Педагогика. Умишлено не се спирате на неговата роля като създател, главен редактор и все така сърцето на научното списание „Издател“, защото самото издание говори за своя създател. Без претенции за цялостен творчески портрет, без строг социо-естетически анализ на творчеството му, с тези редове бихме искали да представим твореца Лъчезар Георгиев, като трудолюбив, напорист, с премерена демонстрация на авторско себелюбие, с оригинален почерк на изследовател, който не се ограничава само в рамките на академичната наука, а обогатява своята научна биография и с немалък брой белетристични прояви, които го представлят като оригинален автор на съвременна българска проза.

НОВА ПУБЛИКАЦИЯ НА СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

На 19.01.2006 г. Ректоратът на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ) и Дирекцията на Руския културно-информационен център (РКИЦ) представиха пред присъстващите дейци от информационно-комуникативната сфера у нас монографичния труд, оформлен като лекционен курс по общо библиографознание – „Ввод в хуманитарната библиография“ – автор: д. п. н. Александра Куманова (преподавател в СВУБИТ):

Куманова, А. Введение в гуманитарную библиографию: [В 2-х ч.: Ч. I-II. Д Ч. II:] Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии: Библиографоведч. исслед.: Курс лекц. по общ. библиографовед. / Гос. высш. инст. библиотековед. и информ. технолог. Д Болгария; Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусства Д Россия; Науч. ред.: А. В. Мамонтов; Лит. ред.: А. В. Кейв; Библиогр. ред.: И. А. Клим; Консульт. изд.: В. И. Велев; Графич. дизайн-ред.: И. А. Бикова; Компьютерн. набор ризом: Ц. И. Найденова, Т. В. Ал-Бахлул; Худож. исполн. график и графич. композиции-резюме: В. В. Анков; Худож. оформл. и символика: Н. В. Скородум; Рец.: А. В. Соколов, С. Г. Денчев. Д С.: Гутенберг, 2005. Д 1106 (LXXIX, 417, DCX) с.: 3 графич. форм.; 14 схем; 3 табл. Д Библиогр.: систем.-алфавитн. сп. [2009:] 1244 нум. [и 865 ненум.] назв. загл. на 20 яз. Д Индексы: Системат.; Предметн.; Истор.; Геогр.; Имен.; Символов; Гуманитарн. измерений. Д Посв.: ... А. В. Мамонтова Д 73,5 л. изд. коли. Д Тир.: 2000 екз.

Библиогр. информ.: [Разд.: Феномент информ.]. // За буквите: Кирило-Методиев в-к „О писменехъ“ / Спец. висше уч-ще по библиотекознание и информ. технол. (София), XXVII. Д Бр. 21, ноември 2005. Д С. 8. Д Посв. на Деня на народните будители 1-ви ноември.

Отз.: Величкова, Л. Културната антропология като космос на знанието. // Издател: Науч. сп. за кн. / Вели-

котърн. ун-т „Св. св. Кирил и Методий“; Спец. висше уч-ще по библиотекознание и информ. технол. (В. Търново). Д 2005. Д N 2-3. Д С. 116-117.

Цит. кн. е обобщаваща ч. на широкомашабна публ. на авт., появила се като ч. I през 1995 г. в Русия:

Куманова, А. Введение в гуманитарную библиографию: [В 2-х ч.: Ч. I-III. Д Ч. I: Философско-науковедческая картина гуманитарного знания: Библиографоведч. исслед., [: Курс лекц.] / [Санкт-Петербург. гос. акад. культуры]; Общ. ред.: А. А. Соловьев; Библиогр. ред.: И. Л. Клим; Худож. оформл.: Н. В. Скородум; Науч. консульт.: Я. Е. Белянский, Э. В. Соколов, В. А. Щученко; Рец.: А. В. Мамонтов, В. П. Леонов, Г. В. Головко. Д СПб., 1995. Д 252 с.: 24 схем, 3 табл. Д Библиогр.: [510:] 250 нум. [и 260 ненум.] назв. Д Посв.: 75-лет. СПб/ГЛАК Д 17,5 л. изд. коли. Д Тир.: 200 екз.

Библиогр. информ.: Разд.: Теория и методология библиогр. // Библиотечное дело и библиогр. / РГБ. Информкультура. Д 1997. Д N 1. Д С. 64.

Рец.: Гусева, Н. И. Гуманитарное знание и гуманитарные науки. // Петербургская библиотечная школа (СПб). Д 1997. Д N 3. Д С. 75-77.

Отз.: 1. Астахова, Л. В. Библиография как научный феномен: Моногр. / Моск. гос. унив. культ. – М., 1977. – С. 68, 144, 302; 2. Субетто, А. И. // Казначеев, В. П. Проблемы человековедения. Д. М.; Новосибирск, 1997. Д С. 302–303; 342; 3. Беспалова, Э. К. Тема, принадлежащая истории. // Библиогр. (М.). Д 1999. Д N 4. Д С. 152;

4. Гордукалова, Г. Ф. Информационные ресурсы гуманитарных наук: Экономика: Вып. 1: Учеб. пособ. / Санкт-Петербург. гос. ун-т культ. и искусств. Д СПб., 2000. Д С. 20, 239; 5. Беспалова, Э. К. Суровое полотно деятельности и брюссельские кружева теории. // Библиогр.

(М.). Д. 2002. Д. N 2. Д. С. 13; 6. Беспалова, Э. К. Библиография в России на рубеже XXI века ([19]80–[19]90-е годы): Ч. I: Историко-библиографические исследования: Учеб. пособ. по курсу „Библиографовед. Общ. курс“. Разд. II: „История рус. библиогр.“ / Моск. гос. ун-т кult. и искусств. Д. М., 2003. Д. С. 6, 27-28; 129.

Почетен гост на академичната среща бе ректорът на СВУБИТ проф. д. ик. н. Стоян Денчев – рецензент на книгата.

Пред представителите на знаменитото трето поколение на българската библиография (д-р Зорница Петкова и др.), съградили Българския библиографски институт „Елин Пелин“ и пред неговите приемници – Центъра за национална библиография при Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ) (съвременните редактори на изданията на българската национална библиография Лозинка Ахчийска, Мария Гаврилова, Марияна Максимова и др.) и видните библиографи-изследователи, създатели на направления в дейността на НБКМ (Петя Дюгмеджиева, Дора Попсавова и др.), класици на оперативната справочно-информационна дейност на НБКМ (Рима Стоянова и др.) и много по-млади техни съвременни приемници – колеги Ал. Куманова поднесе екземпляри от книгата на трима директори на НБКМ, по времето на които в продължение на три десетилетия (1975–2005 г.) тази работа е създавана:

- ст.н.с. Костадинка Калайджиева;
- поета Петър Караангов;
- проф. Боряна Христова.

Експертът от Дирекция „Библиотеки“ на Министерството на културата на България д-р Венцислав Велев (консултант на изданието), многогодишните директори на Държавния библиотекарски институт (днес: СВУБИТ) Тодора Топалова и на Централната библиотека на Българската академия на науките проф. Елена Савова, потомствените преводачи Б. Генов и А. Даскалов бяха сред официалните гости. Съвременни млади библиографи, изследователи, учени от НБКМ, БАН, Институти по история, балканистика, литература и др. и Софийския университет „Св. Климент Охридски“, преподаватели и студенти от СВУБИТ бяха сред присъстващите (Срв.: Ралева, Д. Картина на библиографската сфера на планетата. – Публ.: тук.).

Съпредседатели на представянето на книгата бяха доц. д-р Петър Парижков (СВУБИТ) и завеждащият сектор „Културно-информационна дейност“ на РКИЦ Красен Химирски.

И двамата съпредседатели въведоха аудиторията в проблематиката на книгата. Красен Химирски изтъква международното ниво на информационен синтез, достигнато в изданието чрез разглеждането като планетарно цяло на международната библиографска информация.

Д-р Петър Парижков акцентира върху мисията на библиографията да синтезира знанието и документите до изящни форми (указатели, електронни трасета на бази от данни), като се позова на знаменития манифест на библиографите – очерка на акад. Д. С. Лихачов „Поезия на библиографския труд“ (Срв.: Парижков, П. Хуманитарна библиография. – Публ.: тук.).

Д-р Петър Парижков оповести също, че към началото на срещата са получени редица поздравления, сред които и на:

– проф. д. ф. н. И. Е. Баренбаум (Санкт-Петербургски университет на културата и изкуствата, Русия) – експерт на труда, глава на направление за системно-структурни интердисциплинарни изследвания на писмените комуникации;

– проф. д. п. н. И. Л. Клим-Линден (Висше училище по библиотечни и информационни науки при Университета на Род Айланд – Барингтон, САЩ) – библиографски редактор на книгата.

Специално бе изтъкнат от д-р Петър Парижков и фактът, че СВУБИТ е съиздател на труда, което е посочено на титулната му страница.

Д. п. н. Ал. Куманова, обръщайки се към аудиторията – персонално към почетния гост – проф. Ст. Денчев, съпредседателите – д-р П. Парижков, поета Кр. Химирски и обобщено – към всички в залата („Уважаемо Човечество!“), разказа обстойно за идеята, движеща нейното изследване – планетарната инфосфера на популацията Homo sapiens, структурирана от международните вторично-документални информационни системи. Тези системи генерират историографското изражение на развитието на науките, вторично-документалната информация. Чрез класификациите на науката (Аристотел, Фр. Бейкън, Г. В. Ф. Хегел, Г. Спенсър, Л. Уайт), библиографията (Дж. Браун, Т. Хорн, И. Мадж, А. Лисаковски, Ст. Вртел-Виерчински, М. Н. Куфаев, Т. Боров, Хр. Тренков, М. Кайнарова, Б. Десев, Кр. Зотова) през призмата на историята на библиографията (Г. Шнайдер, Л.-Н. Малклес, К. Р. Симон, А. Тейлър, И. В. Гудовшчикова) трасират вторично-документалното ниво на информационното пространство като интелигилино цяло. Това цяло чрез класификациите на назованите и

пр. учени е информационно-комуникативна система. Специално бе изтъкната конструктивната класификация на проф. Ст. Денчев на информационната среда (информационни фондове, информационни технологии, интеракции между субектите и оборудването) за феноменологията на боравене с вторично-документалните класификации като историко-културно и информационно-комуникативно цяло.

Изложението на Ал. Куманова паралелно бе съпроводено от представен от сътрудниците на СВУБИТ (директорката на Библиотеката Иrena Петева и др.) Power Point по книгата, демонстриращ графичните образи на изследването.

Проф. д. и. н. Николай Кочев (Институт по балканистика при БАН) и ст.н.с. д-р Никола Казански (ЦБ на БАН) поднесоха академична експертиза на книгата във вид на рецензии. В общото им изложение бе изтъкнат приносният характер на работата в сферата на библиографското знание, на хуманитаристиката по обширен спектър от области – структурализъм, семиотика, синергетика. Многомерното, изградено от много равнища информационно пространство, те разглеждаха като ментално, семантично пораждане на ноосферата. Но-ваторството на ризомата – идеалното построение от връзки между класификационните обекти бе оценено за информационно-комуникативната сфера (инфосферата) като постмодерно средство на съвременната парадигма на знанията. (Бе оповестено, че рецензиите и на двамата рецензенти ще бъдат представени в академичния специален научен печат.)

Своеобразна кулминация на представянето на книгата станаха финалните обобщаващи думи на проф. Ст. Денчев. Той обърна внимание на кардиналното значение на грандиозната идея „informing science“, издигната от проф. Илай Коен (създател на назованата модерна научна дисциплина), директор на Института по информационни науки в Санта Роза (Калифорния, САЩ), в руслото на която са идеите на книгата за библиографското ниво на инфосферата.

Проф. Ст. Денчев приветства аудиторията, авторката и семейството ѝ в лицето на нейния съпруг – видния библиограф, историограф, ученик на проф. Т. Боров ст.н.с. д-р М. Куманов, (обявен от Американския биографичен институт в Роли (Сев. Каролина, САЩ) за автор на „The Contemporary Who's of Professionals“ за 2005 г.), изправяйки залата, аплодираща, на крака.

„Издател“

Написана със свеж език и публицистичен патос, роден от лични наблюдения и дълголетно участие в издателските процеси, „Книгата като тяло и като дух“ (В. Търново, Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий“, 2004. 166 с.) на доц. д-р Алберт Бенбасат е едно полезно и навременно издание както за студенти, тъй и за по-широк кръг читатели. В оценката на проф. Надежда Драгова, отпечатана под формата на анотация върху корицата, четем: „Алберт Бенбасат е библиофил. Неговото библиофилство е и човешка слабост, страсть, но то е и философия пред началото на виртуалната култура, то е и творческа позиция – да принадлежи на книгите, издадени или ръкописни, признати или забравени – да служи на диалога им с читателите“.

ХУМАНИТАРНА БИБЛИОГРАФИЯ

Доц. д-р Петър Парижков

На 19.01.2006 г. Ректоратът на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ) и Дирекцията на Руския културно-информационен център (РКИЦ) пред присъстващите дейци от информационно-комуникативната сфера у нас представиха монографичния труд, оформлен като лекционен курс по общо библиографование – „Увод в хуманитарната библиография“ – автор: д. п. н. Александра Куманова (преподавател в СВУБИТ) (Срв.: Нова публикация на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии. – Публ.: тук.).

Пред нас е резултатът от многогодишен – тридесетилетен – труд, зад който стои извърваният научно-изследователски път през две дисертации (1987, 1996); публикацията обхваща две части (Кн. I, Кн. II), явили се на бял свят през интервал от цяло десетилетие (1995, 2005) в две страни – Русия (Санкт-Петербург) и България (София).

Кн. I е въведена в преподаването на Санкт-Петербургския държавен университет на културата и изкуствата; Кн. II – отново там и в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии.

И двете части (Кн. I-II) са диптих, отразяващ цялостен възгled за инфосферата: първата (Кн. I) е посветена на „вертикалните“ измерения на информационното моделиране (**философските картини на връзки между нещата**); втората (Кн. II) – на „хоризонталните“ (библиографските измерения).

Към 400 концепции на учени, философи, дейци на културата и литературата обхваща Кн. I. Тя се концентрира върху построяване на **Историко-културно дърво на човешкото развитие**, на което наблюдаваме три световни клона, изразени чрез световните религии: **Будизъм, Християнство, Ислам**.

Философските учения на дейците на човечеството са представени като **рудименти** от една цялостна информационна картина – **фрейм**, по който се наблюдават съвпадения, противоположности, допълващи се елементи на възгледите и т.н. и т.н. (срв.: Кн. I: с. 232–240).

В лоното на триадата **планетарност – историографичност – класификационност** в Кн. II се разглежда библиографското знание. В центъра на внимание са **класификациите на библиографската информация**, наблюдаеми от първите праобрази (на библиографията) (III в. пр. н. е.: Калимах Александрийски) до началото на XXI в. Подобно на фрейма на знанието (: Кн. I), библиографските разновидности тук (: Кн. II) са дадени в единство – **ризома** на 5000 документа на 20 езика (срв.: Кн. II: с. LXXXIII-CCVIII).

Фреймът (frame: структура за представяне на знание) и **ризомата** (rhizome: построение от връзки) са справочно-информационни – ментални, интелигабилни – съоръжения за обхват в единство на многообразните информационни реалии.

Плод на интердисциплинарно архисъвременно когнитологично мислене – на границата на семиотиката, синергетиката, тектониката, библиографознанието, философското наукознание – е представяната информационна картина от връзки на планетата – **инфосфера**. Мощна система от седем показалеца обхваща в единство свода на Кн. I-II: Систематичен, Предметен, Исторически, Географски, Именен, Символов, Хуманитарни измерения.

Разглеждана в **ретикула** (reticulum – структурна форма), библиографията на планетата – наблюдаема, използваема, интелигабилна, – възстановена чрез ризомата като цялост, е наречена **хуманитарна библиография** (humanitarian bibliography = Verstehende Bibliography = understanding bibliography): хуманитарно-научен феномен за установяване на ретикулярни връзки на библиограф-

ската сфера с единното многомерно информационно пространство.

Основните модули на концепцията ѝмат обширно третиране на страниците на Кн. I-II и са изразени и чрез графики.

В новаторския дух на труда се наблюдава хуманистична универсална култура на мислене. Най-възловите моменти от текстовото изложение са сигнифицирани -

чрез **крилати мисли** от световната литература (философи, поети, писатели), – станали основа за индекса **Хуманитарни измерения**, срещан за първи път в информационното моделиране.

Библиографските описание (Кн. I: с. 184–203; Кн. II: с. I-LXVII) са плод на прецизно информационно моделиране и, в съзвучие с ретикулярния метод на изследването, са дадени също във вид на ризома.

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО “СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ”

адрес: гр. Велико Търново, ул. “Теодосий Търновски” 2

тел.: 062/618 295, 062/63 11 76, GSM: 0889 02 06 24,
e-mail: vtu_press@abv.bg

Организатор издателска дейност, маркетинг и реклама – Иван ИВАНОВ

„Жените в Западна Европа (V – IX век)”, Надежда Христова

„Организация и управление на международната търговия”, М. Атанасов

„Народопсихология и глобализация”, авт. колектив

„Салазар и раждането на „Новата държава“ (1926-1936 г.)”, Йордан Митев

„Международна научна конференция в чест на проф. д-р Тотю Коев”, авт. колектив

„Фондови борси и финансови пазари”, М. Атанасов

„Произход на испанския пикаресков роман. Към генеологията на реализма”, Владимира Сабоурин

„Специализираните синтактични средства за изразяване на притежание във Ватиканския палимпсест“, Мърия Мъжлекова

„Леонардо и Пикасо – творчески аспекти на две епохи”, Антония Анчева

„Политика в историята. Новата българска история и македонската историография 1944–2005 г.“, Милена Михова

„Мултимедийни технологии”, Маргарита Тодорова, Христина Монева

„Системи с изкуствен интелект“, Маргарита Тодорова, Георги Тодоров

„Спорното естество на конкуренцията (краетивност, лидерство, политика)“, Л. Андреев, П. Пенчев, Б. Байчев

„Книгоиздаване и философска култура“, Съст. Р. Данкова, Л. Георгиев, Е. Данков

„Философия и религия“, Евлоги Данков

„Етюди по българска антропология: Лични имена“, Любомир Селимски

„Българското книгоиздаване“, Лъчезар Георгиев

КАРТИНА НА БИБЛИОГРАФСКАТА СФЕРА НА ПЛАНЕТАТА

Ст.н.с. г-р Диана Ралева

Р е ц е н зираната книга (Срв.: Нова публикация на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии) е Ч. II на широкомащабен труд. Ч. I е публикувана в Русия (Санкт-Петербург) през 1995 г. и се съхранява в българските библиотеки (Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и др.); получила е висока академична оценка (специалнонаучна: по хуманитарни науки, по библиографование и литература).

И двете части (Ч. I-II) „*Введение в гуманитарную библиографию*“ (Санкт-Петербург; София, 1995–2005) са фундираны от тридесетгодишнен исследователски опит (1975–2005) на автора – библиограф-когнитолог, синтезиран в защитена дисертация за получаване на научна степен „доктор на педагогическите науки“ по теория на научната информация (библиографска когнитология):

Куманова, А. В. Форма библиографической информации в системе гуманитарного знания: Теоретико-методологические проблемы: Дис. ... докт. педаг. наук / Санкт-Петерб. гос. акад. культуры [В 2-х т.: Т. 1-2]. – Посв.: Памяти Болг. библиогр. ин-та им. Элина Пелина (1941–1963 гг.), воплотившего собою по началом... Т. Борова истинный дух библиогр. культуры... – На правах рукописи. – Защищ.: 13.02.1996 г.

Т. I. – 398 с. – 16 л. изд. коли.

Т. 2. – 799 с: [76] схем, [29] табл., [3] граф. формул. – 45 л. изд. коли.

Библиогр. информ.: Разд.: Доктори на науките. // Българистика и българисти (София). – 1997. – № 1. – С. 49.

Отз.: 1. Беспалова Э. К. Тема, принадлежащая истории. // Библиогр. (М.) – 1999. – № 4. – С., 152; 2.

Беспалова Э. К. Библиография в России на рубеже ХХI века ([19]80–[19]90-е годы): Ч. I: Историко-библиографические исследования: Учеб. пособ. по курсу „Библиографовед. Общ. курс“. Разд. II: „История рус. библиогр.“ / Моск. гос. ун-т кult. и искуств. – М., 2003. – С., 6, 27–8; 129.

Срв.: Куманова, А. В. Форма библиографической информации в системе гуманитарного знания: Теоретико-методологические проблемы: Автореф. дис.... докт. педагог. наук. / Санкт-Петерб. гос. акад. культуры. – СПб., 1996. – 1996. – 37 с. – 2,3 л. изд. коли. – Тир.: 150 екз.

Самата Ч. I на изследването „*Введение в гуманитарную библиографию: Философско-науковедческая картина гуманитарного знания*“ е предшествана от монография със същото название (Санкт-Петербург, 1994) и представлява културологичен и феноменологичен ескиз на проблема за човека в историята на философската и научна мисъл, в съвременния документален поток, възникнал в хода на световния историко-культурен процес.

Идеята да се обединят и разграничват в универсално и многомерно диалектическо цяло – картина на хуманитарното знание – е постмодерна особеност на семиосферизма. Развиван като планетарно цяло, обелязаният процес има три световни научни центъра, обозначавани обобщено чрез имената на видни учени, олицетворяващи школи на модерния интердисциплинарен структурализъм във философския синтез на Ю. М. Лотман (Тартуски университет, Естония; Тартуско-московска школа, Русия), Томас А. Сибиък (Университет в Блумингтън, Индиана, САЩ), V. Еко (Университет в Болоня, Италия).

Семиосферичната цялост на хуманитарното знание (пренебрегвано и принципно отсъстващо от класификационните представи в Централно – и Източноевропейския свят до края на 80-те години на миналия век) в Ч. I на разглеждания труд е интерпретирана като контур на съдържателната структура на хуманитарната библиография (библиографията като хуманитарно знание). Това е обосновано в съответствие с грандиозната философска идея за света като диалектическо единство от много равнища (1. факти; 2. първични документи; 3. вторични документи: библиографска информация; 4. метасистеми; 5. философски картини на връзки между нещата).

Акцентът тук е поставен на философската антропология, на антропологичните направления в психологията и социологията, в същинските антропологични изследвания, структурализма и семиотиката от края на XIX – началото на XXI век и интердисциплинарното научно движение на най-новото време: след 1980–1990 г. На основата на синтез на характера, състава и мястото на хуманитарното знание в съвременната система на знанията е даден анализ на дисциплинарното поле във философско-научното движение на ХХ в. и съществуващите концепции в областа. Синтезирани са понятията:

– **хуманитарно знание** – всяко знание за человека и/или за отделни негови страни (духовната, физическата и т. н.) и неговата природа и живот, или всяко друго знание, което може да бъде използвано в процеса на неговата (на человека) дейност (цялото човешко знание, в широк смисъл, е хуманитарно) (Ч. I: 97–98);

– **хуманитарно-научен подход** – всеки начин на разкриване природата на человека и неговия живот с присъщите им прояви (хуманитарният подход е насочен от човек към човек и външния свят за разлика от естествено-научния, например, насочен от външния свят към този свят и человека като част от него), (Ч. I: 99–100). Синтезът достигнат на базата на разбиране, че в сферата на познание на человека, на неговия свят, живот и ценности влизат на равни начала не само научни дисциплини, но и философията, изкуството, литературата, религията, обикновения живот: у н и в е р с а л и з ъ м.

– **хуманитарна библиография** – библиографията по хуманитарно знание е всяка вторично-документална информация за человека и/или за отделни негови страни (духовна, физическа и т. н. ...) (Ч. I: 100–104).

Ч. II на труда „Введение в гуманитарную библиографию: Библиографоведческая картина гуманитарной

библиографии“ се съсредоточава върху хуманитарно-научния феномен на хуманитарната библиография, разграничаван:

– **по предмет** (съдържателно) – планетарна картина на библиографската информация с международен обхват и значение по хуманитарно знание (съдържателен контур на библиографската информация) (Ч. II: LV);

– **по подход** (ретикулярно-мрежесто) – ризоматична (от многообразни връзки) семиосферична структура на обединение-разграничение на международната по обхват и значение библиографска информация в единния поток на ноосферичната (на разума) вечност (миналото – настоящето – бъдеще) (Ч. II: XVI, LV).

Ретикулата на хуманитарната библиография възниква на базата на сцеплението на петте нива на ментални връзки на единното информационно пространство (вж. по-нагоре) и структурите на библиографската информация (1. документална; 2. читателска; 3. дейностна; 4. същностно-видова; 5. функционална; 6. съдържателна; 7. организационна).

По такъв начин на базата на съотношение на проблемите на хуманитарното знание и спецификата на библиографската информация за него (а тя е универсална по съдържание!) е синтезирана библиографоведска картина на планетарно ниво на библиографската сфера (хуманитарна библиография), представляваща виждане за света на вторично-документалната информация през призмата на връзки между нещата, възникващи в резултат на полифоничната концептуална синтагма на теория на библиографията, намираща се на субективен стадий на формиране, в съответствие с мощните семиосферични процеси на структурализма, семиотиката, философското научнознание, интердисциплинарността, проникващи в изграждащата се съвременна ментална трансформираща се инфосфера (Ч. II: XV–XVI).

Сравнението на проблемите систематизация и класификация на знанието и неговото отражение в библиографската информация е показано в качеството на интелектуален модел на света (Ч. I: 1–25), във връзка с което е разгледана формализацията на знанието, фиксирано в първично- и вторично-документалната информация (Ч. II: 25–32). Изведени са постулати за анализа на архетипа на информацията в контекста на идеята за структурираното единно информационно пространство като многомерно, от много равнища (Ч. II: 32–37).

Разкрити са проблемът и понятието „форма на библиографската информация“ – квинтесенция на рети-

кулярната (хуманитарната) библиография (**Ч. II: XV, LV, LXVIII, 38–138**).

Изведени са равнищата на единното информационно пространство (**Ч. II: 90–102**). Показана е корелацията на формата на библиографската информация по хоризонтал (сцепление от структурите ѝ: 1–7) (**Ч. II: 54–90**) и вертикал (равнища на информационното пространство: I–V), (**Ч. II: 90–119**) с информационните реалии от други порядъци. Разработен е ретикулярен механизъм за построяване на връзки между информационните реалии (**Ч. II: 103–119**). Описаната – ризоматична – структура е безгранична и нейните информационни лабиринти са кодове за системно организиране и ефективно съставяне, съхранение, търсене, разпространение на библиографската информация, интелигабилно описващи нейното семиосферично цяло във вид на планетарна картина (**Ч. II: 120–138**).

Посветен на ретикулярната феноменология на хуманитарната библиография (ризоматика на международната универсална библиография) разглежданият труд е ризоматичен и като построение.

Представеният тук обобщено основен текст на труда (**Ч. II: 1–138**) е същинската му феноменологична теоретична част. Въстъпнието към него (**Ч. II: I–LXXIX**) е онтологичната му съставяща, описваща пътя към ризомата на библиографията; заключението към изследването като цяло (**Ч. I–II Ч. II: 139–154**) е резюме на гносеологичната му проекция.

Описаното епистемологично знание за библиографската сфера като планетарна цялост е документирано подробно от цитираните пълно 2009 източника на 20 езика на международни универсални библиографски указатели, структуриращи съвременния електронен поток на информация, ретроспективни библиографски пътеводители, историографски трудове на видни библиографи, класификационни трудове в библиографската област; трудове по философско наукознание, посветени на феноменологията на информационното моделиране; основните източници са систематизирани в **Списък (Ч. II: I–LXVII)**; допълнителните – се съдържат в подробните **Бележки (Ч. II: 155–417)**.

Такава панорама на библиографската сфера е породена от съзнанието за нуждите на съвременния учебно-педагогически процес – да дава цялостна подробна и филигранна компактна картина на вторично-документалния свят в кондиция с инфосферата (**Ч. II:**

LXXIV). Графичният материал (**Ч. II. XLI–XLV, 79–85, 96, 105–108, LXX–LXXVIII**) е свидетелство за това.

Наред с описания основен учебно-педагогически адрес, трудът има и други адреси: теоретици-изследователи (**Ч. 1–138**), а също – практици на информационното моделиране, на справочно – библиографската работа (**Ч. II: (Ч. II: LI – LXVII)**, на история на универсалната библиография (**Ч. II: 341–397**), на концептуалните платформи и структурирането на ретроспективните универсални библиографски указатели от втора степен с международен обхват (**Ч. II: 397–402; 402–406**); на таблицата-свод на класификационните представи за библиографската сфера в евро-американския културен ареал на планетата (**Ч. II: LXXXIII–CLXXIV**), на терминосистемата „Препоръчителна библиография“ (**Ч. II: CLXXV–CCVIII**); на формата на библиографските характеристики на фрагмент на българската хуманитарна библиография **Ч. II: CCIX–CCLXII**; на емпиричния материал за изследване на формата на библиографската информация – българския бюллетин „*Нови книги*“ (**Ч. II: CCLXIII–CCLXXIX**) – основно съдържание на труда, съмият той (трудът) става ризоматичен пътеводител по библиографската сфера в ретикулата на културата, ...

Нека да споменем, че единственият и последен универсален библиографски пътеводител от български библиограф е трудът : **Боров, Т.** Пътя към книгите : Увод в библиогр. – С. : Бълг. библиогр. ин-т „Елин Пелин“, 1942. – VIII, 156 с., третиран в разглежданата книга, в която – изключително любопитно е да отбележим – именно Т. Боров е посочен като ярък мислител за формирането на ризоматичното съвременно планетарно мислене, повлияло на автора (**Ч. II: XVII–XX, XXI, XXVI, II, LXV, CCXCII**).

Ризоматичната конгнитология на инфосферата (хуманитарна библиография) е фундирана от идеята, че картините от връзки между нещата, присъщи на интенционалното (явно и неявно) знание, характерно за представите на видни учени, могат да бъдат въведени в широкомащабно информационно моделиране. С тази цел в разглежданата книга са представени ризоми от интелигабилни кадастри на менталността на семиолога Ю. М. Лотман (**Ч. II: LXXIII–LXXII**), на хирурга-онколог със широк профил Н. К. Яръмов (**Ч. II: 193–247**) и ризоми-картини на информатика-космист на библиографската сфера А. В. Соколов (**Ч. II: 252–263**) и книго-веда-теоретик и историограф на информационното пространство И. Е. Баренбаум (**Ч. II: 167–193**), станали

реално наблюдаеми по пътя на конгнитологичното интервиране – инструмента на извеждането им.

За конгнитологичния път, извърян от автора, свидетелства раздела, посветен на творчеството му (**Ч. II: CCLXXX–CCCIX**), а ризоматизма на труда като цяло (**Ч. I–II**) е наблюдаем през призмата на изградената информационна ризома към него (**Ч. II: CCCX–DCVIII**) – система от показалци: систематичен, предметен, исторически, географски, именен, символов, хуманитарен.

Посветен на хуманитарната библиография, трудът „*Введение в гуманитарную библиографию*“ е прецедент за съвременно ризоматично мислене. На страниците му сингнификативно – като ноосферичен хуманитарен код – са използвани в качеството на крилати мисли менталните картини на връзки между нещата, характерни за свещените книги на човечеството (*Библия, Упанишади,*

Коран), произведенията на 113 класически автори и 67 преводача (**Ч. II: LXXII–LXXIII, I–II, XV, DXXVIII–DCVIII**).

Ризоматичната картина на библиографската сфера (хуманитарната библиография) на планетата (**Ч. I–II**) чрез информационните реалии и терминосистемата на инфосферата (**Ч. II: XI–XVIII**) е третирана като трансмисия на менталността на семиосферата, кодирането-декодирането на която има феноменология, еднозначна на боравенето със символите на човечеството (**Ч. II: LXXII–LXXIII, DXXVIII–DCVIII**).

Чрез хуманитарна библиография наблюдаването на библиографския свод на семиосферата, неговото създаване, както и пребиваването в него чрез феноменологията на информационно-комуникативните актове, е и научна, и философска задача: изкуство на постмодерното мислене.

Корица на брой 1
на сп. „Издател“, излязъл
през октомври 1994 г.

Основател
Лъчезар Г. Георгиев

Стопански факултет
Катедра „Библиотекознание, масови комуникации,
чужди езици“
Университетско издателство
„Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново

Редактор на броя
доц. д-р Лъчезар Георгиев

Формат 56x84/8. Печатни коли 5,25
ISSN 1310 – 4624

На корицата: Поглед към Митрополитската библиотека и
катедралата на Св. Митрополия – В. Търново

Годишен абонамент или заявка за сп. „Издател“ може да направите на адреса на редакцията:

5000 Велико Търново, ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
BTV „Св. св. Кирил и Методий“, Стопански факултет
Катедра „Библиотекознание и масови комуникации“
за доц. д-р Лъчезар Георгиев Георгиев,
или на тел.: 062/618 295 или 63 11 76 (Университетско издателство „Св. св. „Кирил и Методий“)

DEAR READER,

You can subscribe to the „Publisher“ magazine for the year 2005 by sending the subscription fee by mail-order to the following address:
5000 Veliko Turnovo, 2 Theodosi Turnovsky Str.
„Cyril and Methodius“ University
Prof. Dr. Luchezar Georgiev Georgiev

Please, write „Subscription fee for the „Publisher“ magazine“ on the mail-order as well as your address and Telephone number for delivery and contact. Tel. 062/618 295 или 63 11 76 (Veliko Turnovo University Pres) Thank!

ПЕЧАТНИЦА „СИРА“ – Велико Търново

ПЕЧАТНИЦА

Си*ра*

ВЕЛИКО ТЪРНОВО

- Цветоотделяне и предпечат
- Висококачествен офсетов печат до 70/100 см
- Лакиране с UV-лак
- Горещо ламиниране
- Топъл печат и релефен печат
- Щанцована на картон и велпапе

Поръчки - тел.: 062/649 845, Цветоотделяне - тел: 062/649 860

Факс: 062/649 895, E-Mail: info@siraprint.com

ISSN 1310 4624